

Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu ja ^vyeene yaandikwa ni Lúka Mulongooryo

Kitáabu iki chaandikwa ni Lúka. Uhu Lúka ^vyeene vyoónekanaa, ni Mugiriki ajáa. Kei, ni dakitári ajáa (Vakolosái 4:14) na ni muuntú ^ajáa na umanyi wo kaasakanula masáare ya kali (1:1-4). Lúka aandika kitáabu iki na kitáabu cha Mirimo ya Vatumwi. Vitáabu ivi viviri, Lúka ajáa amwaandikira kijeengi chaachwe ^aséwaa Toofiili. Lúka atumamáa marimo wo variyula Masáare Maaja hamwi na Paúli (2 Timotéeo 4:11; Filemóoni 24).

^Vyeene vyoónekanaa, Lúka aandika kitáabu iki kati ya myaaka ya 57-64 keende Kirisitu ^avyaalwa. ^Cheene chabweyya aandike kitáabu iki, ni kavoonekya vaantu kikomi cha Masáare Maaja ya Yéesu kwa vaantu voosi, noo kusea, kwa Vayahúudi na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi (1:4; 4:24-26; 17:11-19). Iki noo ^chooreka aandika ufumo wa lukolo lwa Yéesu fuuru kwa Adáamu (3:23-38). Kei, oonekya ^vyeene Yéesu ajáa heehi na vaantu ^vachwíwaa mati, baa ja Vasamaría (10:23-37) na vasaankan'yi kóodi (5:27-32). Avanyemyáa vakíva, na alumiriryáa vasúngaati vandoovaambirirya vakíva (12:33; 14:13; 18:22; 19:8).

Lúka aandika masáare ^yari foo ^meene yoonekya Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu, ni sa vaantu voosi. Na ivi vyoónekanaa sa ^vyeene aandika masáare ^yari foo ^meene yasiina kwa vaandiki vüingi va Masáare Maaja, noo kusea, Matáayo, Maáriki na Yooháani. Masáare aya ni, müantu muki mühéngéeti ^amühaka Yéesu makuta (7:36-50), lusímo lwa Músamaría müüja (10:30-37), lusímo lwa taáta ^ajáa na mbavariri kwa mwaana waachwe ^arimira (15:11-32), lusímo lwa musúngaati na Lasáaro mukiva (16:19-31) na masáare ya Sakáayo müsaankan'yi kóodi (19:1-10).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Mulongooryo, kavyaalwa kwa Yéesu na usinga waachwe 1:1-2:52

Murimo wa Yooháani Mubatisáaji 3:1-20

Yéesu yoobatisiwa na yooyerwa 3:21-4:13

Murimo wa Yéesu isi ya Galiláaya 4:14-9:50

Murimo wa Yéesu mpiindi ^atamanyáa na Yerusaléemu 9:51-19:27

Murimo wa Yéesu müujii wa Yerusaléemu 19:28-21:38

Inkwya ya Yéesu 22:1-23:56

Kufufuka kwa Yéesu 24:1-53

Lúka Yoomwaandikira Toofili Masáare ya Yéesu

¹ Kwaako Toofili kijeengi,

Vaantu ^vari foo vaandika masáare aya ^yakiimana aha mütu.

² Avo vaandika aya, ja ^vyeene tavairwa mbuwo ni vara ^voona na müso yaavo keende aho ncholo, na vara ^vajáa vatumami va Masáare Maaja.

3 Naani, ^nkayasimbule neeja aya masáare keende ncholo, noona nikwaandikire neejaneeja weewe Tooffili kijeengi ^nikunyemyaa.

4 Jeyyo taanga uri kikomi cha masáare yoosi ^hvariurirwa.

Eláli na Mútwé wa Kúvyaalwa kwa Yooháni Múbatisáaji

5 Mpiindi ja Heróode Múkúulu mutemi wa Yudeea, kujáa kwatiite mweeneisi wa Ijva umwi ^asewáa Sakarí. Uhu Sakarí ni wa mpuka ya veeneisi va Ijva va Abíya ajáa. Muki waachwe noo Elisabéeti asewáa. Na yeeye woosi ni wa ufumo wa lukolo lwa Harúuni ajáa.

6 Vala Sakarí na Elisabéeti ni vawoloki vajáa mbere ya Múlungu. Voovo vatuubáa miiro yoosi ya Ijva na ndairiri jaachwe baa mang'uulo taku.

7 Maa kaa, voovo vajáa vasiina vaana taku, Elisabéeti ni muumba ajáa na voosi vajáa vavíre magarigeeda.

8 Haaha siku imwi, Sakarí atumamáa murimo wa veeneisi va Ijva mbere ya Múlungu. Mpiindi ijo ni nkalo ya mpuka yaachwe kutumama Kaayii Njija ya Ijva ijáa.

9 Sakarí ajáa asáawirwe ko vairwa mbare ingire na Kaayii Njija ya Ijva noo kookuusya ng'óono ^jinyúkíraa, ja viintu tuva ja veeneisi va Ijva ^jijáa jasea.

10 Na mpiindi Sakarí ^akuusyáa ng'óono ^jinyúkíraa uko, mpuka ya vaantu ijáa yijjiringire kura waámii yoomuloomba Múlungu.

11 Aho, murimú múúja wa Ijúva ukamufumira Sakaríá, ukúma ivaru ra kulume ra masabáahú yo kuusirirya ng'óóno ^jinyúkíraa.

12 Sakaríá ^akamoone úra murimú múúja, mutima waachwe ukafirira na akoofa maatuku vii.

13 Maa kaa, murimú múúja ukamúsea, “Sakaríá, koofa tuku! Mulúungu atéire kulumba kwaako. Muki waako Elisabéeti kuvyaarira ari mwaana mulume. Irina raachwe umukemere Yooháani.

14 Weewe kuvyeenda uri, na kuva uri na cheeru. Baa vaantu ^vari foo vaa vari siriri siku yo vyaalwa kwaachwe.

15 Sa yeeye kuva ari mukúúlu mbere ya Ijúva, si akanywíre diváai au kúntu chochoosi ^kiréevyaa vii kaa tuku. Yeeye kumuhokera ari Mutima Múúja keende indii ya iyo waavo.

16 Vahindula ari Viisiraéeli ^vari foo na kwa Ijúva Mulúungu waavo.

17 Uwo, longoola ari mbere ya Ijúva, kwa ngururu na mutima wa Elía. Vahindula ari vala baaba na kwa vaana vaavo. Jeyyo, vahindula ari vara ^vasiina matu na kuri tooti ya uwoloki na kuvi-
imya ari neeja kumuhokera Ijúva.”

18 Aho, Sakaríá akuuyurya uwo murimú múúja, “Níini nadálahiire, baa mudala waani woosi adálahiire. Jooli ndiri taanga isáare iri ni ra kimáári?”

19 Aho, maa murimú múúja ukamuwyíira woosea, “Níini ndiri Gaburiéeli, níímaa mbere ya Mulúungu, na yeeye aantúmire nikuwýíire aya masáare maaja.

20 Haaha sa viintu si urúmire aya ^nakuwyíriire, dunga uri mulomo furu siku ira mwaana ^ari

vyaalwa. Kíkomi masáare yaani kiimikiririwa yari mpiindi ^jiri fika!"

²¹ Mpiindi ijo, vaantu vamwoojeraa Sakaria kura waámii kunu vahwáaliire, sa ajáa achérevire kufuma Kaayii Njija.

²² ^Akafume, akava si yoodaha kulusika novo tuku. Aho vakataanga ine njori mura Kaayii Njija, sa ni avalairaa na mikono vii, si yoodaha lusika tuku.

²³ Mpiindi jaachwe jo tumama Kaayii Njija ^jikasire, maa akahinduka na kaayii.

²⁴ Siku ingai vii ^jikalooke, Elisabéeti muki waachwe akava mawulu maruto, akiivisa kaayii kwaachwe kwa myeeri isaano kunu yoosea,

²⁵ "Ijva noo ^mweene aantámamiire iki, yeeye aanaanga siku jira sa aanséyyiirye soni yo díra kuva na vaana mbere ja vaantu."

Eláli na Mwtwe wa Kuvyaalwa kwa Yésu

²⁶ ^Ukafike mweeri wa sasatu keende Elisabéeti ^akave muruto, Mulungu akatuma murimu muja Gaburiéli utamanye furu ituri ra Nasaréeti ^riri isi ya Galiláaya.

²⁷ Uko, ukatamanya furu kwa muhinja umwi ^ajáa munjala. Uhu ajáa atamirwa ni muantu umwi ^asewaa Yooséfu wa lukolo lwa mutemi Daúdi. Na irina ra uwo muhinja noo Mariia asewaa.

²⁸ Murimu muja ^ukafike kwa Mariia, maa ukamusea, "Lumbi niijo weewe ^heewa nduwo, Ijva ni na weewe ari!"

²⁹ Mariia ^akateere jeyyo, akahwaalala maatuku vii, akiyurya yoosea, "Hi lumbi ni ya che?"

30 Aho, maa murimu muija ukamusea, “María, koofa tuku! Wapátire wuija miiswii ya Mulungu.

31 Teera! Kwa uri muruto, na kwa uri na mwaana mume. Irina raachwe mukemera uri Yésu.

32 Yeeye kwa ari mkuu, na kaanirirwa eende Mwaana wa Ari Mweirimweeri. Ijwa Mulungu kumuheera ari ichuumbi ra kitemi ra baaba waavo Daúdi.

33 Kwimirira ari kaaya ya Yaakúpu kwa siku jisiina uhero, na utemi waachwe kwa uri usiina uhero.”

34 María akuuyurya ura murimu muija, “Iri isáare jooli riri dahika, na nini nkaari si ninaseesererwa ni muntu mume?”

35 Aho, murimu muija ukamusea, “Mutima Muija kujira ari, na ngururu ja Ari Mweirimweeri kukunikirira jiri. Sa mwaana ari vyaalwa, kwa ari muija na kaanirirwa eende Mwaana wa Mulungu.

36 Laanga, baa mndu waako Elisabéeti atite uruto wa mwaana mume mpendi iji ja udala waachwe. Ura vamwaanirira muumba, uhu ni mweeri wa sasatu wa uruto waachwe.

37 Sa kwa Mulungu kisiina si kidáhiaka tuku!”

38 Aho, María akasea, “Laanga, nini ndiri mutumami wa Ijwa, vive kwaani ja vyeene ulúsire.” Aho, maa re ura murimu muija ukalooka.

María Yoodoma noo Mulumbya Elisabéti

39 Siku ingai vi jikalooke, María akakwaata njira, akafweenga na muji umwi ari isi ya vidu-unda vya Yúda.

⁴⁰ Uko akiingira kaayii kwa Sakaríá, akamulu-
umbya Elisabéeti. ⁴¹ Elisabéeti ^akateere lumbi
ya Maríia, mwaana ^ari indii yaachwe akabwiita.
Aho, ngururu ja Mutima Múja jikamújira Elis-
abéeti.

⁴² Akalúsa na ngururu yoosea, “Weewe wata-
lariwa kulookya vaantu vaki voosi, na mavyaalwa
wa inda yaako atalariwa.

⁴³ Níini ndiri ani mpaka íyo wa Mweenevyoosi
waani úje noo kúnaanga?

⁴⁴ Laanga, ^nkateere vii lumbi yaako, mwaana
indii yaani, afírire na cheeru.

⁴⁵ Utalariwa weewe, sa uruma Ijva tumama ari
yara ^akuwyíra.”

Lwímbo lo Mudúmba Ijva lwa Maríia

⁴⁶ Aho, maa Maríia akasea,

“Mutima waani wamubwéeyirya Ijva nkongo-
jima,

⁴⁷ kei mutima waani wavyeéndire,
kwa Mulungu Mulamuriri waani,

⁴⁸ sa akwíne kúsova ngururu kwa matumami
waachwe.

Kikomi, kwaandira haaha, nkolo joosi ja weeru
kúnyanirira veende natalariwa,

⁴⁹ sa Mulungu Mweenengururu,
aantumamíre masáare makulu.
Irina raachwe ní riija.

⁵⁰ Kulaanga na riiso ra wúja kwaachwe
kwatámanyaa na kwa vaantu
^vamanyémyaa,
kufuma mbyaala imwi fúru yíngi.

- 51 Yeeye atúmamire masáare makúulu kwa mukono waachwe,
avapásirepasire vara ^viívaa kipeembe mitimii yaavo.
- 52 Avakíimiirye vakúulu fuma machuumbii yaavo ya kitemi,
na vara ^vari isi aviínwiire.
- 53 Vara ^vari na njala aviikutya viintu ^vyabooha,
maa kaa, vasúngaati avakibirya na mikono mituhu.
- 54 Amwaámбириrye Isiraéeli mutumami waachwe,
kukumbukira kulaha kwaachwe kúvalaanga ari na riiso ra wúja,
- 55 ja ^vyeeene avalaha vala baaba wiitu,
Aburaháamu na mbyaala yaachwe kwa siku ^jisiina uhero.”

56 Uko Maríia akiikala na Elisabéeti ja myeeri itatu jei, maa de akahinduka na kaayii kwaachwe.

Kúvyaalwa kwa Yooháani Mubatisáji

57 Mpíindi jo kiichungula Elisabéeti ^jikafike, akiichungula mwaana mulume.

58 Vakaaya na vanduu vaachwe ^vakateere ^vyeeene ljuva amulángire na riiso ra wúja munumunu, vakava voovyeenda hamwi ne.

59 Siku ya naani keende mwaana ^avyaalwa ^ikafike, vakúja noo mutwaala mwaana na kibawii.✱ Vakasaaka vamukemere ura mwaana Sakaríia irina ra taáta waavo.

60 Maa kaa, iyo waavo akasiita yoosea, “Tuku! Irina ^ari kaanirirwa ni Yooháani.”

✱ 1:59 Laanga Ncholo 17:12-14.

⁶¹ Novo vakamuſea, “Amwi lukolwii lwaanyu kusiina muuntú ^ari ni irina ja iro takú?”

⁶² Aho, maa kei vakamuurya taáta waavo ko moonekya na mikono sa vataange ni irina che ^ari mukemera.

⁶³ Sa jeyyo, Sakaríá akaloomba kabambari ko kaandikira, maa akaandika jei, “Irina raachwe noo Yooháani.” Aho, maa vaantu voosi vakah-waalala.

⁶⁴ Hahara, lurimi lwaachwe lukachunguluka, akaanda lusika yoomudumba Mulungu.

⁶⁵ Vakaaya voosi va Sakaríá vakakwaatwa ni woowa. Masáare aya yakeenera isi yoosi ya vidu-unda vya Yudéa.

⁶⁶ Vaantu voosi ^vateera aya masáare, vakah-waalala na vakatuuba kwiiririkana mitimii yaavo kunu vookiisea, “Uhu musinga ni ari jooli ari kuva?” Viiririkanáa jeyyo, sa vajáa vataanga mukono wa Ijva ni ne ujáa.

Lwimbo lwa Sakaríá

⁶⁷ Aho, Sakaríá taáta waala ura musinga akapata ngururu ja Mutima Muija, akaanda lusa uláli na mutwe yoosea,

⁶⁸ “Adumbwe Ijva Mulungu wa Isiraéli,
sa ujire vaambirirya no vanunuula vaantu
vaachwe.

⁶⁹ Atuhire Mulamuriri ^ari na ngururu,
kufuma ichina ra Daúdi mutamami waachwe,

⁷⁰ ja ^vyeeene Mulungu alusa ko tweera valáli na
mutwe vaachwe keende aho kali,

⁷¹ kutalamurirya iise fuma mikonwii ya vavi viitu,
na kufuma mikonwii ya voosi ^vatusula.

- 72 Abwéeyiirye jei koonekya riiso ra wuuja kwa
vala baaba wiitu,
ko kambukira muháko waachwe muja.
73 Muhákwi uwo, amulaha Aburaháamu baaba
wiitu,
74 kutulamurirya ari fuma mikonwii ya vavi viitu,
haaha tumatumamire yeeye baa woowa tuku,
75 kwa wuuja na uwoloki mbere yaachwe,
siku joosi ja nkaasu jiitu.
76 Naawe mwaana waani, kaanirirwa weende
muláli na mutwe wa ^Ari Mweerimweeri,
sa mulongorera uri Ijuva,
umawólorire njira yaachwe,
77 na vawyiira uri vaantu vaachwe miryungu ya
kulamuririwa kwaavo,
ko sewa uvi waavo wasirire.
78 Kwa njira ya kulaanga kwaachwe na riiso ra
wuuja kukulu,
kiweeru chaachwe kutujira kiri fuma
mweeri,
79 sa kivamurikire voosi vara ^vikalaa kilwiiryii
cha murimirimii wa inkwya,
na kilongoole majeo yiitu na njirii ya mwiikalo
muja.”

80 Yooháni akula, akatuuba kava na ngururu
ja Mutima Muja. Akiita kiikala isi ya ibalángu,
mpaka siku ^aanda murimo mbere ja vaantu va
Isiraéli.

2

*Kuvyaalwa kwa Yésu
(Matáayo 1:18-25)*

¹ Sikú ijo, Kaisáari Agúusto mutawáala wa weeru ya Róoma, ajáa alairirya vaantu voosi va isi ja utemi waachwe vavalwe.

² Kúvalwa úku noo kújáa kwa ncholo mpiindi Kireníio ^ajáa gávana wa isi ya Síria.

³ Sa jeyyo, vaantu voosi vajáa vadoma noo valwa, kira muuntu múujii kuuntu lukolo lwaachwe ^lwafuma.

⁴ Na sa viintu Yooséefu ajáa ni wa ichina ra Daúdi, ne akaambuka fuma múujii wa Nasaréeti, ^uri isi ya Galiláaya, fúuru múuji ^uséwaa Betelehéemu, ^uri isi ya Yudéea.

⁵ Ne ajáa atamanya na úko noo valwa hamwi na Maríia muhíinja ^ajáa amutumira. Mpindi ijo, Maríia ni mawulu maruto ajáa.

⁶ Na mpiindi ^vajáa úko Betelehéemu, siku ja Maríia jo kiichungula jikava jafikire.

⁷ Maríia akiichungula mwaana wa ndaambere wa kiintu kilume. Akamukunikirira na ingo ja kisinga, maa akamulaarya mulaambwii wo ri- ishiryá ng'oombe, sa vajáa vasóvire nkalo nyu- umbii ya vayeni.

Varísi na Mirimu Miija

⁸ Haaha, heehi na aho kuuntu ^vajáa uchiku uwo, kújáa kwatite varísi ^valaangiriryáa makukikuki ya muundi na mburi úko mawundii mpiindi ja uchiku.

⁹ Koonka, murimu muja wa Ijva ukavafumira, kiweerú cha nkongojima ya Ijva kikavarungirira mavaru yoosi. Aho, vakoofa mpaka vakoololok- era.

¹⁰ Maa kaa, murimú múja ukavasea, “Koofi tukú! Laangi, navaréire masáare maaja ^yari kúva cheerú kikúlu kwa vaantú voosi.

¹¹ Sa isikú aha múujii wa mutemi Daúdi, avyíirwe Mulamuriri, noo Masía na Mweenevyoosi.

¹² Na íhi noo isháara ^iri bweeyya mómútaange: La, kumúshaana murí mwaana awíkíirwe ingo ja kisinga, aláariiwe mûlaambwii wo riishirya ng’oombe.”

¹³ Koonka, mpuka nkúlu ya mirimú miija ya kurumwii ikasaangira na úra murimú múja, ikaanda mûdúmba Mulúngu yoosea,

¹⁴ “Nkongojima kwa Mulúngu ^Ari Mweer-imweeri,
na kurí weerú kúve na mwiikalo múja kwa vaantú ^aveenda!”

¹⁵ Mirimú miija ^ikahínduke na kurumwii, maa vara varíisi vakíiwyíira voovo kwa voovo, “Arumí, hendi na Betelehéemu tukoone íkí ^chafúmiré Ijúva ^atuláire.”

¹⁶ Jeyyo, vakatamanyá chaangú na Betelehéemu. Kúra vakamúshaana Maríia na Yooséefu na mwaana aláariiwe mûlaambwii.

¹⁷ ^Vakamoone mwaana, maa vakalúusa masáare ^meene vajáa vawyíiríirwe ní murimú múja ya úwo mwaana kwa vaantú.

¹⁸ Na voosi ^vajáa vateera ayo, vakahwaalala kwa ayo masáare ^vajáa vawyíiríirwe ní avo varíisi.

¹⁹ Maa kaa, Maríia akayakwaatya na andooki-iririkana ayo masáare yoosi mutimii waachwe.

²⁰ Vara varíisi vakahínduka kúnu voomúbweeyirya Mulúngu nkongojima, sa ayo masáare yoosi ^vajáa vatéire na ^vajáa víne fuma kwa mirimú miija.

21 Sikú inaani ^jikafike, vakamuwyiirya kibawii mwaana na vakamúheera irina Yéesu. Iri irina noo rira ^ajáa aheewa ni murimu múuja de íyo waavo ave muruto.

Yéesu Yootwaalwa na Kaayii Njija ya Ijéva

22 Sikú jo kiijirula vala Yooséefu na Maríia ja ^vyeene Miiro ya Músa ☆ yalairirya, jikafika. Vakamutwaala mwaana na Yerusaléemu sa vamuvike muháko kwa Ijéva,

23 ja ^vyeene vyaandika Miirwii ya Ijéva, “Kira mwaana wa kintu kilume wa ndaambere vikwa ari muháko kwa Ijéva.”☆

24 Kei, vajáa vadoma noo toola mpóryo ja ^vyeene Miiro ya Ijéva yalúusa, “Mutoole haramu iviri au makúnda yaviri ya nkúnde.”

Eláli na Mutwe wa Simeóni

25 Haaha, aho Yerusaléemu kujáa kwatiite muuntu umwi ^asewáa Simeóni. Uhu, ni mawoloki ajáa na amutuubáa Mulungu. Yeeye, amuloombáa Mulungu kira siiku, na kei iilaangyáa Masía kúuja ari na tuurya ari mutima Isiraéli. Simeóni alongoolwáa ni Mutima Múuja.

26 Mutima Múuja ajáa amutunukurira si ari kuk-wya tukú, mpaka amoone Masía wa Ijéva.

27 Kunu yoolongoolwa ni Mutima Múuja, Simeóni ajáa atamanya na waámii wa Kaaya Njija ya Ijéva. Uko Yooséefu na Maríia vajáa vamutwáarire mwaana waavo Yéesu na Kaayii Njija ja ^vyeene Miiro yalúusa.

☆ 2:22 Laanga Valáawi 12:2-8. ☆ 2:23 Laanga Ufumo 13:2, 12, 15.

28 Aho, Simeóoni akamuhokera mwaana mikonwii yaachwe, maa akamudumba Mulungu yoosea,

29 “Haaha ee Ijwa Mweeneevyo weemweene, rekera mutúmwá waako, asuukye na wúja, ja ^vyeene ulúsa.

30 Sa miiso yaani yíne ulamuriri waako.

31 Ulamuriri wúvika mbere ya vaantu voosi.

32 Uhu kuva ari kiweerú ^kiri koonekya Mulungu kwa vaantu si ^vari Vayahúudi, kei yeeye ni nkongojima kwa vaantu vaako Viisiraéli.”

33 Masáare ^yajáa yalúusirwe ni Simeóoni kuri musinga, yakawahaalarya vala taáta na íyo waavo.

34 Aho, Simeóoni akavatalarya, maa akamúsea Maríia, “Laanga, mwaana uhu bweeyya ari vaantu ^vari foo va Isiraéli vawye na ^vari foo viinuke. Yeeye kuva ari ishára ^iri siitwa.

35 Jeyyo, miiririkano ya vaantu ^vari foo yivariyúle. Naawe mweeneevyo, nyaasuka tunga iri mutima waako.”

Uálali na Mutwe wa Áana

36 Haaha, kujáa kwatúte málali na mutwe wa kúntu kiki ^asewáa Áana, mwaana wa Fanúéli wa lukolo lwa Ashéri. Yeeye ajáa avíre ibaasuka. Áana ajáa aloolwa na ajáa iikala na málume waachwe kwa myaaka mufungati, maa málume waachwe akawulala.

37 Keende aho, akava málala na ajáa afíkiirye myaaka makumi yanaani na ine (84). Kwa mpíindi joosi kúntu ^avijáa, ni Kaayii Njija uchiku na

muusi yoomwiinamira Mulungu, no muloomba Mulungu, kunu iirékiirye kurya.

³⁸ Na mpindi jiiho kati Simeóni ^alusikáa na Yooséfu na Maríia, Áana akujja, akaanda mudumba Mulungu na akaanda lusa masáare ya uwo mwaana kwa vaantu voosi vara ^vawoojeráa kununuulwa kwa Yerusaleému.

Yooséfu na Maríia Vohinduka na Nasaréeti

³⁹ Yooséfu na Maríia ^vakamarikirye masáare yoosi ^yasaakwa ni Miho ya Ijva, maa vakahinduka na isi ya Galiláaya furu meevo múujii wa Nasaréeti.

⁴⁰ Musinga ne akakula, akava na ngururu, akakiingika tooti na nduwo ya Mulungu ni na yeeye ijáa.

Yésu Kaayii Njija ya Ijva

⁴¹ Kira mwaaka, Yooséfu na Maríia vadamáa na Yerusaleému na ngovii ya Paásika.

⁴² Yésu ^akafikye myaaka ikimi na iviri, vakaambukan'ya ne na ngovii ja ^vyeeene viijuvira.

⁴³ Ngovi ya Paásika ^ikasire, maa Yooséfu na Maríia vakakwaata njira vohinduka na kaayii, Yésu akachaala Yerusaleému baa voovo taanga tuku.

⁴⁴ Maa kaa, sa viintu voovo viiseáa Yésu amwaari aho ikukikukii, vakayeenda lyeendo lwa siku imwi. Aho, vakaanda kumasaakira kwa vanduu vaavo na kwa vijeengi vyaavo.

⁴⁵ ^Vakamsove, vakalamula vahinduke na Yerusaleému kunu voomsaakira.

⁴⁶ Sikú itatú ^jikalooke, vakamúshaana Kaayii Njija, kunú ííkyíire kati na kati ya vakiindya va Mi-iro yooovateerera na yooovuurya viintú ^valúúsáa.

⁴⁷ Vaantú voosi ^vateeráa ^vyeeene Yéesu uuyiryáa na muryúungu ^ajáa nowo, vakahwaalala.

⁴⁸ Yooséefu na Maríia ^vakamoone, maa vakahwaalala. Íyo waavo akamúsea, “Mwanawaani, sa che kutúbweeyirya jei? Laanga, níini na taáta waanyu tatúrikíire maatúku víi tookúsaakira.”

⁴⁹ Yeeye akavasea, “Sa che mwakúnsaakira? Si mootaanga nasaakwa mbeere nyuumbii ya Taáta túku wuu?”

⁵⁰ Maa kaa, si vataanga ^cheene avawyíiráa túku.

⁵¹ Aho, akahíndukan’ya novo na Nasaréeti na akava matu síku joosi. Maa kaa, íyo waavo akayakwaaty ayo yoosi mutimii waachwe.

⁵² Yéesu akatuuba kúla na akava na tooti, kunú yoomweerya mútima Múlungu na vaantú.

3

Yooháani Múbatisáaji Yoomwiimiryá Njira Yéesu (Matáayo 3:1-12; Maáriki 1:1-8; Yooháani 1:19-28)

¹ Haaha, újáa wafíkire mwaaka wa ikimi na isaano (15) wa útemi wa Kaisári Tiberío. Mpíindi ijo, Poontío Piláato noo ajáa gávana wa isi ya Yudéea, Heróode Antípaasi noo íimíríráa isi ya Galiláaya na Filípi mwaanaavo na Heróode noo íimíríráa isi ya Ituréa na isi ya Tirakoníiti na Lisanía noo íimíríráa isi ya Abiléene.

² Kei mpíindi ijo, Anási na Kayáafa noo vajáa veeneisi vakúulu. Isáare ra Múlungu

rikamũjira Yooháani mwaana wa Sakaríá ũko isi ya ibaláángwii.

³ Yooháani adomáa na nkaande joosi ja lũji lwa Yorodáani, yoovariyula ubatíiso wa vaantu kũvalanduka fuma uvii waavo, sa Mulũngu asee, ũvi waavo wasírire.

⁴ Ja ^vyeene Ijũva alũsa kitáabwii cha Isáaya muláali na matwe waachwe,

“Mũantu yookaanirira vikulũkũlu isi ya ibaláángwii,

‘Imyi neeja njira sa IJŮVA.

Wololi njira ^ng’eene ari tweera.

⁵ Kira nkuruwo fũkirwa iri,

kira lũlu na kiduunda yaaniririwa viri.

Njira ^jawoda wololwa jiri,

na jira ^jabonkoka yaaniririwa jiri.

⁶ Na vaantu voosi koona vari

alamuriri wa Mulũngu.’ ”☆

⁷ Haaha vaantu ^vari foo vũjáa na kũri Yooháani sa avabatise. Yooháani avawyĩráa yoosea, “Eri, nyuunyu mbyaala ya nyororooda! Ni ani ^avalũmire kutu matĩje nkalari ya Mulũngu ^yookũja?

⁸ Tũmami mirimo ^iri koonekya kikomi mwaválandukire fuma uvii waanyu. Reki kwiiririkana mitimii yaanyu, ‘Aburaháamu ni taáta wiitu!’ Ni kũvawyĩra niise, Mulũngu ifaanaa avalandũle mawye aya yave vaana va Aburaháamu!

☆ 3:6 Laanga Isáaya 40:3-5.

⁹ Baa haaha, chaarya chavíikirwe miririi ya kira muti. Kira muti si ^utúungaa ndííwa ^jabooha, temwa uri na fweitirwa uri iviivii ra mooto.”

¹⁰ Aho, ira mpuka ya vaantu ikamuurya, “Haaha ni che turi bweeyya?”

¹¹ Yooháani akavasea, “^Ari na nkáancho iviri, amuheere imwi ura ^asiina, na ura ^ari na chóorya abweeyye viivyo.”

¹² Vasaankan’yi kóodi novo vakuuja sa vabatisiwe, maa vakamuurya Yooháani, “Mukiindya na suusu tasaakwa tubweeyye jooli?”

¹³ Ne akavasea, “Kari musúmulaa kulookya vira ^veene Miiró yaruma tuku.”

¹⁴ Valwi nkoondo novo vakamuurya voosea, “Ha suusu ni che turi bweeyya?” Yooháani akavasea, “Kari muvúulaa muuntu viintu vyaachwe tuku, na kari mukóovereryaa sa mupate mpía ja muhonyo tuku, maa kaa, ikinkimi na misála yaanyu.”

¹⁵ Vaantu vara ^vaawoojera kuuja kwa Masía mpiindi ijo, voosi viiseáa mitimii yaavo ifaanaa ikava Yooháani noo Masía.

¹⁶ Aho, maa Yooháani akavasea vaantu voosi, “Níini vabatisa níise na maaji. Maa kaa, amwaari yookuuja nyuma yaani ^ari na ngururu kulookya níini, níini si ndiri daha baa tumama murimo wa mutúmwa, wo reherya nkova ja mirunkumo yaachwe tuku. Yeeye vabatisa ari na Mutima Muja na mooto.

¹⁷ Saama yaachwe yo keerera akwáatire mikonwii yaachwe. Íimire neeja kufyaahira lúha lwaachwe, ajiinge ngáano kyoombi maa kaa, mukúunku achímike mootwii si ^urímaa.”

18 Kwa masáare ayo na yíngi ^yari foo, Yooháani avalumáa kutu vaantu, mpíndi ^avavariyuriráa Masáare Maaja.

19 Maa kaa, Yooháani ^akamudalavye mutemi Heróode Antípaasi sa viintu ^ajáa amusumula Herodía muki wa mwaanaavo, na sa mavi yíngi ^atumamáa,

20 Heróode akoongererya uvi wíngi ko muchu-unga munnyololwii Yooháani.

Yéesu Yoobatisiwa

(Matáayo 3:13-17; Maáriki 1:9-11)

21 Siku imwi mpíndi Yooháani ^ajáa akaari yeek-erwa, vaantu voosi ^vakahumule batisiwa, Yéesu ne akabatisiwa. Mpíndi Yéesu ^aloombáa, kurumu kukaatuka dwee.

22 Mutima Muuja wa Muluungu akakiima mweeri yaachwe ari ja nkúnde. Aho, sawúti ikafuma kurumwii, yoosea, “Weewe uri Mwaana waani. Nakweenda, neeriwa mutima munyamunyu ni weewe.”

Lukolo lwa Yéesu

(Matáayo 1:1-17)

23 Yéesu ajáa afikiirye myaaka makumi yatatu (30) de akaanda murimo waachwe. Na vaantu viiririkanáa yeeye ni mwaana wa Yooséfu.

Yooséfu ni mwaana wa Éli ajáa.

24 Éli ni mwaana wa Matáati ajáa.

Matáati ni mwaana wa Láawi ajáa.

Láawi ni mwaana wa Méliki ajáa.

Méliki ni mwaana wa Yanái ajáa.

Yanáí ni mwaana wa Yooséfu ajáa.

25 Yooséfu ni mwaana wa Matatía ajáa.

Matatía ni mwaana wa Amóosi ajáa.
Amóosi ni mwaana wa Nahúumu ajáa.
Nahúumu ni mwaana wa Ésili ajáa.
Ésili ni mwaana wa Nagáai ajáa.
²⁶ Nagáai ni mwaana wa Máati ajáa.
Máati ni mwaana wa Matatía ajáa.
Matatía ni mwaana wa Semeíini ajáa.
Semeíini ni mwaana wa Yoséeki ajáa.
Yoséeki ni mwaana wa Yóoda ajáa.
²⁷ Yóoda ni mwaana wa Yoanáani ajáa.
Yoanáani ni mwaana wa Réesa ajáa.
Réesa ni mwaana wa Serubabéeli ajáa.
Serubabéeli ni mwaana wa Searitiéeli ajáa.
Searitiéeli ni mwaana wa Néeri ajáa.
²⁸ Néeri ni mwaana wa Méliki ajáa.
Méliki ni mwaana wa Áadi ajáa.
Áadi ni mwaana wa Kosáamu ajáa.
Kosáamu ni mwaana wa Elimadáamu ajáa.
Elimadáamu ni mwaana wa Éeri ajáa.
²⁹ Éeri ni mwaana wa Yooshúa ajáa.
Yooshúa ni mwaana wa Elieséeri ajáa.
Elieséeri ni mwaana wa Yoríimu ajáa.
Yoríimu ni mwaana wa Matáati ajáa.
Matáati ni mwaana wa Láawi ajáa.
³⁰ Láawi ni mwaana wa Simeóoni ajáa.
Simeóoni ni mwaana wa Yúuda ajáa.
Yúuda ni mwaana wa Yooséefu ajáa.
Yooséefu ni mwaana wa Yonáamu ajáa.
Yonáamu ni mwaana wa Eliakíimu ajáa.
³¹ Eliakíimu ni mwaana wa Meléa ajáa.
Meléa ni mwaana wa Méena ajáa.
Méena ni mwaana wa Matáasa ajáa.

Matáasa ni mwaana wa Nasáani ajáa.

Nasáani ni mwaana wa Daúdi ajáa.

³² Daúdi ni mwaana wa Yéese ajáa.

Yéese ni mwaana wa Obéedi ajáa.

Obéedi ni mwaana wa Boási ajáa.

Boási ni mwaana wa Salimóoni ajáa.

Salimóoni ni mwaana wa Nashóoni ajáa.

³³ Nashóoni ni mwaana wa Aminadáabu ajáa.

Aminadáabu ni mwaana wa Adimíini ajáa.

Adimíini ni mwaana wa Aráamu ajáa.

Aráamu ni mwaana wa Hesiróoni ajáa.

Hesiróoni ni mwaana wa Peréesi ajáa.

Peréesi ni mwaana wa Yúuda ajáa.

³⁴ Yúuda ni mwaana wa Yaakúupu ajáa.

Yaakúupu ni mwaana wa Isaka ajáa.

Isaka ni mwaana wa Aburaháamu ajáa.

Aburaháamu ni mwaana wa Téera ajáa.

Téera ni mwaana wa Nahóri ajáa.

³⁵ Nahóri ni mwaana wa Serúugi ajáa.

Serúugi ni mwaana wa Réeu ajáa.

Réeu ni mwaana wa Peléegi ajáa.

Peléegi ni mwaana wa Ebéri ajáa.

Ebéri ni mwaana wa Sáala ajáa.

³⁶ Sáala ni mwaana wa Kenáni ajáa.

Kenáni ni mwaana wa Arifakisáadi ajáa.

Arifakisáadi ni mwaana wa Shéemu ajáa.

Shéemu ni mwaana wa Núhu ajáa.

Núhu ni mwaana wa Lámeki ajáa.

³⁷ Lámeki ni mwaana wa Mesuséela ajáa.

Mesuséela ni mwaana wa Enóoki ajáa.

Enóoki ni mwaana wa Jeráadi ajáa.

Jeráadi ni mwaana wa Mahalaléeli ajáa.

Mahalaléeli ni mwaana wa Kenáani ajáa.
³⁸ Kenáani ni mwaana wa Enóoshi ajáa.
 Enóoshi ni mwaana wa Séeti ajáa.
 Séeti ni mwaana wa Adáamu ajáa,
 na Adáamu ni mwaana wa Mulungu ajáa.

4

Yéesu Yooyerwa ni Irimu

(Matáayo 4:1-11; Maáriki 1:12-13)

¹ Yéesu kunu ahóküre Mutima Muija, akahinduka fuma luujii lwa Yorodáani. Mutima Muija akamutwaala furu isi ya ibaláángwii.

² Uko Ikúulu ra Mirimu Mivi rikamuyera Yéesu kwa siku makumi yani (40). Na kwa siku joosi ijo si arijáa kintu chochoosi tuku, aho akiiteera njala.

³ Aho, Ikúulu ra Mirimu Mivi rikamusea, “Kooni uri Mwaana wa Mulungu, lairirya iweye iri rive mukáate.”

⁴ Yéesu akuuyirya, yoosea, “Masáare ^Yari Mpeho yalusa jei, ‘Muntu si ari kuva nkaasu kwa vyóorya vii tuku.’”

⁵ Ikúulu ra Mirimu Mivi rikamutwaala Yéesu na haantu ^hiinuka hari ncholwii. Uko, rikamulaira kwa mpindi nduudi ntemi ja weeru yoosi.

⁶ Ikúulu ra Mirimu Mivi rikamusea, “Kuheera ndiri nkongojima ya ntemi jaavo joosi na wiimiriri waavo, sa nkongojima na wiimiriri wa ntemi iji joosi naheewa nini na ifaanaa nkamheera yoyoosi ^noosaaka.

⁷ Haaha kooni wuunynamire, ivi vyoosi kuva viri vyaako.”

☆ 4:4 Laanga Nkumbukira ya Miir 8:3.

⁸ Yéesu akuuyirya, yoosea, “Masáare ^Yari Mpeho yalúusa jei,
 ‘Mwiinamire Ijéva Múlungu waako vii,
 na umutumamire yeemweene vii.’ ☆”

⁹ Rikamutwaala Yéesu fúuru múujii wa Yerusaléemu, ncholwiinchoolwii ya munáara wa Kaaya Njija ya Ijéva, maa rikamúsea, “Kooni weewe uri Mwaana wa Múlungu, ifweite na isi fuma aha.

¹⁰ Sa Masáare ^Yari Mpeho yalúusa,
 ‘Múlungu tuma ari mirimu yaachwe miija ikulamurirye,

¹¹ yooyo kukwaatirira iri mikonwii yaavo,
 sa kari ijeo raako ji riikunguvale iwyii tuku.’ ☆”

¹² Yéesu akuuyirya, yoosea, “Masáare ^Yari Mpeho yalúusa jei, ‘Kari umuyéara Ijéva Múlungu waako tuku.’ ☆”

¹³ Ikúúlu ra Mirimu Mivi ^rikahumule kumuyera Yéesu kwa njira joosi ijo, maa rikamureka kwa mpindi.

Yéesu Yookaanda Múrimo Waachwe

(Matáayo 4:12-17; 13:52-58; Maáriki 1:14-15; 6:1-

6)

¹⁴ Aho, Yéesu akahinduka na isi ya Galiláaya ahókire laviro lwa Mutima Múja. Noyo masáare yaachwe yakeenera isi joosi ^jariingirira.

¹⁵ Ne akiindyáa vaantu sinagógii jaavo na kira muantu amudumbáa.

¹⁶ Siku imwi, Yéesu akadoma na múujii wa Nasaréeti kuantu ^akurira. Na siku ya Sabáato

☆ **4:8** Laanga Nkumbukira ya Miiró 6:13. ☆ **4:11** Laanga Sabúuri 91:11-12. ☆ **4:12** Laanga Nkumbukira ya Miiró 6:16.

akíingira na sinagógogii ja ^vyeene iijuvira. Akíima sa asome Masáare ^Yari Mpeho.

17 Akaheewa kitáabu cha Isáaya muláali na mutwe. Akakifotolola na akashaana haantu ^haandikwa,

18 “Mutima wa Ijéva ni mweeri yaani uri,
sa aampaka makuta,
nvariyele Masáare Maaja kwa vakiva.

Aantuma nivawyiire vaantu ^vari manyololwii,
kuchungurirwa kwaavo,
vahoku koona kwaavo kei,

kūvalamurirya vaantu ^vakénderirwaa,

19 kei, noo vavariyurira vaantu mwaaka
wa Ijéva yookūja noo vatalarya vaantu
vaachwe.”☆

20 Yéesu ^akamarikirye soma, akakifota kira kitáabu, akamuheera mutumami wa sinagógogi, maa akiikala. Vaantu voosi ^vajáa aho, vakamuturirya miiso.

21 Aho, akaanda lūsika novo akavasea, “Isiku, aya Masáare ^Yari Mpeho ^mutéire, yakíimine.”

22 Vaantu voosi ^vajáa aho, vakamudumba kunu vahwáaliire sa masáare ya nduwo ^meene alūsáa. Viiyuryáa voosea, “Uhu si ari mwaana wa Yooséefu tuku wuu?”

23 Ne akavasea, “Namányire kuungwyiira muri mpíri ihi, ‘Mwaanga ihorye mweeneevyo!’ Kei kūnsele muri, ‘Masáare ^tateera watumama kura iturii ra Kaperenáumu, yatumame aha iturii kūntu ^wakurira.’ ”

☆ 4:19 Laanga Isáaya 61:1-2; maa de Isáaya 58:6.

24 Kei akavasea, “Kimaari noovawyiira, kusiina muláali na mutwe wa Ijüva ^arúmwa kaayii kwaachwe tuku.

25 Kimaari kaa noovawyiira, mpiindi ja Elía muláali na mutwe, mbula ijáa yiima kwa myaaka itatu na myeeri musasatu, isi yoosi ikava na njala ya imalo. Mpindi ijo, isi ya Isiraéli ijáa yatiite valala ^vamema maatuku vii.

26 Maa kaa, Elía si atumwa baa kwa umwi wa valala avo tuku. Yeeye atumwa kwa mulala umwi wa múujii wa Seréputa ^uri isi ya Sidóoni.☆

27 Kei, mpiindi ja Elísha muláali na mutwe isi ya Isiraéli ijáa yatiite vaantu ^vari foo ^vari na ulóonda. Baa jeyyo, kusiina baa umwi waavo ajirulwa tuku, maa kaa, Naamáani vii fuma isi ya Síria.”☆

28 Vaantu voosi ^vajáa aho sinagógii ^vakateere jeyyo, vakakorera ni nkalaria.

29 Hahara, vakiinuka, vakamufumya Yéesu na weerwii ya ituri raavo, vakamutwaala furu nemwiinemwii ya lulu ^lweene ituri raavo rijáa rajeengwa sa vamakundurire.

30 Maa kaa, yeeye akalooka na katikati yaavo, akiilookera.

Yéesu Yookibirya Murimu Mavi

(Maárikí 1:21-28)

31 Aho, Yéesu akagirita na múujii wa Kaperenáumu ^uri isi ya Galiláaya. Uko, siku ya Sabáato avakiindyáa.

32 Vaantu vakahwaalala uvari yuli waachwe, sa ujáa watiite wiimiriri.

☆ 4:26 Laanga 1 Vatemí 17:1-24. ☆ 4:27 Laanga 2 Vatemí 5:1-14.

33 Aho sinagógii, kujáa kwatĩite mũntũ ájáa na murimũ mũvi. Ũwo mũntũ akatulatũũla isóso yoosea,

34 “Haaka! Weewe Yéesu wa Nasaréeti, che woosaaka kũri suusu? Wuújire tũmala wũũ? Nakumányire ũri ani weewe! Weewe ũri Mũũja wa Mulũũũũ.”

35 Yéesu akũũdalavya ũra murimũ mũvi yoosea, “Kirinya sawu! Fuma kũri ũhũ mũntũ!” Ũra murimũ mũvi akamũvayya ũra mũntũ mbere yaavo baa mũtamikya tũkũ.

36 Vaantũ voosi vakahwaalariwa maatũkũ vii, maa vakaanda kiiyurya voovo kwa voovo voosea, “Aya ni masáare che? Kwa wiimiriri na ngururu yoolairirya mirimũ mĩvi ifume noyo yoofuma!”

37 Jeyyo, masáare ya Yéesu yakeenera kira haantũ isi ira.

*Yéesu Yoohorya Valwĩri ʼVari Foo
(Matáayo 8:14-17; Maáriki 1:32-34)*

38 Yéesu akafuma aho sinagógii, maa akadoma fũũũ kaayii kwa Simóoni. ʼVakafike, vakamũshaana mũkwĩ wa Simóoni ajáa nchiirii aváirwe ni ndwáala, maa vakamũloomba Yéesu amũhorye.

39 Yéesu akamũseeserera, maa akũũdalavya ira ndwáala. Hahara akahola ira ndwáala yaachwe, maa akaanda vatũmamira.

40 Mpiĩndi mwaasũ ʼwakutũmiráa, vaantũ voosi ʼvajáa na valwĩri ʼvajáa na ndwáala ʼjiĩsimiresimire, vakavareeta na kwa Yéesu. Akavĩika mikono yaachwe mweeri yaavo voosi na voosi vakahola.

41 Mirimũ mĩvi yafumáa kwa vaantũ ʼvari foo, noyo yatuláa isóso yoosea, “Weewe ũri Mwaana wa

Muluungu!” Maa kaa, Yéesu iidalavyáa ireke luusa isáare roroosi sa ijáa yamányire yeeye noo Masía.

Yéesu Yoovariyula Masáare ^Yari Mpeho Míjii Yíngi

(Maárikí 1:35-39)

⁴² Lomutóondo yaachwe ^kukeere, Yéesu akatamanyana na haantu ^hari kijiraawa. Mpuka nkulu ya vaantu ^vakataange asiina, maa vakaanda msaakira. ^Vakamoone vakaanda kumukitira sa achaale uko meevo.

⁴³ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Nasaakwa nvariyele Masáare Maaja ya Utemi wa Muluungu míjii yíngi sa iki noo ^cheene natamwa ji ntamame.”

⁴⁴ Jeyyo, Yéesu akatuuba variyula Masáare ^Yari Mpeho masinagógii ya Vayahúudi.

5

Yéesu Yoovaanirira Vapooji va Ncholo

(Matáayo 4:18-22; Maárikí 1:16-20)

¹ Sikú imwi, Yéesu ajáa iima mbarimbari ya iriva ra Genesaréeti, kunu yoovariyula isáare ra Muluungu. Vaantu ^vari foo vakamuringirira mpaka vakaanda kumafenyenkererya.

² Aho, akoona mashúwa iviri ^jiri mbarimbari ya iriva. Ijo mashúwa, vavúuvi vaachwe vajáa vakímire noo kooyya njwaavu jaavo.

³ Yéesu akiingira mashúwii imwi. Iyo mashúwa ni ya Simóoni ijáa. Yéesu akamuloomba Simóoni ikundule kiduudi na luujii. Aho, Yéesu akiikala mashúwii, maa de indookiindya mpuka ya vaantu.

⁴ ^Akahumule kukiindya, maa akamusea Simóoni, “Hende, twaala mashúwa na maajii

malíhi, aho, maa de mukiimye njwaavu jaanyu mukwaate soompa.”

⁵ Simóoni akamusea, “Aka Aai, tatámamire chiriri baa turya kiintu tuku. Maa kaa, kwa isáare raako kiimya ndiri njwaavu.”

⁶ Simóoni na viivaachwe ^vakakiimye njwaavu, vakakwaata soompa ^jamema maatuku vii mpaka njwaavu jikaanda dumuka.

⁷ Sa jeyyo, vakavaanirira viivaavo ^vajáa na mashúwa yíngi, vuuje ji vavaambire. Vakuuja, vakamemya soompa mashúwa joosi iviri mpaka jikasengerera nyimira.

⁸ Simóoni Peéteru ^akoone masáare ayo, akachwaama mbere ya Yéesu maa akasea, “Aai Mukúlu, looka kwaani, niini ndiri muvi.”

⁹ Simóoni na viivaachwe vajáa vahwáalariiwe maatuku ni soompa ^ng'eene vajáa vakwátire.

¹⁰ Víngi ^vajáa vahwaalala ni vala Yaakúupu na Yooháni vaana va Sebedáayo. Ava vatamaman'yáa na Simóoni.

Aho, Yéesu akamusea Simóoni, “Simóoni, koofa tuku, kwaandira haaha kuva uri muvúuvi wa vaantu.”

¹¹ ^Vakajitwaale mashúwa na mbarimbari ya iriva, vakareka kira kiintu, vakamutuuba Yéesu.

*Yéesu Yoomuhorya Muuntu ^Ari na Ulóonda
(Matáayo 8:1-4; Maáriki 1:40-45)*

¹² Sikú imwi, Yéesu ajáa atamanya na múujii umwi. Uko, muuntu umwi ^ahaambwa ni ulóonda muviri woosi akuuja na kuri Yéesu, akachwaama mbere yaachwe akiinamya kisho chaachwe fuuru isi. Akiiloombererya yoosea, “Aai, kooni woosaaka, ifaanaa ukaanjirula ndwála yaani.”

13 Yéesu akiinurirya mukono waachwe, akamusaasya, kumu yoosea, “Noosaaka, ujirulwe!” Hahara, ulóonda ukafuma muvirii waachwe, akahola.

14 Aho, Yéesu akamulairirya yoosea, “Kari umuwyíraa muuntu yoyoosi isáare iri tuku, maa kaa, tamanya ukiiyónekye kwa mweeneisi wa Ijva, utole na mpóryo yo jirulwa, ja ^vyene Músa alairirya, sa vataange kimaari uhórire.”☆

15 Baa jeyyo, masáare ya Yéesu yakaariwa kira haantu. Mpuka nkulu ja vaantu jijjiingáa kumuteerera na vahoriwáa ndwála jaavo.

16 Maa kaa, Yéesu avarekáa na adomáa na kiji-raawii noo muloomba Mulungu.

Yéesu Yoomuhorya Muuntu ^Aakwa Iyandiyandi (Matáayo 9:1-8; Maáriki 2:1-12)

17 Siku imwi, Yéesu avavariyeriráa vaantu Masáare ^Yari Mpeho. Vamwi va vaantu vamuteereráa, ni Mafarisáayo na vakiindya va Miiró vajáa. Avo Mafarisáayo na vakiindya vajáa vafuma kira ituri ra Galiláaya, Yudeea na múujii wa Yerusaleému. Luviro lwa Ijva ni na Yéesu lujáa sa ahorye vaantu.

18 Vaantu vamwi vakujja viinwiire mulwiri umwi na ndiri yaachwe. Uhu mulwiri ajáa aakwa iyandiyandi. Vakasaaka vamwiingirye na nyumbii kuntu ^ajáa Yéesu.

19 Maa kaa, vakasiindwa kumwiingirya sa vaantu vajáa vamémire munumunu. Aho, vakaambuka ni ikekeerii, vakabontola ikekeera hara kuntu Yéesu ^ajáa, vakamukiimirya ura

☆ 5:14 Laanga Valáawi 14:1-32.

mulwíiri na ndiri yaachwe, maa vakamúvika heehi na Yéesu.

²⁰ Yéesu ákoone kuruma kwaavo, akamúsea ura mulwíiri, “Aai, úvi waako wasírire.”

²¹ Aho, vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vakaanda kiiyurya voosea, “Ni ani uhú yoolúusa masáare yo muhiintikira Mulúungu? Kusiina wíngi áadáhaa sea úvi wasírire tuku, ni Mulúungu yeemweene vii.”

²² Yéesu akataanga kwiiririkana kwaavo. Aho akavasea, “Ni sa che mookiiririkana ayo mitimii yaanyu?”

²³ Eri, ni kirikwi noo chaangu kulookya myeewe, kamúsea uhú mulwíiri, ‘Úvi waako wasírire,’ baku kamúsea, ‘Inúka, ulooke?’

²⁴ Haaha noosaaka mtaange, Mwaana wa Muuntú atiite wiimiriri wo sea vaantu aha weerwii, ‘Úvi waavo wasírire.’” Aho, akamúsea ura muuntú áakwya iyandiyandi, “Nookúsea, inúka, toola ndiri yaako, údome na kaayii kwaako.”

²⁵ Hahara, ura muuntú akúma mbere ya vaantu voosi, akatoola ndiri yaachwe, maa akadoma na kaayii kwaachwe kunu yoomúduumba Mulúungu.

²⁶ Vaantu voosi vakahwaalala maatuku vii na vakakwaatwa ni woowa kunu yoomúduumba Mulúungu vakasea, “Isiku tíne masáare áyahwáalarya!”

Yéesu Úja jo Kaanirira Vavi

(Matáayo 9:9-13; Maáriki 2:13-17)

²⁷ Ayo áyakalooke, Yéesu akafuma na weerwii ya múuji. Úko akamoona músaankan’yi kóodi umwi ásewáa Láawi iikyíire kivaandii cho rihira kóodi, yoosaankan’ya kóodi. Aho, akamúsea, “Ntuuba!”

28 Ne Láawi akiinuka, akareka kira kiintu, maa akamutuuba Yéesu.

29 Na Láawi akamubweeyirya Yéesu ngovi nkulu aho kaayii kwaachwe. Mpuka nkulu ya vasaankan'yi kóodi na vaantu viingi vakiikala kurya ne chákurya.

30 Maa kaa, Mafarisáayo na vakiindya va Miiro vakavang'urira vapooji vaachwe voosea, “Sa che moorya no nywa hamwi na masaankan'yi kóodi na maduwalo?”

31 Yéesu akayateere ayo masáare, maa akavasea, “Vaantu vari nkaasu si vasákaa mwaanga tuku, maa kaa, valwiri noo vasákaa mwaanga.

32 Si nuja joo kaanirira vaantu viiyónaa ni vawoloki tuku, nuja joo kaanirira vavi sa vamuvalandukire Mulungu.”

*Yéesu Yookuuriwa Kwiirekya Kurya
(Matáayo 9:14-17; Maárika 2:18-22)*

33 Aho, vakamuurya Yéesu voosea, “Vapooji va Yooháani na va Mafarisáayo viirékya kurya so muloomba Mulungu. Maa kaa, amwi vapooji vaako ni varijaa no nywa vii kira siiku?”

34 Yéesu akavasea, “Eri, ifaanaa mukavabweeyya vaantu valáarikirwe na ngovi ya ilóola na mweenengovi nti ari novo viirekya kurya wuu?

35 Maa kaa, mpindi luu kuuja jiri, mweenengovi luu sumulwa ari, aho noo vakiirekiirye kurya.”

36 Aho, maa Yéesu akavavaira lusimo ulu, “Kusi-ina muuntu akéara kiráka fuma ingo ifya sa achumire isaamu tuku. Kooni abweeyiirye jeyyo, kuva ari amwíre ingo ifya na ikyo kiráka kifya si kiri kiifwaanirira na iro isaamu tuku.

³⁷ Kei, kusiina muntu ^avíkíraa diváai ifya viríibii* vya kali tuku. Kooni abwéeyiirye jeyyo, iyo diváai pusula iri ivyo viríiba, diváai kítika iri na viríiba saambuka viri.

³⁸ Diváai ifya ni viríibii vifya ivíkírwaa.

³⁹ Baa kusiina muntu ^asáakaa kunywa diváai ifya kooni anywíire ira ya kali tuku, sa aséaa, 'Ira ya kali noo yabooha kulookya.' "

6

*Yéesu ni Mweeneevyo wa Sabáato
(Matáayo 12:1-8; Maáriki 2:23-28)*

¹ Sikú ya Sabáato imwi, Yéesu na vapooji vaachwe vajáa vakwaatira na mawundii ya ngáano. Mpiindi ^valookáa, vapooji vaachwe vakava voohunga maangala ya ngáano, vakayafiisa de vandoorya.

² Vamwi va Mafarisáayo vakasea, "Eri, sa che moowuna Miiro sikú ya Sabáato?"*

³ Aho, maa Yéesu akavasea, "Si munasoma ^cheene atumama mutemi Daúdi mpiindi ^ajáa aávirwe ni njala na vaantu vaachwe tuku wuu?"

⁴ Daúdi ingira na nyuumbii ya Mlungu, aka-toola ira mikáate ^ivíkwaa mbere ya Mlungu,

* **5:37 viríibii:** Viríiba ni saama ^javíkíraa diváai. Jaténgeneshiwaa na ndiri. * **6:2 moowuna Miiro sikú ya Sabáato:** Kwa Miiro

ya Vayahúdi kuwuna maangala yaviri yatatu iwundii kwa muntu si vijáa vyakaaniwa tuku. Laanga Nkumbukira ya Miiro 23:25. Mafarisáayo si vamuuryáa Yéesu sa che vapooji vaachwe vookiiva tuku, kiintu ^vamuseáa ni sa che vapooji vaachwe vootumama murimo wo chwa sikú ya Sabáato. Na Miiro ya Mása yasea kusiina muntu kutumama sikú ya Sabáato tuku. Laanga Ufumo 20:8-11.

akarya. Mikáate iyo, veeneisi va Ijüva vii noo vajáa varekerwa vindoorya. Vaantu viingi Mi-iro ijáa yakaan'ya kurya. Ne akavaheera vaantu vaachwe, vakarya.”☆

⁵ Aho, Yéesu akavasea, “Mwaana wa Muuntu ni Mweeneevyo wa Sabáato.”

*Yéesu Yoomuhorya Muuntu Sikü ya Sabáato
(Matáayo 12:9-14; Maáriki 3:1-6)*

⁶ Sikü ya Sabáato yingi, Yéesu ajáa iingira na sinagógii, maa akaanda kiindya. Aho, kujáa kwatiite muuntu ajáa na mukono wa kulume wwaakwa iyandiyandi.

⁷ Vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vakava voomulaanga neeja sa voone kooni ari muhorya sikü ya Sabáato. Vabweeyyáa jeyyo sa vapate nkalo yo mutwaala na balásii.

⁸ Maa kaa, Yéesu ajáa atáangire miiririkano yaavo, aho akamusea ura muuntu ajáa na mukono wwaakwa iyandiyandi, “Seesa, ima aha mbere ya vaantu.” Ura muuntu akiinuka, maa aküma mbere ya vaantu voosi.

⁹ Aho, maa Yéesu akavasea, “Ni kuvuurya nise, ni ririkwi noo Miiro yaruma kutumama sikü ya Sabáato? Kutumama kiintu kiija baki kivi? Kulamurirya nkaasu au kamala?”

¹⁰ Aho, akavalaanga vaantu voosi, maa akamusea ura muuntu, “Wolola mukono waako!” Ura muuntu akabweeyya jeyyo, hahara mukono waachwe ukava nkaasu kei!

☆ **6:4** Laanga 1 Samwéeli 21:1-6.

11 Maa kaa, vara vakiindya va Miiró na Mafarisáayo vakakalala maatũkũ vii, vakaanda ki-
iheera miryũngũ voovo kwa voovo ^cheene vari
mubweeyya Yéesu.

*Yéesu Yoovasaawũla Vapooji Ikimi na Vaviri
(Matáayo 10:1-4; Maárika 3:13-19)*

12 Sikũ imwi, Yéesu ajáa aambũka na luulwii
noo muloomba Mulũngũ. Ũko akamuloomba
Mulũngũ chiriri.

13 ^Kukeere, maa akavaanirira vapooji vaachwe.
Aho, akavasaawũla ikimi na vaviri, avo akavake-
mera vatumwi.

14 Ava noo vatumwi ^asaawũla, Simóoni, ye-
eye amukemera Peéteru, na Anderéa mwaanaavo,
Yaakúupu na Yooháani, Filípi na Batolomáayo,

15 Matáayo na Tomási, Yaakúupu sha Alufáayo na
Simóoni ^mweene aanirirwáa Selóote,†

16 Yúuda sha Yaakúupu, na Yúuda Isikarióoti
^amvarinduka Yéesu.

*Yéesu Yookiindya no Horya Valwĩri ^Vari Foo
(Matáayo 4:23-25)*

17 Yéesu akakiima fuma luulwii hamwi na va-
tumwi vaachwe. Na ^akafike haantũ ^hari na
iririisi, akiima. Aho, kujáa kwatĩte mpuka nkũũ
ya vapooji vaachwe na vaantũ ^vajáa vafúmire
isi yoosi ya Yudeéa, múujii wa Yerusaléemu, na
mbarĩmbari ya mayiya ya míji ya Tíiro na Sidóoni.
Ava, vajáa vuújire noo mteerera Yéesu na va-
horiwe ndwála jaavo.

18 Na vara ^vaturikiriwáa ni mirimũ mivi, avaho-
ryáa.

† 6:15 **Selóote:** Noo kusea, malwĩri wa isi.

19 Vaantu voosi vasaakáa kumusaasya sa ngururu [^]jafumáa kwaachwe na avahoryáa vaantu voosi.

Ntálarya na Njumo

(Matáayo 5:1-12)

20 Yéesu akavalaanga vapooji vaachwe akasea,
“Mwatalariwa nyuunyu [^]muri vakiva,
sa Utemi wa Muluungu ni waanyu.

21 Mwatalariwa nyuunyu [^]muri na njala haaha,
sa kiikutiwa muri.
Mwatalariwa nyuunyu [^]moorira haaha,
sa seka muri.

22 Mwatalariwa nyuunyu mpiindi vaantu [^]vari
vasuula,
[^]vari vakera lutaami na kuvatukira,
na [^]vari vasea muri vavi,
sa mwamuruma Mwaana wa Muntu.

23 Siku masáare aya [^]yari fumira, eryi mitima
na mündoofirira sa kúnáálo yaanyu ni nkúúlu
kurumwii, sa baa vala baaba waavo vavab-
weeyirirya viivyo valáli na mutwe va Ijva.

24 Maa kaa, mpolai nyuunyu [^]muri vasúngaati,
sa kutuurya mitima kwaanyu mwahumula
kukuhokera.

25 Mpolai nyuunyu [^]mwiikutire haaha,
sa kwaavwa muri ni njala.

Mpolai nyuunyu [^]mooseka na cheeru haaha,
sa rira muri na rira muri no myaa.

26 Mpolai nyuunyu vaantu voosi
[^]vakavadúmbiríraa,
sa baa vala baaba waavo viivyo
vavadúmbiríraa,

valáali na mutwe va uloongo.

Kuveenda Vavi
(Matáayo 5:38-48; 7:12)

²⁷ Maa kaa, ni vawyiira niise nyuunyu vara ^mookunteerera, veendi vavi vaanyu. Vabweeyiiryi wuja vara ^vavasula.

²⁸ Vatalaryi vara ^vavajúmaa, na vara ^vavabwéeyiryaa mavi valoomberi kwa Mulungu.

²⁹ Kooni muuntu akuváire lusayya lwa ivaru rimwi, mavarindurire na lwa ivaru riingi. Kooni muuntu akuhókire ikóoti raako, kumusitira isháati raako tuku.

³⁰ Muuntu yoyoosi ura ^yookuloomba kiuntu, muheere. Kei, kooni muuntu akuhókire máari jaako, kari udáayya akuhindurire tuku.

³¹ Mandoovabweeyiirya viingi ja ^vyeeene nyuunyu moosaaka vandoovabweeyiirya.

³² Kooni muveéndire vii vara ^vaveenda nyuunyu, ni kunáálo che mari turya? Amwi baa vaduwalo vaveenda vara ^vaveenda voovo vii!

³³ Kei, kooni mvabwéeyiirye maaja vara ^vavabwéeyiryaa wuja vii, ni kunáálo che mooturya? Amwi baa vaduwalo vabweeyya viivyo!

³⁴ Kooni moovakopesha vara ^mookiilaangya riha vari, ni kunáálo che moopata? Baa vaduwalo vavakópeshaa vaduwalo viivaavo kunu vookiilaangya hindurirwa vari vyoosi ^vakopesha.

³⁵ Maa kaa, nyuunyu muveende vavi vaanyu, na mandoovabweeyiirya wuja. Kei, mandoovakopesha baa kiilaangya hindurirwa mari tuku. Kooni mbwéeyiirye jeyyo, ^Ari

Mweerimweeri variha ari mariho makulu. Kei, kuva muri vaana vaachwe sa yeeye aboohya kwa vara si ^vadumbaa na vavi.

³⁶ Sa jeyyo, muve na mbavariri ja Taáta waanyu ^vyeeene ari na mbavariri.

Kulamurira Vingi
(Matáayo 7:1-5)

³⁷ Kari mulámuriraa tuku, de baa nyuunyu mudiire kundoolamurirwa. Kari mulúusa irya tuku, de baa nyuunyu mudiire kundoolusirwa irya. Mandoovasea viivaanyu yasíire, sa baa nyuunyu mudoosewa yasíire.

³⁸ Mu boohye inda, aho naanyu heewa mweende. Kikomi, heewa mweende vipimo ^vyamema, vikasungusirwa mpaka vindookitikirira. Sa kipimo kikira ^moopiimira vaantu vingi, noo ^muri piimirwa!"

³⁹ Yéesu akavavaira lusimo uha, akavasea, "Eri, mahoku ifaanaa amulongoole mwiiwaachwe wuu? Kikomi voosi burukira vari na iduundwii.

⁴⁰ Mpooji si ari mlookerera mukiindya waachwe tuku. Maa kaa, mpooji ura ^ahumula kiindiwa yoosi ifaanaa akadaha kuva ja mukiindya waachwe.

⁴¹ Amwi woolaanga kajula kari riiswii ra mwaanaanyu na uhi si wookoona mpóngoola ^iri riiswii raako?

⁴² Jooli uri musea mwaanaanyu, 'Mwanawiitu, tula nikuseyye kajula riiswii raako,' kunu weewe si wookoona mpóngoola ^iri riiswii raako? Weewe mukweembi! Seyya ta mpóngoola riiswii raako, de woone neeja na udae seyya kajula riiswii ra mwaanaanyu.

*Muti Watáangikanaa kwa Ndiiwa Jaachwe
(Matáayo 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Kusiina muti ^wabooha ^watúungaa ndiiwa ^javiiha tukú, na kusiina muti ^waviiha ^watúungaa ndiiwa ^jabooha tukú.

⁴⁴ Vaantu vutáangaa muti kwa ndiiwa jaachwe. Vaantu si vatúundaa saambu mihuungii tukú na si vatúundaa sabíibu mbiirii tukú.

⁴⁵ Noo jeyyo viri, muntu muja afúmyaa maaja fuma máari jaachwe ja kikomi ja mberii ja mutimii waachwe muja. Na muntu mavi afúmyaa mavi fuma mutimii waachwe mavi. Sa viintu ^vyamema mutimii wa muntu, noo mulomo waachwe ulúsaa.

*Mujeengi ^Ari na Tooti na Mujeengi Muhoho
(Matáayo 7:24-27)*

⁴⁶ Sa che mookunyanyirira, 'Mukúlu, Mukúlu!' amwi si mootumama yara ^noovawyiira?

⁴⁷ Muntu yoyoosi ^újaa na kuri niini na ^atéereraa no yakwaatya masáare yaani, iifwíne na lusímo ulu,

⁴⁸ yeeye ni ja muntu ^ajeengáa nyuumba, maa kaa, de aande jeenga, ajáa aviiika mwaariryo isii ya iduundu ^rijáa rasiimbwa furu mwaalaliwyii. Mbula ^ikavae na luji lukulu ^lukiike mpaka lukamoola ikiko ra iboote, maaji yakakung'untika na nyuumbii kwaachwe. Maa kaa, sa viintu nyuumba ira ijáa yajeengwa vyabooha, ayo maaji si yadaha baa kwiisingisya tukú.

⁴⁹ Maa kaa, ura ^atéeraa masáare yaani baa yakwaatya tukú, ni ja muntu ^ajeenga nyuumba yaachwe ichuúkii baa siimba no viika mwaariryo tukú. Na maaji ^yakabomole ikiko ra

maaji na maaji ^yakakung'untike na nyuumbii yaachwe, hahara nyuumba yaachwe yaawya, na ikabomoka vuu!"

7

*Yéesu Yoomuhorya Mutumami wa Mulukaluka si
^Ari Mnyahúudi
(Matáayo 8:5-13; Yooháani 4:43-54)*

¹ Yéesu ^akahumule lusa masáare ayo yoosi kunu vaantu voomuteerera, maa akadoma na múujii wa Kaperenáumu.

² Aho múujii, kwajáa kwatiite mukúulu umwi wa valwi nkoondo. Uhu mukúulu ajáa atiite mutumami waachwe ^ajáa amweendamweenda. Haaha uhu mutumami ajáa alwaala sengerera akwye.

³ Uwo mukúulu wa valukaluka ^akateere masáare ya Yéesu, akatuma vawosi va Kiyahúudi vadome na kwa Yéesu, vakamuloombe uje ji amuhorye mutumami waachwe.

⁴ Novo ^vakafike kwa Yéesu, vakamukalaamya manumunu voosea, "Kooni kuri na muuntu ^avalwa iima neeja kwaambiririwa, ni uhu.

⁵ Yeeye eenda isi yiitu, baa kei noo atujeengera sinagóogi."

⁶ Aho, maa Yéesu akadoman'ya novo. Maa kaa, viintu ^ajáa akaari kuli kuli na nyuumba ya ura mukúulu wa valwi nkoondo, ura mukúulu akatuma vijeengi vyaachwe vakamusee Yéesu, "Aai mukúlu, kari ujuuwike tuku, niini si navalwa niima neeja kukuteengya weewe wingire nyuumbii kwaani tuku.

⁷ Iki noo ^chooreka, niyiíne si navalwa niima neeja kuuja na kwaako tuku. Maa kaa, luusa isáare vii na mutumami waani ahole.

⁸ Sa niini ni muuntu ^naviikwa isi ya wiimiriri, baa kei natiite valwi nkoondo isi yaani. Kooni namuséire uhu ‘Doma,’ adómaa na wiingi ‘Uja,’ ne uújaa. Kooni namuséire mutumami waani ‘Bweeyya iki,’ yeeye abwéeyyaa.”

⁹ Yéesu ^akateere ayo masáare, akahwaalala munumunu, akiilorera akiilaanga ira mpuka ^yamutuubáa, maa akavasea, “Noovawyiira, si ninoona kuruma ja uku baa kuri isi yoosi ya Isiraéli tuku.”

¹⁰ Na vara vaantu ^vajáa vatúmirwe noo mwaanirira Yéesu ^vakahinduke na kaayii kwa mukúulu wa valukaluka, vakamushaana ura mutumami ahórire.

Yéesu Yoomufufula Musinga wa Mulala

¹¹ Mpiindi kiduudi, Yéesu akadoma na múuji umwi, ^uséwaa Náini. Uko ajáa adoman’ya na vapooji vaachwe na mpuka nkulu ya vaantu.

¹² ^Akasengerere mutiryaangwii wa múuji, akalumana na mpuka ya vaantu viinwiire maviri wa mutavana ^ajáa awáliire vootwaala noo taaha. Uhu mutavana noo mwaana umwi vii wa mulala umwi ajáa. Vaantu ^vari foo fuma múuji uwo ni hamwi vajáa na uwo muuntu muki.

¹³ Yéesu Mweenevyoosi ^akamoone uwo maáma mulala, akamoonera mbavariri, maa akamusea, “Rira tuku.”

¹⁴ Yéesu akaseesa na heehi ya kitáanda, akakisaasya, maa vara vaantu ^vajáa viinwiire

vakúma. Aho, akasea, “Mutavana, nakuséire inuka!”

¹⁵ Uwo mutavana ^ajáa awúliire, akiinuka, akaanda lúusika. Aho, Yéesu akamukwaatya íyo waavo.

¹⁶ Vaantu voosi ^vajáa aho, vakakwaatwa ni woowa, vakaanda mudumba Muluungu voosea, “Muláali na mutwe mukulu uújire na kuri usu! Muluungu uújire noo vaambirirya vaantu vaachwe.”

¹⁷ Masáare aya ya Yéesu yakeenera isi yoosi ya Yudeea na isi joosi ^jiri mukaaya.

*Yéesu na Yooháani Mubatisáaji
(Matáayo 11:2-19)*

¹⁸ Vapooji va Yooháani Mubatisáaji vakamuwyíra masáare yoosi ^yatúmamwáa ni Yéesu. Yooháani akavaanirira vapooji vaachwe vaviri,

¹⁹ akavatuma kwa Yéesu Mweenevyoosi vakamuurye jei, “Eri, weewe noo ura ^aluswa ni valáali na mutwe ^yookujja baku tawoojere wíingi?”

²⁰ Vara vapooji ^vakafike kuri Yéesu, maa vakasea, “Yooháani Mubatisáaji atutámire tukuurye, ‘Eri, weewe noo ura ^aluswa ni valáali na mutwe ^wookujja baku tawoojere wíingi?’ ”

²¹ Mpiindi íira Yéesu ajáa ahorya vaantu ndwáala, na ulwíri waavo. Vara ^vajáa na mirimu mivi akavahorya, na vahoku ^vari foo akavabweyya voone.

²² Aho, maa Yéesu akavasea vara ^vajáa vatúmirwe, “Tamanyi mukamuwyíre Yooháani yoosi ^mwiiyóníre na ^muyatéire. Vahoku

vookoona, vivete vooyeenda, ^vari na ulóónda voojirulwa, vimatu vooteera, vaantu ^vaakwya voofufulwa na kei vakiva voovariyurirwa Masáare Maaja.*

²³ Atalariwa ura si ^ari hitwahitwa sa niini.”

²⁴ Vara vapooji va Yooháani ^vakalooke, maa Yéesu akaanda kuvawyíra vara vaantu masáare ya Yooháani yoosea, “Ni che mwiitáa laanga kura isi ya ibaláángwii? Isaanga ^rooringiwaringiwa ni mpeho wuu?

²⁵ Kooni si jeyyo, ni che mwiitáa laanga? Muuntu ^iirwiikire ingo ja iyoombe ikuuu wuu? Aka tuku, vaantu ^viirwíkaa ingo ja iyoombe ikuuu na ^vari na kira kiintu ^chabooha ni nyuumbii ja kitemi viikalaa.

²⁶ Haaha ni che mwiitáa koo laanga? Ni muláali na mutwe mwiitáa ko laanga wuu? Kikomi, noovawyíra ni kulookya muláali na mutwe mwiitáa ko laanga.

²⁷ Uhu noo masáare yaachwe ^yaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, ‘Laanga, mutuma ndiri mutumwi waani akulongorire,

yeeye kutengenesherya ari njira yaako.’☆”

²⁸ Kei Yéesu akasea, “Ni vawyíra niise, kwa vaantu voosi kusiina ^ari mukuuu kulookya Yooháani tuku. Maa kaa, ura ^ari muduudiduudi Utemii wa Muluungu, noo mukuuu kulookya Yooháani.”

* **7:22** Mirimo ^myeene yooluusa aha, noo ira ^yaluuswa ni Isáaya muláali na mutwe. Mirimo iyo noo Masía ^ari tumama mpiindi ^ari kuja. Laanga Isáaya 26:19; 29:18-19; 35:5-6; 61:1. ☆ **7:27** Laanga Maláaki 3:1.

29 Vaantu voosi, hamwi na vasaankan'yi kóodi vajáa vateera ayo masáare ya Yéesu. Vakaruma muryuungu ^íímyaa Muluungu ni mawoloki na avo noo vara ^vajáa vabatisiwa ni Yooháani.

30 Maa kaa, Mafarisáayo na vakiindya va Miiro si vajáa vabatisiwa ni Yooháani tuku. Voovo vajáa vasiita muryuungu Muluungu ^ajáa aviimirya.

31 Aho, Yéesu akavasea, “Na che ndiri kifwaanirirya mbyaala iyi? Ni na che yiifwíne mbyaala iyi?”

32 Mbyaala iyi yiifwíne na vasinga vííkyíire isóokwii de vandookiisea,

‘Tavaváíire firímbi,
nyuunyu baa bwíta tuku!
Tavíímbíire nyíímbo ja usungu,
nyuunyu baa rira tuku!’

33 Sa Yooháani Mubatisáaji uja, si arijáa mukáate baa kei si anywijáa divái tuku, nyuunyu mukasea, ‘Atiite murimu mavi!’

34 Maa kaa, Mwaana wa Muntu uja, yoorya no nywa, nyuunyu mukasea, ‘Mulaangi uh, mwaafu na mreevi, mare ya vasaankan'yi kóodi na vaduwalo.’

35 Baa neembe ni jeyyo, tooti ya Muluungu yiyónekiirye kikomi ni ya uwoloki kwa vaana vaachwe voosi.”

Muntu Muki Mvi Yoomhaka Yéesu Makuta

36 Siku imwi, Mufarisáayo umwi ^asewáa Simóoni ajáa amuteengya Yéesu noo rya chákurya kaayii kwaachwe. Yéesu akatamanya na kaayii kwa uwo Mufarisáayo, maa akiikala kurya chákurya.

37 Haaha, aho múujii kujáa kwatite muntu muki umwi ^ajáa mavi. Uwo muntu muki ^akataange

Yéesu amwaari yoorya chákurya kwa Mufarisáayo, akatoola chúpa ya iwye ári na makuta yanyúkíraa ya iyoombe ikari.

³⁸ Akafike, ákuma nyuma heehi na majeo ya Yéesu. Akaanda rira na miísoori yaachwe yandooŵyíira majewii ya Yéesu, de indoomuhonola Yéesu na njwíri jaachwe. Akatuuba sandira majeo ya Yéesu na akayahaka yara makuta.

³⁹ Ura Mufarisáayo ájáa amutéengiirye Yéesu ákoone jeyyo, akaanda kiiririkana mutimii waachwe yoosea, “Ngaari uhu muuntu ni muláli na matwe wa Ijwa, ngaari amányire uhu muuntu muki yoomukwaata ni jooli ári, na ngaari amányire ni muvi.”

⁴⁰ Aho, maa Yéesu akamusea ura Mufarisáayo, “Simóoni, natíte isáare noosaaka nikwýíire.” Ne akasea, “Mukiindya ngwyíira.”

⁴¹ Yéesu akasea, “Kwajáa kwatíte vaantu vaviri ávadaayiŵáa noongwa ni muuntu umwi. Umwi adaayiŵáa mpía ja dinári magana yasaano (500) na wíngi mpía ja dinári makumi yasaano (50).

⁴² Vaantu ava vajáa vasiindwa riha. Uwo ájáa avakopesha akavasea noongwa jaavo jasírire. Haaha ni arikwí kati ya ava vaviri ári mweenda kulookya mwíiwaachwe?”

⁴³ Simóoni akasea, “Ni ura ásewa noongwa yaachwe nkulu kulookya yasírire.” Yéesu akamusea, “Walámwíire kwa uwoloki.”

⁴⁴ Aho, Yéesu akamulaanga ura muuntu muki, maa akamusea Simóoni, “Wamwíne uhu muuntu muki? Níngúire aha nyuumbii kwaako baa si wummpíire maaji nooyye majeo yaani tuku, maa kaa, uhu muuntu muki oóyyiirye majeo yaani na

miisoori yaachwe na aampónwĩre majeo yaani na njwĩri jaachwe.

⁴⁵ Weewe si waansúndĩre mpiĩndi ^wakuunuumbya tukũ. Maa kaa, uhu keende ^nĩngĩre aha si anareka kũnsũndĩra majeo yaani tukũ.

⁴⁶ Weewe si waampákire makuta mutwii tukũ, maa kaa, yeeye aampákire makuta ^yanyúkíraa majewii yaani.

⁴⁷ Haaha ni kuwyĩra niise, kweenda kwaachwe ni kukúũlũ sa uvi waachwe ^uri foo wasĩrire. Maa kaa, ura uvi kiduudi ^wasĩrire, eenda kiduudi.”

⁴⁸ Aho, maa Yéesu akamusea ura mũuntũ muki, “Uvi waako wasĩrire!”

⁴⁹ Maa kaa, vara ^varijáa ne aho, vakaanda ki-iyurya voovo kwa voovo voosea, “Uhu ni ani ^ari sea uvi wa mũuntũ wasĩrire?”

⁵⁰ Aho, Yéesu akamusea ura mũuntũ muki, “Kuruma kwaako kwakũhónĩrye, tamanya na mwi-ikalo mũũja.”

8

Vaantũ Vaki ^Veene Vayeendan'yáa na Yéesu

¹ Aya ^yakalooke, Yéesu ajáa akera njira na atweeráa na mĩjii na maturii ^yĩsimiresimire kũũ yoovariya Masáare Maaja ya Utemi wa Mũũngu. Na mpiĩndi ijo ni na vapooji vaachwe ikimi na vaviri ajáa.

² Kei, ni hamwi ajáa na vaantũ vaki viĩngi ^veene ajáa avaseyya mirimũ mĩvi na viĩngi ^ajáa avahorya ndwáala jaavo. Na umwi wa vaantũ vaki avo ni Marĩa Makidaléena, ^ajáa aseyyiwa mirimũ mĩvi mufungati,

³ Yooáana muki wa Kúusa mwiimiriri wa máari ja mutemi Heróode. Wiingi ni Susáana na viingi ^vari foo. Vaantu vaki ava vatooláa máari jaavo kumwaambirirya Yéesu na vapooji vaachwe.

Lusímo lwa Múhaandi Mbeyu
(Matáayo 13:1-9; Maáriki 4:1-9)

⁴ Mpíindi mpuka nkúulu ya vaantu ^yiijiingáa fuma kira múuji, Yéesu akavavaira lusímo ulu,

⁵ “Múhaandi umwi ajáa adoma noo haanda mbeyu jaachwe. Mpíindi ^amyaaháa, mbeyu jimwi jikawyíira njiríi, jikalwaatwa na ndee jikúja jikajirya.

⁶ Mbeyu jimwi jikawyíira mwaalaliwyii. ^Jikamere, jikúuma sa viintu kújáa kusiina maaji.

⁷ Jimwi jikawyíira haantu ^hajáa na miíwa. Miíwa ikakulan’ya hamwi na jira mbeyu, miíwa ikajivaa, maa jikadundumala.

⁸ Maa kaa, jimwi jikawyíira salwii ^jiri na seve, jikamera, jikakula, jikavyaala maatuku vii, jimwi jikavyaala mara makumi ikimi (100).” ^Akahumule kuvawyíira jeyyo, maa akasea na ngururu, “^Ari na matu yo teerera, ni ateere!”

Yéesu Yoovariyula Símo Jaachwe
(Matáayo 13:10-17; Maáriki 4:10-12)

⁹ Mpíindi kiduudi vapooji vaachwe vakamuurya, “Lusímo lwaako ni che loovariyula?”

¹⁰ Ne akavasea, “Nyuunyu mwaheewa nkalo yo taanga viintu vya Utemi wa Muluungu, ivyo ni fuumbo. Maa kaa, vara si ^vari Utemii wa Muluungu, noovawyíira kwa símo, sa, ‘Kulaanga, valaange, baa koonu tuku.

Na kuteera, vateere, baa taanga tuku.*

*Yéesu Yoovariyula Lusímo lwa M̃haandi
(Matáayo 13:18-23; Maárikí 4:13-20)*

¹¹ Lusímo ulu uvariyuli waachwe ni uhũ, mbeyũ ni isáare ra Mulũungũ.

¹² Mbeyũ jira ^jawyĩra njirii ni vara vaantũ ^varitéeraa isáare ra Mulũungũ. Aho, Ikúulu ra Mirimũ Mivi rikũja, rikariseyya mitimii yaavo sa kari ji varume na valamuririwe tuku.

¹³ Mbeyũ jira ^jawyĩra mwaalaliwyii, ni vaantũ vara ^varitéeraa isáare ra Mulũungũ, maa vakarihokera na cheerũ. Maa kaa, si riviĩngĩraa mitimii tuku, sa viintũ vasiina miriri yo rikwaata, kiikala vari noro kiduudi vii, na uturikiri ^uri kũja sa rira isáare, varékaa kura kuruma kwaavo.

¹⁴ Mbeyũ jira ^jawyĩra miĩwii, ni ja vaantũ vara ^varitéeraa isáare ra Mulũungũ. Maa kaa, ^vari tuuba kwiikala noro, raváwaa ni uhangaiki wa weerũ, kukunguula máari na uláku wa viintũ vya weerũ, jeyyo, si vakúlaa tuku.

¹⁵ Na mbeyũ jira ^jawyĩra sevii, noo vaantũ vara ^varitéeraa isáare ra Mulũungũ. Vakariteengya na wũja mitimii yaavo, vakarikwaatya, na kwa uyimiriryi mukũulu, vavyáalaa ndiwa.

*Lusímo lwa Kimuri
(Maárikí 4:21-25)*

¹⁶ Kusiina muuntũ ^akórereryaa kimuri, maa akavisa nyiingwii tuku, au akakivĩka iruungwii ra kitáanda tuku. Kimuri ni kyaángwii kivĩkwaa sa vaantũ voosi ^vookiingira voone kiweerũ.

* 8:10 Laanga Isáaya 6:9.

17 Sa kira kiintu ^chaviswa, viikwa kiri kiweerwii, na kira ^chakunikirirwa, taangwa kiri.

18 Haaha teereri neeja masáare ayo ^noovawyiira. Ura ^ari na kiintu, koongereriwa ari kulookya, na ura ^asiina kiintu, vuulwa ari baa kira kidúúdi ^iiséaa ni nocho ari.”

*Vanduu va Yéesu na Íyo Waavo
(Matáayo 12:46-50; Maáriki 3:31-35)*

19 Aho, nduu ya Yéesu na íyo waavo vakuuja noo mûlaanga Yéesu, maa kaa, si vadaha seesa na haantu ^ajáa tukú, sa vaantu vajáa ^vamema maatuku vii.

20 Aho, muuntu umwi akamusea Yéesu, “Íyo waanyu na vaanaanyu vamwaari weerwii, voosaaka vakoone.”

21 Maa kaa, Yéesu akamusea, “Íyo wiitu na vanduu vaani ni vara voosi ^varitéeraa isáare ra Mulungu no rituuba.”

*Yéesu Yootuurya Ihúmbuuto Irivii
(Matáayo 8:23-27; Maáriki 4:35-41)*

22 Sikú imwi, Yéesu ajáa aambuka mashúwa na vapooji vaachwe, maa akavasea, “Hendi tufirire na nyambuko ya iriva.” Aho, vakakwaata lyeendo.

23 Na mpiindi ^vafiriráa, Yéesu akakwaatwa ni tulo, maa akanyeyya. Aho, ihúmbuuto ^radalavadalaava rikaanda wuva, maa mashúwa ikaanda mema maaji, vakava viingire iremii.

24 Vapooji vaachwe vakiita noo mwiinukya, vakatula isóso voosea, “Aai mukúlu! Aai mukúlu! Sira tiise!” Hara Yéesu akiinuka, akaridalavya rira

ihúmbuuto na yara mapúunta. Hara, ihúmbuuto rikakirinya sawu, na maaji yakatúula tũ.

²⁵ Aho, akavuurya vapooji vaachwe, “Kuruma kwaanyu hai kũri?” Vapooji vaachwe vakah-waalala na vakakwaatwa ni woowa mũnũmũnũ, vaakiiyurya voosea, “De uhu ni ani, ^mweene baa ihúmbuuto na maaji vyoomuteera?”

Yéesu Yoomuhorya Mũntũ ^Ari na Murimũ Mũvi (Matáayo 8:28-34; Maáriki 5:1-20)

²⁶ Yéesu na vapooji vaachwe vakafirira na nyambuuko ya iriva ra Galiláaya, vakafika isi ya Vageráasi ^iri mbarimbari ya iriva.

²⁷ Yéesu ^akakiime vii hara mashúwii, maa akalumana na mũntũ umwi ^ari na mirimũ mivi. Kwa mpiindi nkũũ uhu mũntũ si iivikiraa ingo tukũ, baa kei si iikaláa kaayii tukũ ni mbiríirii vii iikaláa.

²⁸ Uwo mũntũ ^akamoone Yéesu, akachwaama mbere yaachwe, akatulatũla isóso, yoosea, “Che woosaaka kũri niini, weewe Yéesu, Mwaana wa Mulũngũ ^Ari Mweerimweeri? Nookũloomba, kuunturikirya tukũ.”

²⁹ Alũsa jeyyo, sa Yéesu ajáa iiséire iyo mirimũ mivi yiisunke kũri uwo mũntũ. Iyo mirimũ mivi, ijáa yamuturikirya maatukũ vii. Vaantũ vamũyeekeráa nyuumbii na vamuchuungáa na minyololo mikonwii na mawulwii, maa kaa, yeeye adumũladumũláa, na iyo mirimũ mivi yamutwaaláa na isi ya ibaláángwii.

³⁰ Haaha, maa Yéesu akuuyurya, “Irina raako noo ani?” Ukasea, “Irina raani ni Mayana na Mayana ya Valwi Nkoondo,” sa ni mirimũ mivi ^iri foo ijáa yamwĩngira.

³¹ Aho ira mirimú miví ikiilomboola maatúkú víi kúrí Yéésu, kari iikibirye na Ntarii túkú.

³² Haaha mpíindi ijo, heehi na aho haantú kújáa kwatíite ufya wa nkaamba ^jooriisha mbarimbari ya lúlu. Ira mirimú miví ikiilomboola kúrí Yéésu, yoosea, “Kalaama turekere, tukajíngire jira nkaamba.” Ne akírekera.

³³ Ira mirimú miví ikafuma kwa ura múuntú, maa ikíta kíngira jira nkaamba. Ufya woosi wa nkaamba ukagiritira na kíwoongwii, maa jikaburukira na irivii na nkaamba joosi vuu jikakwya.

³⁴ Varísi va jira nkaamba ^vakoone jeyyo, vakakurika itíjo, vakatwaala mulomo kwa vaantú ^vajáa mawundii na múujii.

³⁵ Vaantú vakadoma noo laanga masáare ^meene yajáa yafúmíire. ^Vakafike kúrí Yéésu, vakamooná ura múuntú ^ajáa aséyyiwe mirimú miví, iikyíire mawulwii ya Yéésu, iivíkíire ingo, ari na miryúungú yaachwe! Vakoofa maatúkú víi.

³⁶ Na vara ^vajáa voona, vakavawyyíira vaantú víingi ^vyeeene ura múuntú ^ajáa na mirimú miví ahoiriwa ní Yéésu.

³⁷ Vaantú voosi va isi ya Vageráasi na isi ^jariingirira, vakakwaatwa ní woowa munumunú, maa voosi vakamuloomba Yéésu alooke aho meevo. Aho, maa Yéésu akaambuka mashúwa, akahindúka.

³⁸ Haaha de Yéésu alooke, ura múuntú ^ajáa aséyyiwe mirimú miví akiiloombererya atamanyan’ye na Yéésu. Maa kaa, Yéésu akamusítira, yoosea,

39 “Hinduka na meenyu, ukavawyiire vaantu ^vyeeene Mũlungu akatúmamiire masáare makulu.” Aho, ura mũntu akiitamanyirya, akitookaarya múujii waachwe woosi masáare makulu ^meene Yéesu ajáa amutúmamiire.

Yéesu Yoomuhorya Mũntu Muki na Yoomufufula Muhínja

(Matáayo 9:18-26; Maáriki 5:21-43)

40 Haaha Yéesu ^akahinduke na nyambuko ya iriva ra Galiláaya, akateengiwa ni mpuka nkulu ya vaantu ^vamwoojeráa.

41 Aho, akũja mũntu umwi irina raachwe Yaíiro. Uhu ni mulongooli wa sinagóogi ajáa. Akawya majewii ya Yéesu yoomuloomba atamanye na kaayii kwaachwe.

42 Uko kaayii kwaachwe muhínja waachwe wa mpeke wa myaaka ikimi na iviri ajáa aséngerire kukwya.

Kati ^adomáa na kwa Yaíiro, mpuka nkulu ya vaantu ikava yoomufiinda.

43 Aho, kujáa kwatiite mũntu muki ^ajáa na ndwála yo fuma sakami kwa myaaka ikimi na iviri. [Yeeye ajáa amala máari jaachwe joosi vuu kwa vaanga,] baa kusiina yoyoosi ^adaha muhorya tuku.

44 Ura mũntu muki akamutuuba Yéesu kũnyuma, maa akasaasya mukáwo wa nkáancho yaachwe. Hahara, sakami ikadeen’ya.

45 Aho, Yéesu akuurya, “Ni ani aansásiirye?” Vaantu voosi ^vakasiite, maa Peéteru akamusea, “Aai mukulu, ihi mpuka ya vaantu yoosi yookufiinda na vookiifenyengererya!”

46 Maa kaa, Yéesu akasea, “Kwatíite muuntu ^aansásiirye, sa kwatíite ngururu jo horya muuntu ^jaanfúmire.”

47 Ëra muuntu muki ^akataange si ari daha kwi-ivisa tuku, akiiturirya, kunu yootetema* ni woowa, maa akachwaama mbere ya Yéesu. Aho, akalúusa mbere ja vaantu voosi ^cheene kimubwéeyiirye amúsaasye Yéesu na ^veene ahóriiwe hahara.

48 Aho, maa re Yéesu akamúsea, “Muhínja waani, kuruma kwaako kwakuhóriirye. Tamanya na mwiikalo muja!”

49 Mpíindi Yéesu ^ajáa akaari yoolúusika, akúja muuntu fuma kaayii kwa Yáiro, maa akamúsea, “Muhínja waako awúlire. Aai reka tuuba kumu-juuwa Mukiindya.”

50 Maa kaa, Yéesu ^akateere jeyyo, akamúsea Yáiro, “Kwiitweetya tuku, ruma vii, muhínja waako hola ari.”

51 Yéesu ^akafike kaayii kwa Yáiro, akavakaan’ya vaantu viingi kwiingira hamwi ne na nyuumbii, maa kaa, ^veene iingira novo ni vala Peéteru, Yooháani, Yaakúupu, na taáta na íyo waala ñra muhínja.

52 Mpíindi ijo vaantu voosi variráa no myaa sa ñra muhínja. Maa kaa, Yéesu akavasea, “Reki kurira! Muhínja si awúlire tuku, ni anyéyyiirye vii.”

53 Vaantu ^vajáa aho, vakaanda kumúseka na heenchu, sa vajáa vatáangire ñra muhínja akwúire.

* **8:47 yootetema:** Ëhu muuntu muki atetemáa, sa iiseáa amubweeyiirye Yéesu ave na njeo baa kei ajáa awúnire Míiro ya Vayahúudi. Sa kwa Vayahúudi muuntu muki kufuma sakami, kwabweeyáa ave na njeo. Na si yasaakwáa asaangire na vaantu viingi tuku.

⁵⁴ Aho, Yéesu akamukwaata mukono ura muhíinja, maa akamusea na ngururu, “Musinga, inuka!”

⁵⁵ Hahara, mutima waachwe ukamuhindukira, ne akiinuka chaangu. Yéesu akavasea vara vaantu vamuheere chóorya ura muhíinja arye.

⁵⁶ Taáta na íyo waala ura muhíinja vakahwaalala maatuku vii. Maa kaa, Yéesu akavakaan’ya kari valause kuri muantu yoyoosi yara ^yajáa yafúmiire tuku.

9

Yéesu Yoovatuma Vatumwi Vaachwe Ikimi na Vaviri

(Matáayo 10:5-15; Maáriki 6:7-13)

¹ Yéesu akavajiinga vatumwi vaachwe ikimi na vaviri. Akavaheera ngururu na wiimiriri wo kibirya mirimu mivi no horya ndwáala.

² Aho, akavatuma vakavavariyurire vaantu Utemi wa Mulungu na vavahorye valwíri.

³ Akavasea, “Kati ^mookera njira, sumuli muriwa tuku, baa nkome tuku, mufuko tuku, chóorya tuku, mpía tuku baa na nkáancho iviri tuku.

⁴ Kaaya ^ng’eene muri teengiwa, ikali haaho furu siku ^muri looka múuji uwo.

⁵ Kooni kaaya yoyoosi vasítire kuvateengya, mpiindi ^moolooka, ikonkomi maruri majewii yaanyu, koonekya uri waavo.”

⁶ Aho, vara vatumwi vaachwe vakadoma, vakava vootweera ituri iri furu rira kuni voovavariyurira vaantu Masáare Maaja no vahorya valwíri kira haantu.

*Inkwyya ya Yooháani Mubatisáaji
(Matáayo 14:1-12; Maáriki 6:14-29)*

⁷ Haaha, mutemi Heróode Antípaasi ajáa ateera masáare yoosi ^yatumamwáa ni Yéesu, akoololok-era sa vamwi va vaantu vaseáa ni Yooháani Mubatisáaji afúfukire fuma inkwyii.

⁸ Kei, vaantu vamwi vaseáa ni Elíamuláli na mutwe wa Ijüva afúfukire na vamwi vaseáa ni umwi wa valáli na mutwe wa kali afúfukire.

⁹ Maa kaa, Heróode akasea, “Yooháani namudumula mutwe. Ha ühu ^nooteera masáare yaachwe ni ani?”[☆] Heróode akava na mpüma yo moona Yéesu.

*Yéesu Yooriisha Vaantu Valüme Mayana Yasaano
(Matáayo 14:13-21; Maáriki 6:30-44; Yooháani 6:1-14)*

¹⁰ Vatumwi va Yéesu ^vakahinduke, vakamuwyüra viintu vyoosi ^vatumamire. Aho, akadoman'ya novo, maa vakiinuka vooveene fúüru iturii rimwi ^raséwaa Besáida.

¹¹ Maa kaa, mpuka ya vaantu ^vakataange na haantu Yéesu ^ajáa atámiinye, maa vakamutu-uba. Yéesu akavateengya, maa akaanda vaki-indya masáare ya Ütemi wa Mulüungu no vahorya valwüri ^veene vasaakáa horiwa.

¹² Mpüindi ja kyüulwa ^jikafike, vatumwi vaachwe ikimi na vaviri vakiita küri Yéesu, maa vakamüsea, “Aai, varekere vaantu vakiüwürire vyóorya na vakiisaakire viláalo üko mawundii na maturii sa aha haantu ^türi ni küli na kaaya ja vaantu.”

¹³ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Vaheeri nyuunyu chóorya.” Maa vakamüsea, “Tusiina chóorya tükü.

[☆] 9:9 Laanga Maáriki 6:14-29.

Aha imwaari mikáate isaano na soompa iviri vii. Ni saaka wiise tukavawurire vaantu voosi ava chóorya wuu?”

¹⁴ Aho, kujáa kwatiite vaantu valume* ja mayana yasaano (5,000).

Yéesu akavasea vapooji, “Viikaryi vaantu vi-toonge vya vaantu makumi yasaanosaano (50).”

¹⁵ Novo vakabweeyya ja ^vyeene vajáa vaséirwe, vakaviikarya vaantu voosi.

¹⁶ Aho, Yéesu akatoola ira mikáate isaano na jira soompa iviri. Akiinurirya miiso yaachwe na kurumwii yoomudumba Mulungu. Akabendulabendula, maa akavaheera vapooji vaachwe novo vakavaheera vaantu.

¹⁷ Vaantu voosi vakarya, vakiikuta. Vapooji vakatoorera mabéendu ya mikáate, vakamemya vikápu ikimi na viviri.

*Peéteru Yooruma Yéesu noo Masía
(Matáayo 16:13-19; Maárika 8:27-29)*

¹⁸ Sikú imwi, Yéesu na vapooji vaachwe vajáa viikera kijiraawa. Yéesu amuloombáa Mulungu. Uko Yéesu akavuurya vapooji vaachwe, “Eri, vaantu vaséaa niini ndiri ani?”

¹⁹ Novo vakamusea, “Vamwi vaséaa weewe uri Yooháani Mubatisáaji, viingi vaséaa uri Elía muláli na mutwe wa Ijwa, na viingi vaséaa uri umwi wa valáli na mutwe va Ijwa va kali ^afúfukire.”

²⁰ Aho, maa akavuurya, “Ha nyuunyu, mwaséaa niini ndiri ani?” Peéteru akamusea, “Weewe noo Masía wa Mulungu!”

* **9:14 vaantu valume:** Vayahúudi vavaláa vaantu valume vii, maa kaa, kwajáa kwatiite vaantu vaki na vasinga ^vaarya iyo mikáate na soompa.

21 Maa Yéesu akavakaan'ya yoosea, “Kari muwyiira muntũ yoyoosi isáare iri tũkũ.”

Yéesu Yoolũsikira Inkwa na Kũfũka Kwaachwe

(Matáyo 16:20-28; Maáriki 8:31-9:1)

22 Kei akavasea, “Mwaana wa Muntũ, ni mpaka aturikiriwe munamũnũ, kei asiitwe ni vawosi, vakuũũ va veeneisi va Ijũva na vakiindya va Miĩro, na ulawe. Maa kaa, sikũ ya katatũ fũfulwa ari.”

Lukemero lo Kũva Mpooji wa Yéesu

23 Kei akavawyiira voosi yoovasea, “Kooni muntũ yoyoosi yoosaaka aantuube ni mpaka iisiite yeemweene, avaale musaláaba waachwe✧ kira siikũ, aantuube.

24 Sa muntũ yoyoosi ^yoosaaka hon'ya nkaasũ yaachwe, kiitaaha ari, maa kaa, muntũ yoyoosi ^yookiitaaha nkaasũ yaachwe sa niini uwo kiihon'ya ari.

25 Kwatiite kunáálo che muntũ kuturya weerũ yoosi, maa kaa, ataahe nkaasũ yaachwe?

26 Kooni muntũ yoyoosi aanyóniire soni niini na masáare yaani, baa Mwaana wa Muntũ moonera ari soni, mpiindi ^akuújire na nkongojima ya Taáta na mirimũ miija.

27 Kimaari noovawyiira, vamwaari viingi viĩmire aha, si vari kukwya tũkũ mpaka vuyone Ũtemi wa Mulũngũ!”

Yéesu Yoovalandũka Buwo

(Matáyo 17:1-8; Maáriki 9:2-8)

✧ 9:23 Laanga Lúka 14:27.

28 Ja siku inaani jei ^jikalooke keende Yéesu ^alúusa ayo masáare, Yéesu akaambukan'ya na vala Peéteru, Yaakúupu na Yooháani na luulwii noo muloomba Muluungu.

29 Mpiindi Yéesu ^amuloombáa Muluungu, buuwo yaachwe ikavalanduka, ingo jaachwe jikava njeru chwee, mpaka jindoolavalava.

30 Koonka, vaantu valume vaviri vakafumira maa vakaanda lúusika ne. Novo ni vala Músa na Elía vajáa.

31 Vajáa voonekana na nkongojima ya kurumwii na valúusikáa na Yéesu ^vyeeene ari kiiman'ya murimo wa Muluungu kwa inkwya yaachwe uko Yerusalemu.

32 Mpiindi ijo, Peéteru na vara vatumwi viivaachwe vajáa vanyéyyiirye fúti. ^Vakiinuke, vakamoona Yéesu na nkongojima yaachwe. Na kei vakoona vaantu vaviri vajáa víímire ne.

33 Na kati vara vaantu vaviri ^viinukáa fuma kuri Yéesu, maa Peéteru akamusea Yéesu, “Aai mukúlu, vyabooha taveere haaha aha. Tujenge vivaanda vitatu, kimwi chaako, kimwi cha Músa na kimwi cha Elía.” Peéteru alúusa jeyyo maa kaa, si ataangáa kira ^yoolúusa tuku.

34 Na viintu Peéteru ^ajáa akaari yoolúusika jeyyo, ichu rikafumira, maa rikavawíikira. Aho, vakoofa maatuku vii.

35 Sawúti ikafuma aho ichwii, yoosea, “Uhu ni Mwaana waani. Yeeye namusaawula. Muteereri yeeye.”

36 Na iyo sawúti ^ikalooke, Yéesu akoónekana ari yeemweene. Vapooji vaachwe si vamuwyíira muuntu yoyoosi masáare aya ^vajáa vííne siku ijo tuku.

Yéesu Yoomuhorya Mutavana Ari na Murimu Mavi

(Matáayo 17:14-18; Maáriki 9:14-27)

³⁷ Lomutóondo yaachwe mpiindi ^vagiritáa fuma luulwii, vakalamana na mpuka nkulu ya vaantu.

³⁸ Aho, umwi wa vaantu va iyo mpuka akalusika na ngururu yoosea, “Mukiindya, nookuloomba umulaange mutavana waani, yeeye noo mwaana waani wa mpeke.

³⁹ Yeeye atiite murimu mavi ^wamutávityaa akaanda tula isóso munumunu. Kei, wamusingisyasingiisya akawya na isi ja ari na kiinkwiisha, maa de indootuumpa ifulo malomwii. Uhu murimu mavi wamutúrikiryaa munumunu, wamurékaa kiduudi vii.

⁴⁰ Navalóombire vapooji vaako vuukibirye uhu murimu mavi, maa kaa, vasiindirwe.”

⁴¹ Yéesu akavasea, “Aka! Ihi mbyaala si irúmaa, na yakikana. Niikale na nyuunyu mpaka naadi? Na nivayimirirye mpaka naadi? Hooni mreete mutavana waako na aha!”

⁴² Kati ura mutavana ^asesáa na kwa Yéesu, murimu mavi ukamavayya na isi, maa ukamukwaatya kiinkwiisha. Aho, Yéesu akuyamirirya ura murimu mavi, akamuhorya ura mutavana, maa akamuhindula na kuri taata waavo.

⁴³ Vaantu voosi vakatulavala maatuku vii koonakulu wa Mulungu.

Yéesu Yoolusikira Kei Inkwyana Ufufuko Waachwe

(Matáayo 17:22-23; Maáriki 9:30-32)

Mpiindi vaantu ^vajaá vakaari vahwáaliire sa yoosi Yéesu ^ajaá abwéeyiirye, maa akavasea vapooji vaachwe,

⁴⁴ “Teereri neeja aya ^noosaaka nivawyiire. Mwaana wa Muuntu valandukwa ari na viikwa ari mikonwii ya vaantu.”

⁴⁵ Maa kaa, vapooji vaachwe si vataanga uvariyuli wa masáare yara tuku. Masáare aya yajaá yiivisa kwaavo sa vadiire taanga. Kei voofáa kumuurya.

Ani ni Mukúúlu

(Matáayo 18:1-5; Maáriki 9:33-37)

⁴⁶ Haaha kukava na nkaani kwa vapooji va Yéesu ni ani aruwa mukúúlu kati yaavo voosi.

⁴⁷ Maa kaa, Yéesu ^akataange miiririkano yaavo, akamwaanirira musinga muduudi, maa akamwi-imya heehi ne.

⁴⁸ Aho, maa akavasea, “Muuntu yoyoosi ^ari mteengya musinga ja uhu sa irina raani, kuva ari aantéengiirye niini. Kei, yoyoosi ^ari kunteengya niini, kuva ari amutéengiirye Mulungu, na yeeye aantuma. Sa ura ^ari mudúúdi kufuma kari nyu-unyu noo mukúúlu kulookya voosi.”

Kutumia Irina ra Yéesu

(Maáriki 9:38-40)

⁴⁹ Yooháani akamusea Yéesu, “Mukúlu, tamwiíne muuntu yookibirya mirimu mivi kwa irina raako, maa tukamukaan’ya sa viintu si ari hamwi na usu.”

⁵⁰ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Kari mumukáan’yaa tuku, sa ^mweene si yoovakiikana nyuunyu, ni hamwi ari na nyuunyu.”

Vasamaría Voosiita Kúmúteengya Yéesu

51 Sikú ja Yéesu jo samúwa na kurumwii ájikasengerere, maa yeeye akawolola kisho chaachwe yoodoma na Yerusaléemu.

52 Yeeye akatúma vaantú valongoole na iturii rimwi ra isi ya Samaría sa vakiimye neeja haantú ári fikira.

53 Maa kaa, vaantú va iro ituri vakasiita kúmúteengya sa viintú aleáa na Yerusaléemu.

54 Vapooji vaachwe, noo kúsea vala Yaakúupu na Yooháani, ávakoone jeyyo, maa vakamúsea, “Aai mukúlu, tuloombe mooto ukiime fuma kurumwii sa uvamale wuu [ja ávyene Elía abweeyya]?”[☆]

55 Maa kaa, Yéesu akavavalandukira, akavadalavya

56 [yoosea, nyuunyu si mómányire ni vaantú ávari jooli muri tukú]. Aho, maa vakatamanya na iturii riingi.

Kooni Múuntú Yoosaaka Kumutuuba Yéesu Kíkomi
(Matáyo 8:19-22)

57 Kati Yéesu na vapooji vaachwe ávajáa lúyeendwii, maa múuntú umwi akamúsea, “Kukutuuba ndiri na haantú hohoosi ári doma.”

58 Yéesu akamúsea, “Múunjú jatiite viláalo mpáángii, na ndee jatiite vivururu, maa kaa, Mwaana wa Múuntú asiina baa ho laarya mutwe waachwe vii tukú.”

59 Aho, Yéesu akamúsea múuntú wiingi ájáa aho, “Ntuuba.” Maa kaa, ura múuntú akamúsea, “Aai mukúlu, reka ta nkataahe taáta wiitú.”

[☆] 9:54 Laanga 2 Vatemí 1:10, 12, 14.

⁶⁰ Yéesu akamúsea, “Reka vaantu ^vaakwya vataahe vaantu ^vaakwya viivaavo, maa kaa, weewe doma ukavariyule Utemi wa Muluungu.”

⁶¹ Muuntu wiingi akamúsea Yéesu, “Aai mukúlu, kukutuuba ndiri, maa kaa, reka ta nkavasee vaantu va kaayii kwaani nasúukiirye.”

⁶² Maa kaa, Yéesu akamúsea, “Kooni muuntu yoyoosi aándire rima, maa kei indoolaanga kiri nyuma, uwo si asaakwa Utemii wa Muluungu tuku.”

10

Yéesu Yoovatuma Vapooji Makumi Mufungati na Vaviri

¹ Ayo ^yakalooke, Yéesu Mweenevyoosi akavasaawula vapooji viingi makumi mufungati na vaviri (72), maa akavatuma vaviriviri. Voovo vakalongoola na kira múuji na kira haantu ^asaakaa tamanya yeeye mweeneevyo.

² Yéesu akavasea, “Viintu vyo chwa ni foo viri, maa kaa, vachwi ni vake. Sa jeyyo, muloombi Mweenevyoosi wo chwa, atume vachwi, na iwundii raachwe ro chwa.

³ Haaha tamanyi, na mataange ni vatuma nise nyuunyu ja vaana va muundi kati na kati ya mbuuji.

⁴ Sumuli mpía tuku, mufuko wo kiinjala tuku, baa viráatu vya kaviri tuku. Mpíindi ^muri njirii, kari mandoololoosha ko luumbya vaantu tuku.

⁵ Nyuumba yoyoosi ^muri kiinjala, valuumbyi jei, ‘Mwiikalo muja uve nyuumbii iki!’

⁶ Kooni mwiikalo muja uri na mweenenyumba, mwiikalo waanyu muja kiikala uri ne.

Maa kaa, kooni mweenenyuumba si yoovahok-era na mwiikalo mûja, mwiikalo waanyu mûja hinduka uri na kari nyuunyu.

⁷ Ikali nyuumba yîyo imwi, kûna moorya no nywa kira ^cheene mooheewa. Sa mutumami îma neeja karihwa mariho yaachwe. Kusaamasaama fuma nyuumba îhi fûru ira tuka.

⁸ Kooni mwiîngîre múji umwi na vaantu va múji uwo vavateengiirye na cheeru, iryi vyóorya ^viri viikwa mbere yaanyu.

⁹ Valwîri ^vari mújii uwo vahoryi na mavasee, 'Utemi wa Mulungu wafikire kari nyuunyu.'

¹⁰ Maa kaa, múji wowoosi ^mari kîngira maa vasiite kuvateengya, looki, na mutamanye na njirii ja uwo múji musee jei,

¹¹ 'Baa maruri ya múji waanyu ^meene yanámatiire majewii yiiswi, tayakónkomire,* kavaluma kutu uvi waanyu. Maa kaa, taangi Utemi wa Mulungu wafikire kari nyuunyu.'

¹² Ni vawyiira niise, siku iyo, kuva viri pwee kwa múji wa Sodóoma kulookya múji uwo.☆

*Marema kwa Miji ^ri Siita Valanduka
(Matáayo 11:20-24)*

¹³ Mpolai múji wa Korasíini! Mpolai ituri ra Besáida! Sa ngaari myuujisa ^yatámamirwe kwaanyu, ngaari yatámamwa miji ya Tíiro na Sidóoni, ngaari vamuvalandukira Mulungu kali vii, ko kiivikira magunía no kiihaka mavu.

* **10:11 tayakónkomire:** Laanga **konkoma maruri** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi. ☆ **10:12** Laanga Ncholo 19:1-29.

14 Maa kaa, siku ira yo lamurirwa vaantu voosi, kuva iri pwee kwa vaantu va miji ya Tiro na Sidoni kulookya nyuuny.

15 Naanyu vaantu va muji wa Kapernaumu, eri, kiinulwa muri furu kurumwii wuu? Aka tuka! Kiimiriwa muri furu Ntarii.

16 Muuntu avateereraa nyuuny, aanteereraa niini. Na avasiitaa nyuuny, aansitaa niini. Kei muuntu aansitaa niini, amusitaa Mulungu na ye-eye aantama.”

Vapooji Makumi Mufungati na Vaviri Voohinduka

17 Vara vapooji makumi mufungati na vaviri (72) vakahinduke, vakamuwyira Yesu na cheeru vosea, “Aai mukulu, baa mirimu mivi tookiiki-ibirya kwa irina raako na yootateera!”

18 Yesu akavasea, “Nijaa naronaa Irimu roohangalamuka fuma kurumwii ja lulavo.

19 Laangi, navahire wiimiriri mweeri ya ura mavi kwa kira kiintu. Kwa ngururu ijo, lwaata mweende njoka na ingi, kei kusiina kiintu kiri vatamikya tuka.

20 Baa neembe ni jeyyo, kuvyeendi sa viintu mirimu mivi yoovateera tuka, maa kaa, vyeendi sa viintu marina yaanyu yaandikirwe kurumwii.”

Yesu Yoova na Cheeru (Matayo 11:25-27; 13:16-17)

21 Mpiindi ira, Yesu kunu avyeendere munumunu kwa ngururu ja Mutima Muija, maa akasea, “Nookdumba ee Taata, Mweenevyoosi wa kurumu na isi, sa masare aya uvavisa vara vari na tooti na miryungu, maa kaa,

ukavakunukurira vadúúdi. Kikomi Taáta, ivyo noo vyakweerya matima.”

²² Kei akasea, “Taáta waani aankwáatiirye viintu vyoosi. ^Mweene amumányire Mwaana ni Taáta vii. Kusiina wíngi tuku. Kei ^mweene amumányire Taáta ni Mwaana vii, na muuntú yoyoosi ^mweene Mwaana ari saaka kumukunukurira.”

²³ Aho, Yéesu akavavalandukira vapooji vaachwe, akalúusika na vooveene vii kijiraawii, akavasea, “Yatalariwa miiso aya ^yookoona masáare aya!

²⁴ Ni vawyiira niise, valáali na mutwe ^vari foo na vatemi vajáa vatiite mpiima yo koona aya ^mookoona nyuunyú, maa kaa, si vayoona tuku. Kei, vajáa vatiite mpiima yo teera ^meene mooteera nyuunyú, maa kaa, si vayateera tuku.”

Lusímo lwa Musamaría Muija

²⁵ Mpiindi ijo, mukiindya wa Miiro ya Mulungu akiima, maa akamuurya Yéesu ko muyera, akasea, “Mukiindya, che ndiri bweerya sa mpokere nkaasu ya siku ^jisiina uhero?”

²⁶ Yéesu akamusea, “Miiro ya Mulungu jooli yalúusa? Che usómaa weewe aho?”

²⁷ Ura mukiindya wa Miiro akamusea Yéesu, “Vyaandikwa jei, ^Mweende Ijova Mulungu waako, na matima waako woosi, na nkaasu yaako yoosi, na ngururu jaako joosi, na muryungu waako woosi.”☆ Kei, ^Mweende mwiiwaako ja ^vyeeene wiyyenda mweeneevyo.”☆

☆ **10:27** Laanga Nkumbukira ya Miiro 6:5. Valáawi 19:18.

☆ **10:27** Laanga

28 Yéesu akamusea, “Wuúyiryeyo vyoovyo, bweyya jeyyo, naawe turya uri nkaasu ya siku ^jisiina uhero.”

29 Ura mukiindya wa Miiro asaakaa kiiyonekya kikomi yeeye ni mwoloki. Sa jeyyo akamuurya Yéesu kei yoosea, “Ha mwiiwaani ni ani?”

30 Yéesu akamusea, “Muuntu umwi agiritaa fuma Yerusaleemu yoodoma na mujii wa Yeriko. Njirii akakimirirwa ni viivi. Vakamufumya ingo jaachwe, vakamuvaa mpaka vakamatamikia, vakamureka asengerire kukwya.

31 Haaha ikava ja bahati, mweeneisi umwi wa Ijva alookaa na ira njira. ^Akamoone, akakengeja na ivarwii, maa akiilookera.

32 Viivyo, Mulaawi umwi ne alookaa na aho. ^Akamoone ura muuntu ajaa atamikiiwe, ne akakengeja ni ivarwii, maa akiilookera.

33 Maa kaa, Musamaría umwi ne akeraa njira, akatweera na ira njira. ^Akamoone ura muuntu ajaa atamikiiwe, maa akamoonera mbavariri.

34 Akamuseeserera, akamooyya njuma jaachwe na divai, maa akamuhaka makuta. Akajichuunga njuma jaachwe na ntaami, maa akamwaambukya ndakwii yaachwe. Aho, akamutwaala furu nyuumbii ya vayeni na akava yoomulaangirirya.

35 Siku ya kaviri yaachwe, akatoola mpia ja dinari iviri, akamuheera mweenenyumba ya vayeni, maa akamusea, ‘Mulaangirirye umu muuntu. Kooni iji jasirire na woongerirye mpia jingi so mulawurya, ^ndiri hinduka kuriha ndiri.’ ”

36 Aho, maa Yéesu akamuurya ura mukiindya wa Miiro, “Kati ya ava vatatu ni ani noo mwiiwaachwe† wa ura muuntu ajáa akiimirirwa akatamikiwa ni viivi?”

37 Ura mukiindya wa Miiro akasea, “Ni ura amulaanga na riiso ra wuuja.” Aho, maa Yéesu akamusea, “Doma, naawe ukabweyye viivyo.”

Yéesu Kaayii Kwaala Maárita na Maríia

38 Yéesu na vapooji vaachwe vakakwaata njira, maa vakiingira iturii rimwi. Aho, maa muuntu muki umwi asewáa Maárita akamuteengya na kaayii kwaachwe.

39 Maárita ajáa atite mudúúdi waachwe asewáa Maríia. Yeeye ajáa iikala mawulwii ya Yéesu Mweenevyoosi kunu yoomateerera.

40 Maa kaa, Maárita ajuwikáa na mirimo iri foo yo mateengya mayeni. Sa jeyyo, akadoma na kuri Yéesu, maa akamusea, “Mweenevyoosi, si wookoona ni vyaviha viintu uh mudúúdi waani yookundejera mirimo yoosi niimweene tuku wuu? Haaha mwyire aanyambire.”

41 Maa kaa, Yéesu Mweenevyoosi akamusea, “Maárita, Maárita, sa che woojuwika na wookoofa sa viintu viri foo?”

42 Kiintu choosaakwa ni kimudu vii. Maríia asáwiire kiintu chabooha, na kusiina muuntu ari daha kukiseyya kuri yeeye tuku.”

† 10:36 **mwiiwaachwe:** Aha Yéesu si alusa isáare mwiiwaako ja muuntu iikalaa heehi ne tuku. Kiri vyoova jeyyo, Yéesu asewa mwiiwaachwe, isáare iwariwari. Sa jeyyo, mustáarii uh, **mwiiwaachweni** baa Musamaría, muuntu wa nkolo yasulwasulwa ni Vayahúdi.

11

*Yéesu Yookiindya Kúmuloomba Muluungu
(Matáayo 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Sikú imwi, Yéesu ajáa haantu hamwi yoomuloomba Muluungu. ^Akahumule, maa umwi wa vatumwi vaachwe akamusea, “Aai mukúla, tukiindye baa suusu kúmuloomba Muluungu ja viintu Yooháani Mubatisáaji ^avakiindya vatumwi vaachwe.”

² Yéesu akavasea, “Mpindi ^moomuloomba Muluungu, muluse jei, ‘Taata [wiitu wa kurumwii,] irina raako ribweeyiriwe nkongojima, utemi waako wuje.

[^Meene woosaaka yatamamwe aha weerwii, yatamamwe ja ^vyeene yatamamwaa uko kurumwii.]

³ Utuheere chóorya chiitu cha kira siiku.

⁴ Utusee uvi wiitu wasirire, ja ^vyeene suusu tavaséaa vara ^vatuhonerya uvi waavo wasirire.

Kutureka twingire na mutehwii tuku, [maa kaa, utulamuriry na ura Mui.]’ ”

⁵ Aho, maa Yéesu akavasea, “Hooni iririkani, kooni umwi waanyu adómire na kwa kijeengi chaachwe nuuchiku kati, maa amusee kijeengi chaachwe, ‘Aai kijeengi, hooni nkopesha mikáate itatu.

⁶ Amwaari kijeengi chaani yookera njira alúumbiiry uchiku uhú, na nini nsiina kintu cho mheera tuku.’

⁷ Maa kaa, ura ^ari nyuumbii amusee, ‘Reka kunjuuwa, nachúungire maryaango! Kei, nini na

vaana vaani tahámwĩre laala. Si ndiri kiinaka nikuheere chórya tuku.’

⁸ Ni vawyiira niise, kooni muuntũ ũwo atũubire loomba, kijeengi chaachwe kiinaka ari na amũheere kira ^yoosaaka. Si ari bweyya jeyyo sa viintũ ni kijeengi chaachwe tũkũ, maa kaa, sa viintũ atũubire loomba.

⁹ Sa jeyyo, ni vawyiira niise, loombi, naanyu heewa mũri, saakiri, naanyu turya mũri, luumbyi maryaangwii, naanyu yũũrĩrwa mũri.

¹⁰ Sa kira ^alóombaa, ahéewaa na Ƴra ^asákiraa, atúryaa na Ƴra ^alúumbyaa maryaangwii, ayũũrĩrwaa.

¹¹ Eri, kwatĩite ũmwi waanyu nyuunyũ vala taáta mwaana waachwe ^ari mũloomba soompa, amũheere njoka wũũ?

¹² Bakũ kei kooni amulóombire ii, amũheere ingi wũũ?

¹³ Haaha kooni nyuunyũ baa neembe mũri vavi mũmányire kũvaheera vaana vaanyu viintũ ^vyabooha, ha Taáta waanyu wa kurumwii si ari bweyya vyabooha kũlookya ivyo vyaanyu ko vaheera Mutima Mũũja vara ^voomũloomba tũkũ wũũ?”

Yéesu na Belisebúuri

(Matáayo 12:22-30; Maáriki 3:22-27)

¹⁴ Sikũ imwi, Yéesu akibiryáa murimũ mũvi fuma kwa kimumu ũmwi. Ũwo murimũ ^ũkakibiriwe, maa Ƴra muuntũ akaanda lũũsika. Aho, ıra mpuka ya vaantũ vajáa hara vakahwaalala.

¹⁵ Maa kaa, vamwi va vaantũ ^vajáa aho vakasea, “Yookibiryá mirimũ mũvi kwa ngururu ja Belisebúuri, noo kũsea Irimũ.”

16 Vaantu viingi novo vamayeráa ko muloomba avalaire ishára fuma kurumwii.

17 Maa kaa, Yéesu kunu yootaanga miiririkano yaavo, akavasea, “Utemi wowoosi kooni wiigávire haviri kwiilwa woowo kwa woowo, utemi uwo, si uri lúunga tuku. Kei, kooni vaantu va lukolo lumwi viigávire, lukolo ulo, si luri lúunga tuku.

18 Haaha kooni Irimu riigávire haviri, utemi waachwe jooli uri lúunga? Ni lúusa niise jeyyo sa nyuunyu moosea, nooseyya mirimu mivi kwa ngururu ja Belisebúuri.

19 Ha de haaha kooni nookibirya mirimu mivi kwa lúviro lwa Belisebúuri, ha vaantu vaanyu ni kwa lúviro lwa ani vakibiryaa mirimu mivi? Sa jeyyo, avo kavalamarira vari nyuunyu.

20 Maa kaa, kooni niini nookibirya mirimu mivi kwa lúviro lwa Múlungu, taangi haaha Utemi wa Múlungu wafíkire kuri nyuunyu.

21 Mpiindi muntu ^ari na ngururu iichúngirire mata yaachwe kulaangirirya nyumba yaachwe, máari jaachwe ni nkaasu jiri.

22 Maa kaa, muntu wiingi ^ari na ngururu kulookya yeeye kooni amukímirire na amusíindire, mihoka ari mata yaachwe yoosi yara ^iláangyaa na nyahira ari máari joosi, maa asumale.

23 Muntu yoyoosi ura si ^ari ivarwii raani, uwo ni mavi waani. Kei, ura si ^ajíngaa hamwi na niini, apálaa.

*Lusímo lwa Muntu ^Ari na Murimu Mavi
(Matáayo 12:43-45)*

24 Mpiindi murimu mavi ^ari fuma kwa muntu, wadómaa na isi ya ibaláángwii kura ^kusiina maaji

noo saakira haantu ho humulukira. Na uri si-indwa kuhooona aho haantu ho humulukira, sea uri, 'Hinduka ndiri na nyuumbii kwaani haantu ^nafuma.'

²⁵ Uri hinduka, washáanaa ira nyuumba yafyáahirwe no haambwa vyabooha.

²⁶ Jeyyo, uwo murimu muvi wadómaa noo samula viivaachwe mufungati, vavi kulookya woowo. Aho, iyo mirimu yíngiraa kwa uwo muuntu na yíkalaa aho. Uwo muuntu asáambukirwaa kulookya vya ncholo."

Kuvyeenda kwa Kimári

²⁷ Mpiindi Yéesu ^alusáa ayo masáare, muuntu muki umwi ^ajaa aho mpukii ya vaantu, akatula isóso yoosea, "Vatalariwa inda ^yakuvyaala na masusu ^woonka!"

²⁸ Maa kaa, Yéesu akamusea, "Vatalariwa munumunu vara ^varitéeraa no rituuba isáare ra Mulungu."

Vaantu Voosaaka Valairwe Isháara (Matáayo 12:38-42; Maáriki 8:12)

²⁹ Mpiindi mpuka ya vaantu ^yatuubáa kíngika, maa Yéesu akatuuba kiindya yoosea, "Ihi mbyaala ni mbi, yoosaaka yoonekiwe isháara, si iri heewa isháara yoyoosi tukú, maa kaa, ira ya Yóona muláli na matwe.

³⁰ Sa ja viintu Yóona ^aava isháara kwa Vanináawi, noo ^vyeeene Mwaana wa Muuntu aruwa kwa mbyaala ihi.

³¹ Siku ya ulamu mutemi muki wa isi ya saame kima ari na vaantu va mbyaala ihi, ne lusa ari irya. Sa yeeye ajaa avaa njira fuma isi ya kuli munumunu, akujja joo teerera tooti ja

mtemi Solomóoni.✠ Haaha aha amwaari mukúúlu kulookya Solomóoni.

³² Kei, siku ya ulamu vaantu va Nináawi kiima vari na vaantu va ihi mbyaala, novo lusa vari irya. Sa Vanináawi vakateere uvariyuli wa Yóona, vavalanduka fuma uvii waavo, na aha amwaari mukúúlu kulookya Yóona!✠

*Kiweeru cha Muviri
(Matáayo 5:15; 6:22-23)*

³³ Kusiina muuntu akórereryaa kimuri, maa akakivika haantu hiivisa tuku au akakikunikirira na nyiingu ya kweenga tuku. Kiri vyoova jeyyo, kimuri ni kyaángwii chavikwaa, sa vara vookingira voone kiweeru.

³⁴ Riiso ni kimuri cha muviri waako. Kooni riiso riri nkaasu, muviri waako woosi wamema kiweeru. Maa kaa, kooni riiso raako rasaambuka, muviri waako wamema kilwiirya.

³⁵ Haaha ulaange neeja, kiweeru uri nocho kari ji kive kilwiirya tuku.

³⁶ Haaha kooni muviri waako woosi uri na kiweeru baa kusiina haantu hari na kilwiirya tuku, muviri waako woosi watiite kiweeru ja viintu kimuri chakumirikira na kiweeru chaachwe.”

*Yésu Yoovadalavya Mafarisáayo na Vakiindya
va Miuro*

(Matáayo 23:1-36; Maárika 12:38-40)

³⁷ Yésu akamarikirye lusa ayo masáare, maa Mafarisáayo umwi akamuteengya noo rya chákurya kaayii kwaachwe. Yésu akatamanya, akingira maa akiikala méesii kurya chákurya.

✠ 11:31 Laanga 1 Vatemu 10:1-13; 2 Masáare ya Mpindi 9:1-12.

✠ 11:32 Laanga Yóona 3:5.

38 Ƴwo Mufarisáayo ^akamoone Yéesu yoorya baa kooyya mikono ja ^vyeene tũva jasea tũkũ, akah-waalala maatũkũ vii.

39 Aho, maa Yéesu Mweenevvyoosi akamũsea, “Nyuunyu Mafarisáayo musúuntaa ndũvo na saháani kwa weerwii vii, maa kaa, mitimii yaanyu mwamema kũnyahira máari na mũvi.

40 Nyuunyu mũri vahoho! Eri, si mootaanga ura ^ũmba weerwii si noo ^ũmba isii tũkũ wũũ?

41 Vaambiriryi vakiva ko mitima yaanyu yoosi, na viintũ vyĩngĩ vyoosi booha viri kwaanyu.

42 Nĩ mpolai nyuunyu Mafarisáayo! Nyuunyu mutóolaa ilũndũ rimwi ra malũndũ ikimi baa vira viintũ viduudi, baa ja mbowa ja masaambi na viintũ ^vibwéeyaa chóorya kinyũkire. Maa kaa, si mukwáatyaa mũvoloki na kweenda kwa Mulũngũ tũkũ. Mwasaakwa mutamame aya na baa kei, kari mũreke aya yĩngĩ tũkũ.

43 Nĩ mpolai kũri nyuunyu Mafarisáayo, sa mweenda kiikala machuumbii ya mbere masi-nagóogii na kuluumbiwa kwa nyemi sóokwii!

44 Nĩ mpolai kwaanyu sa mwiifwĩne na mbirĩra ^jisiina aláama, na vaantũ vayéendaa mweeri yaachwe baa taanga tũkũ!”

45 Aho, maa mũwi wa vakiindya va Miiro akamũsea Yéesu, “Mukiindya, ayo ulúusire nĩ ki-tuki. Baa suusu vakiindya va Miiro utatũkũire.”

46 Yéesu akamũsea, “Mpolai kũri nyuunyu vaki-indya va Miiro! Nyuunyu mwiitiikyaa vaantũ miriwa ^yarutaha si ^vari daha kwiitĩka, maa kaa, kũmba nyuunyu veeneevyo si mavaámbiriryaa baa nĩ imaamba vii tũkũ.

47 Mpolai kari nyuunyu, sa mwajéengereraa mbiríra ja valáali na mutwe, vara ^vulawa ni vala baaba waanyu!

48 Jeyyo, nyuunyu moónekyaa mwaruma yara vala baaba waanyu ^vatumama. Voovo vavuláa valáali na mutwe, na nyuunyu moovajeengera mbiríra avo valáali na mutwe.

49 Iki noo kira Mulungu ^alusasa kwa tooti yaachwe, 'Laanga, vatuma ndiri valáali na mutwe na vatumwi na kwaavo, maa kaa, vamwi kuvulaa vari na viingi kuvaturikirya vari.'

50 Haaha, vaantu va mbyaala ihi lamurirwa vari sa sakami ya valáali na mutwe voosi, ira ^yitwa keende weeru ^yumbwa,

51 kwaandira sakami ya Abéli, mpaka sakami ya Sakaríá, ura ^ulairwa kati na kati ya masabáahu na Haantu Haaja. Kikomi noovawyíra vaantu va mbyaala ihi lamurirwa vari kwa ayo yoosi.

52 Mpolai nyuunyu vakiindya va Miiro! Nyuunyu mutúnikaa njira ya vaantu yo mataanga Mulungu. Nyuunyu si mwipata tuku, kei vara ^voosaaka kwipata nyuunyu mavakítiraa."

53 Yéesu ^akafume kaayii kwa ura Mufarisáayo, maa vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vakaanda humba na vakaanda kumuurya masáare ^yari foo.

54 Vasaakáa vamutee kwa masáare yaachwe sa vapate kimwi cho musitakirya.

12

*Ukweembi
(Matáayo 10:26-27)*

¹ Mpíndi ijo, iyímbi ra vaantu mayana na mayana vajáa víjjiinga fúru vandookilwaatirira, kúru voomuteerera Yéesu. Yéesu akaanda ta lusika na vapooji vaachwe yoovasea, “Laangi neeja, munehe usasi wa Mafarisáayo, noo kusea ukweembi.

² Kusiina isáare ^rakunikirirwa si ^riri kunukulwa tuku, na kusiina isáare ^raviswa, si ^riri taangwa tuku.

³ Sa jeyyo, roroosi ^mwarivariyula kilwiiryii, teerwa riri kiweerwii, na roroosi ^mwarihweeha mberii, variyulwa riri italii.

*Mulungu vii noo wo Koofa
(Matáayo 10:28-31)*

⁴ Ni vawuyira niise nyuunyu vijeengi vyaani, koofi vara ^vulaa muviri vii tuku, na ivyo viri looka si vari daha tumama chochoosi ^kiri lookya ivyo tuku.

⁵ Maa kaa, niini kuvawuyira ndiri wo moofa. Ofi Mulungu. Yeeye ^ari humula kusumula matima wa muntu, atite wiimiriri wo mafweitira na mootwii wa Jehénamu. Hii, noovawuyira moofi uh.

⁶ Eri, seese isaano si jiváwaa iyoombe magwáare yaviri tuku wu? Baa neembe ni ndee nduudi, kwa Mulungu si iri rimiriwa baa imwi vii tuku.

⁷ Kikomi, njwiri ^jiri mitwii yaanyu javalwa joosi. Sa jeyyo koofi tuku, nyuunyu muri va iyoombe ikulu kulookya seese ^jiri foo.

*Kumvariya Yéesu Mbere ja Vaantu
(Matáayo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Ni vawuyira niise, yoyoosi ^ari kuunduma, noo kusea, kuundusikira niini mbere ja vaantu,

Mwaana wa Mũntu ne muruma ari mbere ja Mũlungu na mirimu yaachwe miija.

⁹ Maa kaa, ^ari sea si aamányire mbere ja vaantu tuku, Mwaana wa Mũntu ne sea ari si amumányire tuku mbere ya mirimu miija ya Mũlungu.

¹⁰ Na kira mũntu ^ari mukiikana Mwaana wa Mũntu, uvi waachwe sewa uri wasirire, maa kaa, ^ari muihtikiramutima Mũja si ari sewa uvi waachwe wasirire tuku.

¹¹ Mpindi ^vari vatwaala na masinagógii, mbere ja vakúlu na mbere ja viimiriri, kari mwiitweetyaa jooli ^muri lusa au jooli ^muri kuuyirya tuku,

¹² sa Mutima Mũja mpindi jiiho vakiindya ari kira ^mwasaakwa mũuse.”

Lusímo lwa Musúngaati Mũhoho

¹³ Mũntu umwi fuma aho mpukii ya vaantu vara ^vamuteereráa, akamusea Yéesu, “Mukiindya, musee mũndu waani aangavire viintu vya upaari ^tarekerwa ni taáta wiitu.”

¹⁴ Yéesu akamusea, “Aai, ni ani aanvikire nini nive mlamuli au mugavi wa upaari waanyu?”

¹⁵ Aho, maa Yéesu akavasea, “Laangi neeja! Mwime kuli na kũira kwiikinkima koosi, sa nkaasu ya mũntu si ifúmaa kuri viintu vyaachwe ^viri foo ^atiite tuku.”

¹⁶ Maa Yéesu akavavaira lusímo ulu, “Kwajaa kwatiite musúngaati umwi ^ajaa na iwunda. Aho iwundii kwaachwe, viintu vyakwaatáa mũnũmũnũ.

¹⁷ Sa jeyyo, uwo musúngaati akiyurya mutimii waachwe, ‘Jooli ndiri bweeyya? Ha de amwi

nsiina haantu ho vivika viintu vyaani ^naachwa tuku?

¹⁸ Aho, maa uwo musungaati akasea, 'Jei noo viintu ^ndiri bweyya, vaa ndiri madong'a yaani yoosi, maa njeenge yingi makulukulu. Aho, noo kuntu ndiri vika viintu vyoosi ^ndiri kuchwa na viintu vyingi vyoosi.'

¹⁹ Aho, noo ndiri sea, 'Ee mutima waani, watiite viintu ^vyabooha ^viri foo ^wiivikira kwa myaaka ^iri foo. Hamuluka, urye, unywe, na uvyende.'

²⁰ Maa kaa, Muluungu akamusea, 'Weewe uri muhoho! Uchiku wa isiku nkaasu yaako yoosaakwa. Ha ivi viintu ^wiivikira ni vya ani viri kuva?'

²¹ Jeyyo, noo ^vyeeene viri kwa vaantu vara ^vakunguula maaari ja weeru, vakareka kunga kwa Muluungu."

*Kumwiilaangya Muluungu
(Matáayo 6:25-34)*

²² Aho, maa Yeesu akavasea vapooji vaachwe, "Sa jeyyo reki koofa sa nkaasu ya miviri yaanyu, che mari kurya, au sa miviri yaanyu, che mari kiivikira.

²³ Sa nkaasu ni mweeri iri ya chóorya na miviri ni kulookya ingo.

²⁴ Laangi makuungulu! Yooyo si yaháandaa tuku baa kei si ya chwijaa tuku, yasiina madong'a tuku. Maa kaa, Muluungu ayariishaa. Kwa Muluungu, nyuunyu ni mweeri ya ndee mari.

²⁵ Ni ani kari nyuunyu so manyika kwaachwe ifaanaa oongererye nkaasu yaachwe kwa saa baa imwi vii?

26 Ha de haaha kooni si mûri daha kutumama baa isáare iduudi ja iri, sa che mookoofa sa aya yiingi?

27 Laangi malûva ^vyeene yakúlaa. Yooyo si yatámamaa baa kei si yachúmaa ingo jaavo tuku. Kikomi noovawyiira, baa mutemi Solomóoni na nkongojima yaachwe yoosi, si arwiikwa vyabooha ja rimwi ra malûva ayo tuku.

28 Ha de kooni Mulungu ayarwíkaa masaambi ya iwundii aya ^yavíjaa isiku na lomutóondo yakafweitirwa na iviivii, si ari varwiika nyuunyu kulookya ayo tuku wuu? Eri, sa che mumurúmaa kiduudi jei?

29 Haaha reki kwiitweetya, che mûri kurya au che mûri kunywa. Koofi tuku sa viintu ivi.

30 Vaantu si ^vamumányire Mulungu noo vitwéetyaa sa viintu ivi vyoosi. Maa kaa, kari nyuunyu Taáta waanyu amányire visaaka mwiise.

31 Haaha, saakiri Utemi wa Mulungu na ivyo vyoosi heewa mûri ko koongereriwa.

*Usúngaati wa Kurumwii
(Matáayo 6:19-21)*

32 Reki kwiitweetya nyuunyu mpuka nduudi, sa Taáta waanyu oona ni kiintu ^chabooha kuvahaera nyuunyu Utemi waachwe.

33 Vai iyoombe máari jaanyu mukavaheere vakiva. Ibweyyiryi mifuko ya mpía si ^isákahalaa, noo kusea, kaviika máari ya kikomi ya mberii kurumwii. Uko kusiina mwiivi ^asengereraa tuku na mbuuvu ^jiríjaa ingo tuku.

34 Sa kuuntu ^kari máari yaako ya kikomi ya mberii, noo kuuntu matima waako ^uri.

Kwííma Neeja

³⁵ Kira siikú mündoolaarira ndiri kutumama murimo, na vimuri vyaanyu vive vikóriire.

³⁶ Múve ja vatumami vara ^voomwoojera mweenenyuumba waavo atámiinye na ngovii ya ilóola, sa mpiindi ^ari fika vii vamuyurire.

³⁷ Vatalariwa vara vatumami ^veene vari shaanwa ni mweenenyuumba waavo vookeesha mpiindi ^ari kuja. Kimaari noovawyiira, kwiivikira ari sa avatumamire, yeeye vaseeserya ari chákurya varye.

³⁸ Vatalariwa vatumami avo, mweenenyuumba waavo kooni avashíhiine vari miiso voomwoojera, baa kooni uújire nuuchikú kati, au namuyiingu.

³⁹ Taangi neeja masáare aya, mweenenyuumba ngaari ajáa ataanga mpiindi ^ng'eene mwiívi ari kuja, ngaari si areka nyuumba yaachwe ibokwe tukú.

⁴⁰ Baa nyuunyu moosaakwa múve mwiímire neeja mpiindi joosi, sa Mwaana wa Muuntú kuja ari mpiindi si ^mookoona kuja ari.”

Mutumami Muja na Mutumami Mui (Matáayo 24:45-51)

⁴¹ Aho, maa Peéteru akamuurya, “Mukúlu, lusímo ulu ni suusu vii wootuwyiira bakú vaantu voosi?”

⁴² Mweenevyoosi akamúsea, “Ni mwiimiriri arikwí noo ^ari wo kiilaangiwa na ^ari na tooti? Kei, ni mutumami arikwí ari rekwa ni mweenenyuumba waachwe avíimirire viivaachwe na avaheere chóorya mpiindi ^jasaakwa, maa mweenenyuumba akere njira?

43 Atalariwa mutumami ura mweenenyuumba waachwe ^ari mashaana yoobweeyya jeyyo, mpiindi ^ari hinduka.

44 Kimaari noovawyiira, mweenenyuumba waachwe maviika ari uwo mwiimiriri imirire viintu vyaachwe vyoosi vuu.

45 Maa kaa, kooni uwo mwiimiriri iiririkine, 'Mweenenyuumba waani achérevire,' na aande kuvavaa vara vatumami va kiintu kilame na va kiintu kiki, kunu yoorya, no nywa, no reeva,

46 mweenenyuumba waachwe kuuja ari siku ^ng'eene si yookoona ari kuuja, na saa si ^imányire. Aho, Mweenenyuumba waachwe matematema ari na maviika ari hamwi na vara si ^vari vooki-ilaangya.

47 Mutumami ura ^amányire ^cheene mweenenyuumba waachwe asáakaa, maa kaa, akareka kwiima neeja baa kei akareka tumama ja ^vyeeene uwo mweenenyuumba waachwe eenda, lairwa ari ^kiri mooto.

48 Maa kaa, mwiimiriri ura si ^amányire, ^atámamire yara ^yiima neeja kuvawa, vawa ari kiduudi. Muntu ura ^aheewa ^viri foo, uwo atiite noongwa ya ^viri foo na ura ^akwaatiwa mirimo ^iri foo, saakwa iri, ^iri foo.

*Yésu Areeta Vaantu Kwiikera Ndũũ
(Matáayo 10:34-36)*

49 Nuuja na kuri weeru, sa nkorererye mooto. Ni vyaangu ngaari waándire korera.

50 Maa kaa, natiite uturikiri, ^noosaaka nturikiriwe na tuuba ndiri turikira munamunũ mutimii waani fũũũ uturikiri uwo ^uri humula.

51 Mukiisea nuuja na aha weerwii kureeta mwi-ikalo muja? Aka tukũ, nareeta kwiikera!

52 Kwaandira haaha, nyuumba ^iri na vaantu vasaano, kwiikera veende vatatu kwiiruta ndihi na vaviri na vaviri kwiiruta ndihi na vatatu.

53 Taata kwiitoola eende na mwaana waachwe na mwaana kwiitoola eende na taata waavo. Iyo kwiitoola eende na muhiinja waachwe, na muhiinja kwiitoola eende na iyo waavo. Iyo mukwi kwiitoola eende na muki wa mwaana waachwe, na muki wa mwaana kwiitoola eende na mukwi waachwe.”

*Kutaanga Mpindi
(Matayo 16:2-3)*

54 Kei Yésu akiisea ira mpuka, “Kooni mwiine ichu raandukire ivaru ra usweero hahara maséaa, ‘Mbula vaa iri,’ noyo yaváa.

55 Na kooni mwiine mpeho yoowuva fuma saame, mwaséaa, ‘Kuva kari na irutira,’ na kikomi vyavijaa jeyyo.

56 Nyuunyu vakweembi, mwamanyire taanga viintu vya kurumu na vya weeru kwa ^vyeene ko koonekana! Sa che moosiindwa taanga masáare aya ^yootumamwa haaha?

*Kwiiteerwa na Mavi Waako
(Matayo 5:25-26)*

57 Sa che si moolamala veeneevyo kiintu cha uwoloki?

58 Mpindi ^muri njirii moodoma na balásii na mavi waako, muloombe iivae na mpulo chaangu mpindi ^mukaari njirii. Kooni si ubwéeyiirye jeyyo, kutwaala ari na balásii na uko mulamuli kukwaatya ari mikonwii ya mulukaluka, ne kutwaala ari na manyololwii na ngururu.

⁵⁹ Kimaari nookuwyiira, si uri rekerwa uko tuku, mpaka urihe mpoocho yo marikirirya.”

13

Kuvalanduka au Kumalwa

¹ Mpindi yiiyo, vaantu vamwi vajaa vamuwyiira Yeesu masaaare ya Vagaliláaya vamwi ^veene Piláato ajaa avulaa mpindi ^vamotooreráa Mulungu mpóryo.

² Aho, maa Yeesu akavuurya, “Eri, mukiisea ava Vagaliláaya ^vaakwya inkwya ihi, ni vavi vajaa kulookya Vagaliláaya viingi voosi wu wu?”

³ Aka tuku! Noovawyiira, kooni si maválandukire fuma uvii waanyu, voosi sira mari jeyyo!

⁴ Au vara ikimi na vanaani (18) ^veene valaarirwa ni munáara vakakwya kura Silóamu, ni kiisea mwiise ni vavi vajaa kulookya vaantu viingi voosi ^veene viikalaa múujii wa Yerusaléemu wu?

⁵ Aka tuku! Noovawyiira nyuunyu, kooni si maválandukire fuma uvii waanyu, baa nyuunyu sira mari viivyo!”

Lusímo lwa Msaambu si ^Uvija na Ndwa

⁶ Aho, maa Yeesu akavawyiira lusímo u, “Muntu umwi ajaa atiite msaambu ^wahaandwa iwundii raachwe ra sabibu. Siku imwi akatamanyaa noo tunda saambu aho msaambwii, maa kaa, si ashaana saambu baa imwi tuku.

⁷ Sa jeyyo akamusea mutumami wa iwundii raachwe, ‘Laanga, kwa myaaka itatu nuja noo tunda saambu ja muti u, maa kaa, si ninapata

baa saambu imwi vii tuku! Ukanye! Sa ni woosaambula iwunda vii!”

⁸ Ura mutumami wa iwundii akamusea, ‘Mukulu, ureke uhu mwaaka kei, nini kurimira ndiri na kuvikira ndiri nchuukuru.

⁹ Kooni uri tunga saambu mwaaka ^wookuuja, booha viri, kooni si jeyyo wukanye.”

Yésu Yoomuhorya Muntu Muki Siku ya Sabáato

¹⁰ Siku imwi ya Sabáato, Yésu akiindyaa sinagógii imwi.

¹¹ Aho sinagógii, kujaa kwatite muntu muki umwi, ^ajaa na murimu mvi. Uwo murimu mvi ujaa wamukukumarya na si adahaa woloka tuku kwa myaaka ikimi na inaani (18).

¹² Yésu ^akamoone, maa akamwaanirira yoosea, “Íyo, urékirwe ni ndwála yaako!”

¹³ Aho, Yésu akamvikira mikono yaachwe, na hahara akawoloka na akaanda kumbweeyirya Mulungu nkongojima.

¹⁴ Maa kaa, mukulu wa sinagógi akakalala sa viintu Yésu ^ajaa amuhóriirye ura muntu muki siku ya Sabáato. Sa jeyyo, ura mukulu akavasea vaantu, “Juma yatite siku musasatu jo tumama. Moosaakwa mndookuuja noo horiwa siku ijo na si siku ya Sabáato tuku!”

¹⁵ Maa kaa, Mweenevyoosi akamusea, “Aka, nyuunyu vakweembi! Eri, ni ani si ayuriraa ng’oombe jaachwe na ndakwi fuma waámii noo jitwaala noo nyweesha siku ya Sabáato?”

¹⁶ Uhu muntu muki ni mwaana wa Aburaháamu. Irimu ramuchuunga kwa myaaka ikimi na inaani. Eri, si asaakwa arekerwe fuma manyololwii siku ya Sabáato tuku wu?”

17 Yéesu ^akaluuse aya, vavi vaachwe vakakwaatwa ni soni, maa kaa, vaantu vakavyeenda sa masáare ^yoohwaalarya ^atumamáa.

Lusímo lwa Mpeke ya Haradáali
(Matáayo 13:31-32; Maáriki 4:30-32)

18 Aho, maa Yéesu akavuurya, “Utemi wa Mulungu wiifwíne na che? Nufwaanirirye na che?”

19 Wiifwíne na mpeke nduudi ya haradáali ^ng’eene muntu atoola akahaanda iwundii raachwe. Iyo mbeyu ikamera, ikava muti na ndee jikajeenga vivururu matáampii yaachwe.”

Lusímo lwa Usasi
(Matáayo 13:33)

20 Yéesu akavuurya kei, “Na che ndiri kufwaanirirya Utemi wa Mulungu?”

21 Wiifwíne na usasi ^mweene muntu muki atoola, akakaandira muchu wa ngáano viháári vitatu vya saimu. Ura usasi, ukasuuwya muchu woosi.”

Muryaango ^Wafinya
(Matáayo 7:13-14, 21-23)

22 Yéesu akatuuba njira yaachwe ira ^adomáa na Yerusalému. Na njirii akiindyáa vaantu míjii na maturii kuntu ^atweeráa.

23 Siku imwi, muntu umwi akamuurya, “Mukúlu, ni vake vii noo Mulungu ari lamurirya wuu?”

Yéesu akamusea,

24 “Ifafiririyi mwingire na muryaango ^wafinya. Kikomi noovawiyira, ^vari foo saaka vari kwingira maa kaa, si vari daha tukú.

25 Mpíindi kúja jise, mweenenyumba kiinaka ari na chuunga ari maryaango, aho kiima mûri weerwii de mwaande luumbya kúna moosea, 'Ee mukúla, tuyurire!' Maa kaa, yeeye vasea ari, 'Si nivamányire na si nootaanga kúntu ^mufúmire tuku!'

26 Naanyu sea mûri, 'Suusu noo vara ^tarijáa no nywa hamwi na weewe! Kei, weewe utukiindyaa maturii ya miita.'

27 Ne vasea ari, 'Navawuyirire, si nivamányire tuku, na si mányire kúntu ^mufúmire tuku! Isunki kwaani nyuunyu vavi!'

28 Uko rira mweende no sha mayeo, mpíindi ^mûri moona Aburaháamu, Isaka na Yaakúpu na valáli na mutwe Utemii wa Muluungu na kúna nyuunyu mufwétirwe na weerwii.

29 Vaantu kúja vari, fuma itumba na usweero, uturuko na saame, novo kiikala vari haantu ^viimiriwa neeja ngovii uko Utemii wa Muluungu.

30 Laanga, vamwaari va mukirii ^vari kuva va ncholo, na va ncholo vari kuva mukirii."

*Yéesu Yookaavwa Mutima sa Múuji wa Yerusálemu
(Matáayo 23:37-39)*

31 Mpíindi jiijo, Mafarisáayo vamwi vakiita na kuri Yéesu, maa vakamusea, "Looka aha, tamanya na kwiingi sa Heróode saaka iise kukulaa."

32 Yéesu akavasea, "Tamanyi mukisee ira munju ^iri kinchankula, 'Laanga, mwaari nookibirya mirimu mivi, no horya vaantu isiku na lomutóondo. Na siku ya katatu marikirirya ndiri marimo waani.'

³³ Baa neembe ni jeyyo, tuuba niise na njira yaani isiku, lomutóondo na kukyire fika ndiri. Bweyya niise jeyyo, sa si vyasaakwa muláli na mutwe akwe haantu hingi tuku, maa kaa, ni Yerusaleemu vii.

³⁴ Aka Yerusaleemu, aka Yerusaleemu, weewe ^wulaa valáli na mutwe no vavaa na mawye vara ^vatmwaa kwaako! Ni kangai nasáakaa kuvajiinga vaana vaako ja nkuku viintu ^ijíingaa nchuru jaachwe mbavii? Baa jei si wuunduma tuku!

³⁵ Laangi! Mulungu avarékiire nyumba jaanyu nyuvene! Ni kuvawyira niise, si muri kunyona kei tuku, furu mpiindi ^mukaséire, 'Atalariwa yeeye ^yooku ja kwa irina ra IJØVA. '☆"

14

Yéesu Yoomuhorya Mulwiri Siku ya Sabáato

¹ Siku imwi ya Sabáato, Yéesu ajáa adoma noo rya chákurya kaayii kwa mukáulu umwi wa Mafarisáayo. Mpiindi ^ajáa aho, vaantu vamulaangisháa sa voone ni che ari tumama siku ya Sabáato.

² Aho, kujáa kwatiite muuntu umwi ^ajáa na ndwála yo suuwa mawulu na mikono.

³ Hara, maa Yéesu akavuurya Mafarisáayo na vakiindya va Miiro, "Eri, Miiro yaruma kumuhorya muuntu siku ya Sabáato, baka tuku?"

⁴ Novo vakakirinya sawu. Jeyyo Yéesu akamusaasya ura mulwiri, akamuhorya, maa akamusea itamanyire.

☆ 13:35 Laanga Sabúuri 118:26.

⁵ Aho, maa akavuurya, “Ivi kooni umwi waanyu mwaana waachwe au ng’oombe yaachwe yawyíiríire isimii si ari doma no maseyya chaangu baa neembe ni siku ya Sabáato tuku wuu?”

⁶ Voovo, vakasova cho muuyirya.

Kwiikiimya na Isi

⁷ Yéesu akoona vara ^vajáa valáarikirwe ^vyeene viisaawuriráa machuumbi ya nyemi mpiindi ja chákurya. Aho, akavawyíira lusímo ulu,

⁸ “Kooni uláarikirwe na ngovii ya ilóola, kari wiikalaa ichuumbii ra mbere tuku, sa ifaanaa ikava amwaari wiingi ^aláarikirwe ^anyémiwaa kulookya weewe.

⁹ Na mpiindi ^ari kuuja mweenengovi ura ^avaláarikire, weewe na yeeye kusea ari, ‘Sosoloka uhú iikale.’ Aho, saama uri na ichuumbii ra nyuma kunu ukwáatirwe ni soni.

¹⁰ Kiri vyoobweeyya jeyyo, weewe kooni uláarikirwe, ikala ichuumbii ra nyuma sa ^ari kuuja mweenengovi ya ilóola akusee, ‘Aai yeenda jiwiikale aha mbere.’ Aho, noo nkongojima yaako iri koonekana mbere ja vaantu voosi ^valáarikirwe.

¹¹ Sa kira muuntu ^iiyámbukyaa na mweeri, kiimiwa ari na isi, na ura ^iikíimyya na isi, kaambukiwa ari.”

¹² Aho, maa Yéesu akamusea ura ^ajáa avaláarikire, “Mpiindi ^wookiimya neeja ngovi ya cháámuusi au kiiwulo, kari uláarikaa vijeengi vyaako, au vanduu vaako, au vaantu va lukolo lwaako, au vakaaya vaako vara ^vari vasúngaati vii tuku. Kooni ubwéeyyiirye jeyyo, baa voovo ifaanaa vakulaarike weewe na kwaavo, maa uve uríhirwe.

13 Maa kaa, weewe kooni woobweeyya ngovi, laarika vakiva, vivete na vahoku.

14 Aho, talariwa uri, sa avo vasiina luviro lo kuriha tuku. Weewe rihwa uri ni Mulungu mpiindi jo fufulwa vara vawoloki.”

*Lusímo lwa Ngovi Nkulu
(Matáayo 22:1-14)*

15 Umwi ajáa iikyire aho chákuryii na Yéesu akateere masáare ayo, maa akasea, “Atalariwa muntu ari kurya ngovi Utemii wa Mulungu.”

16 Aho, Yéesu akamusea, “Muntu umwi ajáa iimya neeja ngovi nkulu, maa akavalaarika vaantu vari foo.

17 Mpindi ja ngovi jikafike, akamutuma mutumami waachwe kwa vaantu vara ajáa avalaarika sa akavasee, ‘Teengi, viintu vyoosi vyahmwire!’

18 Maa kaa, voosi vajáa valaarikwa vakaanda ukoveri wo lusa vadiire kuuja. Wa ncholo ko koovera akasea, ‘Nawúrire iwunda noosaakwa nkarilaange. Kalaama si ndiri kuuja tuku.’

19 Wa kaviri ne akasea, ‘Nawúrire ng’oombe ikimi jo rima, jei ni tamanya niise noo jiyera, kalaama si ndiri kuuja tuku.’

20 Wa katatu ko koovera ne akasea, ‘Nasúmwire muki, sa jeyyo si ndiri daha kuuja tuku.’

21 Ura mutumami akahinduka, akita muwyira mweenenyumba waachwe kira vaseire. Aho, ura mweenenyumba akakalala, maa akamulairiya mutumami waachwe yoomusea, ‘Tamanya chaangu na balibalii na njirii joosi ja uhu múuji, ukavareete na aha vakiva, vivete na vahoku.’

22 Ura mutumami ^akahinduke, maa akamusea mweenenyumba waachwe, ‘Mukulu, yoosi ^meene waandáiriye nayatámamire, maa kaa, nkalo imwaari ichíhire.’

23 Sa jeyyo, mweenenyumba waachwe akamusea mutumami, ‘Tamanya na balíbalii jira ^jiri weerwii ya múuji, ukavadoomererye vaantu sa nyumba yaani imeme.

24 Sa kikomi noovawyiira, kusiina muuntu baa umwi wa vara ^navalaarika ari saira ngovi yaani tuku.’ ”

*Kumutuuba Yéesu si Vyoolo Tuku
(Matáyo 10:37-38)*

25 Haaha mpuka nkulu yamutuubáa Yéesu. Yéesu akiilorera, maa akavasea,

26 “Muuntu yoyoosi ^yoosaaka kuuntuuba, asaakwa aanyende niini kuloorkya ^vyeene amweenda taáta waavo, íyo waavo, muki waachwe, vaana vaachwe, marumbu yaachwe, vanduu vaachwe na baa kuloorkya ^vyeene eenda nkaasu yaachwe. Kooni si jeyyo, si ari kuva mpooji waani tuku.

27 Muuntu yoyoosi kooni si avérekire musaláaba waachwe[☆] ko turikira na baa kooni ni kukwya sa niini na aantube, si ari kuva mpooji waani tuku.

28 Ni ani umwi waanyu, kooni yoosaaka jeenga si íikalaa isi ta kulaanga viintu vyoosi ^yoosaakwa ave novyo, sa ataange kooni ari na mpía jo marikirya ijeengo raachwe?

29 Kooni si abwéeyiirye jeyyo, ifaanaa aka-jeenga mwaariryo wa nyumba vii, maa asiindwe

☆ 14:27 Laanga Lúka 9:23.

marikirirya ijeengo roosi. Na voosi ^vari koonā ijeengo raachwe, mūsekerera vari,

³⁰ voosea, ‘M~~u~~ntu ~~u~~h~~u~~ aanda jeenga, maa akasi-indwa ngururu jo marikirirya.’

³¹ Haaha iririkani m~~u~~temi ~~u~~ra ^yoosaaka atamanye na nkoondwii noo lwa na m~~u~~temi w~~u~~ngi. Ni m~~u~~temi arikwi si ^ari kiikala ta iiririkane neeja, kooni ari daha kulwa na m~~u~~temi ^ari na vaantu va nkoondo mayana makumi yaviri (20,000), na k~~u~~n~~u~~ yeeye ari na vaantu va nkoondo mayana ikimi rimwi (10,000) vii?

³² Kooni i~~u~~ne siindwa ari, t~~u~~ma ari vaantu vaachwe, vatamanye na kwa ~~u~~ra m~~u~~temi w~~u~~ngi nti ^akaari k~~u~~li, sa viiteerwe.

³³ Noo jeyyo viri k~~u~~ri nyuunyu, kusiina ~~u~~mw~~u~~i waanyu ^ari k~~u~~va m~~u~~pooji waani kooni si a~~u~~rekire vira vyoosi ^ari novyo t~~u~~k~~u~~.

Sangása ^Isiina Mwerere

(Matáayo 5:13; Maáriki 9:50)

³⁴ Sangása ni ki~~u~~ntu ^chabooha k~~u~~terekera, maa kaa, kooni yasúukire ni che iri vikirwa sa mwerere waachwe ~~u~~hindukire kei?

³⁵ Sangása ^iri jeyyo, si yabooha baa kwiita iwundii t~~u~~k~~u~~, baa nchuúkurwii t~~u~~k~~u~~, iyo ni ifwéitwaa vii. ^Ari na matu yo teerera, ni ateere!”

15

Lusímo lwa Muundi ^Yataahika

(Matáayo 18:12-14)

¹ Haaha, vasaankan’yi kóodi na vaduwalo vadamáa na k~~u~~ri Yéesu noo m~~u~~teerera.

² Maa kaa, Mafarisáayo na vakiindya va Miiro vakaanda ng’uula voosea, “Sa che ~~u~~h~~u~~ m~~u~~ntu

iikalaa na maduwalo baa kei indoorya chóorya noyo?"

³ Aho, maa Yéesu akavasimira lusímo ulu,

⁴ "Kooni umwi waanyu ari na muundi igana rimwi (100), na kooni muundi imwi yarímiire, che ari bweeyya? Jireka ari jira muundi makumi keenda na keenda (99) ibaláángwii adome akasaake ira ^yataahikire mpaka ipate.

⁵ Na ^ari kipata, kivaala ari mavei kunu ari na cheeru.

⁶ ^Ari fika kaayii, kuvaanirira ari vijeengi vyaachwe na vakaaya vaachwe kunu yovasea, 'Eryi mitima hamwi na niini, sa muundi yaani ^ng'eene yaari yarímiire, niyyíne!'

⁷ Viivyo noovawyiira, kuva kuri na cheeru munumunu kurumwii, haantu muntu umwi mavi ^ari mavalandukira Mulungu. Cheeru ikyo kuva kiri ni kikulu kulookya vaantu makumi keenda na keenda (99) vara ^viyónaa voovo ni vawoloki, ^vasiina kuntu cho vabweeyya vavalandukire Mulungu tuku."

Lusímo lwa Mpía ^Yataahika

⁸ Yéesu akavawyiira lusímo lwiingi, "Tusee baa ja kooni muntu muki ari na mpía ikimi na kooni imwi yarímiire che ari bweeyya? Korererya ari kimuri na fyaahira ari nyumba yoosi vuu, yoosaakira ira mpía mpaka ipate.

⁹ Na ^ari kipata, vaanirira ari vijeengi vyaachwe na vakaaya vaachwe na vasea ari, 'Eryi mitima hamwi na niini, sa mpía yaani ^ng'eene yaari yarímiire, niyyíne.'

10 Viivyo, noovawyyira, kwatĩte cheeru kikuulu kwa mirimu miija ya Mulungu, mpĩndi muvi umwi ^ari muvalandukira Mulungu.”

Lusímo lwa Mwaana ^Arimira

11 Yéesu kei akavawyyira lusímo lwiingi yoovasea, “Mũntu umwi ajáa atĩte vaana valume vaviri.

12 Mwaana waachwe muduudi, akamusea taáta waavo, “Taáta nooloomba upaari waani.’ Jeyyo, akavagavira vaana vaachwe upaari waavo.

13 Mpĩndi kiduudi ^jikalooke, ura mudúúdi akasaankan’ya máari jaachwe joosi vuu, maa akatamanya na isi ya kuli. Uko akiita takuna máari yoosi vuu.

14 ^Akamarikirye kira kĩntu ^ajáa nocho, ira isi yoosi ikava na njala ya imalo, ne akava asiina chochoosi tuku.

15 Aho, akatamanya na kwa mũntu umwi wa isi ira, akitooloomba murimo. Ura mũntu akamutwaala na iwundii kwaachwe indookooriisha nkaamba jaachwe.

16 Uwo mutavana akava yoomererya mati mafaala ^meene nkaamba jarijáa. Na kusiina mũntu ^amuhéráa chákurya chochoosi tuku.

17 Maa kaa, ^akiiririkane mutimii waachwe, maa akasea, ‘Amwi vatamami va taáta wiitu var-ijáa mpaka vandoosheerya? Nĩni mwaari nook-wya na njala aha!

18 Haaha hinduka niise na kwa taáta nkamusee, “Taáta, nabweeyya uvi kwa Mulungu na kari weewe.

19 Nĩni si nĩma neeja kwaanirirwa mwaana waako kei tuku, mbiika nive ja umwi wa vatamami vaako.” ’

20 Aho, akiinuka, akakwaata njira na kaayii kwa taáta waavo. ^Akasengerere kaayii, taáta waavo akamoona kura kuli, maa akamoonera mbavariri. Akamukibirira, akamukwaatirira, maa akamusundira mwaana waachwe.

21 Aho, mwaana waachwe akamusea, 'Taáta, nabweeyya uvi kuri kurumu na kuri weewe. Nini si nima neeja kwaanirirwa mwaana waako kei tuku.'

22 Maa kaa, taáta waavo akavasea vatumami vaachwe, 'Reeti chaangu ingo ^yaboohabooha mumavikire, muvikiri ipoo mukonwii waachwe na viráatu majewii.

23 Reeti njiiku ^yaneneha, musinje, turye ngovi.

24 Sa uhu mwaana waani ajáa aakwya haaha afufukire, ajáa ataahika haaha oonekine.' Aho, vakaanda bweeyya ngovi.

25 Mpindi ijo, ura mwaana mukulu ni iwundii ajáa. Mpindi ^ahindikáa ^akasengerere kaayii, akateera chimbo na vina.

26 Aho, akamwaanirira mutumami umwi, maa akamuurya, 'Ni che kwatite?'

27 Ura mutumami akamusea, 'Mudúúdi waako uújire na taáta waanyu amusinjire ira njiiku ^yanona sa taáta waanyu amuhókire ari nkaasunkaasu.'

28 Ura mwaana mukulu akavisula, maa akasi-ita kwingira na nyuumbii. Aho, taáta waavo akafuma na weerwii noo mukalaamya ingire.

29 Maa kaa, yeeye akamusea taáta waavo, 'Laanga, myaaka yoosi ihi nini natumama aha kaayii, baa si ninawaayya kuchwa mati ulairiri waako wowoosi baa siku imwi tuku! Maa kaa, nini

si unawaayya kuumpeera baa kaburi vii, nkárye nivyeeende na viivaani tuku.

³⁰ Haaha uhu mwaana waako ^mweene atakuna máari jaako na vaantu vaki ^vayéendaa na valume va vaantu, uújire na kaayii umusínjiire njiku ira ^yanona.'

³¹ Taáta waavo akamusea, 'Mwanawaani, weewe ni na nini uri siku joosi, viintu vyoosi ^ndiri novyo ni vyaako.

³² Haaha ni vyabooha kubweeyya ngovi tuyeende, sa mwaanaanyu ajáa aakwya, haaha ni nkaasu ari. Yeeye ajáa arimira, haaha oónekiine.'"

16

Lusímo lwa Mwiimiriri Mweere

¹ Kei Yéesu akavawuyira lusímo ulu vapooji vaachwe, yoovasea, "Kujáa kwatiite musúngaati umwi na mwiimiriri wa máari jaachwe. Uwo musúngaati akateera mwiimiriri wa máari jaachwe yoosaambula máari.

² Sa jeyyo uwo musúngaati akamwaanirira mwiimiriri akamusea, 'Natéire kira ^woobweeyya na máari jaani! Laira kira ^ubweeyyirya máari jaani, sa si uri kuva mwiimiriri wa máari jaani tuku.'

³ Ura mwiimiriri akiiririkana mutimii waachwe, 'Musúngaati waani ni kumseyya iise murimwii waani. Haaha ni che ndiri bweeyya? Nini nsina ngururu jo rima tuku, na nookoona soni yo loombaloomba.

⁴ Natángire ^cheene ndiri bweeyya, sa ^ndiri rekiwa murimo waani vaantu vaanteengye na nyuumbii jaavo.'

⁵ Jeyyo, akavaanirira vaantu voosi vara ^vadaayiwáa noongwa ni musúngaati waachwe. Wa ncholo akamuurya, 'Noongwa yaako kwa musúngaati waani ni viintu vingai?'

⁶ Ne akasea, 'Noongwa yaani ndáayiwa ni líita mayana yatatu na magana mufungati (3,700) ya makuta ya saitúuni.' Aho, mwiimiriri akamusea, 'Toola karatási ihi ^ng'eene yaandikwa noongwa yaako chaangu, andika noongwa yaako ni líita iyana rimwi, magana yanaani na makumi yasaano (1,850).'

⁷ Aho, akamuurya wa kaviri akamusea, 'Weewe viintu vingai udáayiwa?' Ura akamusea, 'Magunía magana yatatu na makumi yatatu (330) ya ngáano.' Mwiimiriri akamusea, 'Toola karatási ihi ^ng'eene yaandikwa noongwa yaako, andika magana yaviri na makumi masasatu (260).'

⁸ Ura musúngaati akamudumbirira ura mwiimiriri si ^ari wo kiilaangiwa, sa viintu ^ajaa abwéeyiirye uweere. Sa kuri vaantu va mbyaala ihi, vara si ^vamuraáma Muluungu ni vaweere munumunu kwa masáare ya ihi weeru, kalookya vaantu vara ^vamura Muluungu.

⁹ Ni kuvawuyira niise, vaambiriryi viivaanyu na máari jaanyu ja aha weerwii, sa ^jiri sira mateengiwe na kiikalwii cha siku ^jisiina uhero.

¹⁰ Muuntu ^iilaangiwa kwa masáare maduudi, kiilaangiwa eende kwa masáare makulu. Noo jeyyo, muuntu ura ^asova uwoloki kwa viintu viduudi, kuva ari muuntu ^asova uwoloki kwa viintu ^viri foo.

¹¹ Na kooni si mari vo kiilaangiwa kwa máari ja ihi weeru, ni ani ^ari viilaangya kwa máari ya

kikomi?

¹² Kei kooni si muri kiilaangiwa kwa máari ya muuntu wíingi, ni ani ^ari kúvaheera máari yaanyu veeneevyo?

¹³ Kusiina mutumami ^adáhaa tumamira vasúngaati vaviri tuku. Sa musúla ari umwi na amweende wíingi, au munyemya eende umwi na kumuchwa eende mati wíingi. Si muri daha kumutumamira Muluungu na máari tuku.”

¹⁴ Mafarisáayo ^vakateere masáare yoosi Yéesu alúúsáa, maa vakamúseka ko muchwa mati, sa vajáa veenda mpía maatuku vii.

¹⁵ Yéesu akavawyiira yoovasea, “Nyuunyu mwi-iyónekyaa kikomi mbere ja vaantu muri vawoloki. Maa kaa, Muluungu amányire mitima yaanyu. Sa vira viintu vaantu ^vavyoónaa ni vya kikomi, Muluungu avisúla.

Miirwa na Utemi wa Muluungu

(Matáayo 11:12-13; 5:31-32; Maárikí 10:11-12)

¹⁶ Miirwa na masáare ya valáli na mutwe, yavariyulwa fúuru mpiindi ja Yooháani Mubatisáaji. Fuma mpiindi ijo, Masáare Maaja ya Utemi wa Muluungu yavariyulwaa na kira muuntu iyingiriyáa utemii uwo na gururu.

¹⁷ Maa kaa, ni vyoolo kwa kurumu na weeru kulooka, kulookya latalo baa lumwi karimira fuma Miirwii ya Muluungu.

¹⁸ Muuntu mulame ^amusíitaa muki waachwe, maa akaloola muki wíingi, uwo ayéendaa na muki wa muuntu. Kei, muuntu mulame ura ^amulóolaa muuntu muki ^arekwa ni mulame waachwe, uwo ayéendaa na muki wa muuntu.

Lusímo lwa Musúngaati na Lasáaro

19 Haaha, kujáa kwatíite musúngaati umwi, ^iivikiráa ingo ja kitáani ^jiri gyaa ja kisúngaati, ^jalukwa na mputi ja kikomi. Na siku joosi yeeye arijáa chóorya cha kibuya.

20 Kei, kujáa kwatíite mukiva umwi ^asewáa Lasáaro. Areetwáa, maa akaviikwa muryaangwii kwaachwe. Uhu ajáa atíite viloonda maviri vuu.

21 Yeeye iikaláa muryaangwii na ajáa atíite mpiima yo rya mang'enyeng'enyeye ^yawíire isi ya méesa kwa uhu musúngaati. Kei, kúri juujáa noo munaampa viloonda vyaachwe.

22 Siku ^jikalooke, ura mukiva akakwya. Mirimu miija ikujja noo musumula, ikamatwaala furu kipeembii cha Aburaháamu. Ura musúngaati ne akijoowulala na akataahwa.

23 Yeeye akatamanya na ntarii. Uko uturikirii, akiinurirya miiso yaachwe na mweeri, maa akamooná Aburaháamu kwa kuli ari na Lasáaro.

24 Aho, ura musúngaati akamwaanirira Aburaháamu, 'Taáta Aburaháamu, naanga na riiso ra wujja. Nooloomba umutume Lasáaro atukye imaamba raachwe luujii, maa atoonyerye lurimii lwaani sa luhole. Kikomi ni turikira niise manumunu mootwii uhu.'

25 Aho, Aburaháamu akamusea, 'Mwanawaani, kumbukira, weewe mpiindi ^ujáa mooyo, ujáa utíite viintu vyoosi ^vyabooha ^usaakáa. Maa kaa, Lasáaro ni uturikiri vii apatáa. Haaha yeeye atúuriwe mutima aha na weewe umwaari wooturikira manumunu.

26 Si jeyyo vii tuku, katikati yiiswi na nyuunyu kwatíite iduundu ikulu manumunu. Iduundu

iro, raviikwa sa vaantu va kunu ^vari saaka kuja nooko kwaanyu, vasiindwe firira na vaantu va uko vasiindwe kuja na kunu.’

²⁷ Aho, ura musúngaati akasea, ‘Haaha nookuloomba ee taáta umutume Lasáaro atamanye na kaayii kwa taáta wiitu.

²⁸ Uko natiite vaaniitu vasaano. Lasáaro akavalume kutu sa kari luu vuje na kunu kuntu kwa uturikiri tuku.’

²⁹ Maa kaa, Aburaháamu akamusea, ‘Vaanaanyu vatiite utali wa Músa na valáli na mutwe va Ijva, vayateere ayo!’

³⁰ Ura musúngaati akamusea, ‘Taáta Aburaháamu tuku! Kooni muntu afúfukire na adome akavawyyire, aho, valanduka vari fuma uvii waavo.’

³¹ Aburaháamu akamusea, ‘Kooni si vatéeriire yara ^yaandikwa ni Músa na valáli na mutwe, si vari ruma baa ya muntu afúfukire tuku.’ ”

17

Kusea Yasíire

(Matáayo 18:6-7, 21-22; Maáriki 9:42)

¹ Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Masáare ^yabwéeyya vaantu viikunguvale, mpaka yuje vii. Maa kaa, mpolai kwa ura yoyoosi ^yooyareeta.

² Ni pwee viri kwa muntu uwo kuchungirwa lwaala nkiingwii, maa afweitirwe na mayiyii, kulookya uturikiri ^ari turya ko mhaanda umwi wa ava vadúúdi atamame uvi!

³ Sa jeyyo, imi neeja.

Kooni mwaanaanyu abwéeyiirye ^uvi, mudalavye. Kooni aválandukire fuma uvii waachwe, m^usee yasírire.

⁴ Kooni ahóniirye kwa siku imwi mara mufungati na uújire na kwaako yoosea, ‘Hai, naválandukire fuma uvii waani,’ weewe woosaakwa ^um^usee yasírire.”

Ngururu yo Muruma M^ul^uungu

⁵ Aho, vatumwi va Yéesu vakam^usea Mweenevyoosi, “Toongererye kukuruma.”

⁶ Mweenevyoosi akavasea, “Ngaari m^uri na kuruma baa kuduudi ja mpeke nduudi ya haradáli, ngaari mudáhire k^usea ^uhu muk^uyu, ‘Ng’ooka, ukakondiwe mayiyii!’ Nowo ngaari wav^uire matu kwa kira [^]muuwy^uirire.

M^urimo wa Mut^umami

⁷ Baa ja t^usee, kooni ^umwi waanyu ari na mut^umami waachwe [^]afúmire rima iwundii au kuriisha muundi, ni ani ^umwi waanyu ifaanaa am^usee, ‘Yeenda chaangu, ikala, urye chóorya?’

⁸ Si jeyyo tuk^u. Kiri vyool^uusa jei sea ari, ‘Nyimiryaa neja chóorya, na w^unt^umamire f^uru mp^umale kurya no nywa. [^]Ndiri hamala de weewe urye no nywa.’

⁹ Eri, m^ud^umba ^uri mut^umami ko bweyya kira [^]cheene ^um^uwy^uirire abweyye w^u? Aka tuk^u!

¹⁰ Viivyo, baa nyuunyu [^]m^uri hamala t^umama yoosi [^]mwalaiririwa, sei, ‘Suusu t^uri vat^umami vii, tat^umamire yara [^]meene tasaakwa tut^umame vii.’ ”

Yéesu Yoovahorya Vaant^u Ikimi [^]Var^u na Ulóonda

11 Mpiindi Yéesu ^adomáa na Yerusaléemu, ajáa atweera na muhakii wa isi ya Samaría na Galiláaya.

12 Mpiindi Yéesu ^ingiráa iturii rimwi, ajáa alúmana na vaantu ikimi ^vari na ulóonda. Avo vaantu vakiima kuli, maa

13 vakaanirira voosea, “Yéesu, Mweenevyoosi, tulaange na riiso ra wuuja!”

14 Yéesu ^akavoone akavasea, “Tamanyi, mukiiyonekye kwa veeneisi va Ijéva.”☆
Na mpiindi ^vajáa njirii vootamanya, maa vakajirulwa ulóonda waavo.

15 Umwi waavo ^akoone ahórire, maa akahinduka na kwa Yéesu kunu yoomudumba Mulungu na sawúti nkulu.

16 Akalaala majewii ya Yéesu na inda kunu yoomudumba. Uwo muuntu ni Musamaría ajáa.

17 Yéesu akamuurya, “Voosi ikimi si vajirwiilwe tuku wuu? Hai vari vara viingi keenda?”

18 Kusiina baa umwi ^ahindikire joo mudumba Mulungu tuku, maa kaa, uhu mayeni vii?”

19 Yéesu akamusea, “Inuka, utamanye, kuruma kwaako kwakuhóniirye.”

*Kuuja kwa Utemi wa Mulungu
(Matáayo 24:23-28, 37-41)*

20 Siku imwi, Mafarisáayo vajáa vamuurya Yéesu voosea, “Utemi wa Mulungu naadi uri kuuja?” Yéesu akavasea, “Utemi wa Mulungu, si wujáa ko kuulaangishalaangisha tuku.

21 Kusiina muuntu ^ari daha sea, ‘La nu aha!’ au ‘La haura kura,’ tuku. Sa Utemi wa Mulungu ni nowo muri.”

☆ 17:14 Laanga 5:14.

²² Aho, akavasea vapooji vaachwe, “Mpíindi kúja jiise, kúva mári na mpíima jo va na Mwaana wa Múuntu baa kwa siku imwi vii, maa kaa, si mári kúnyona tuku.

²³ Vaantu kúdoovasea veende, ‘La haara hara,’ au ‘Haah aha!’ Kari mudómaa na kari mvarúmaa tuku.

²⁴ Sa Mwaana wa Múuntu siku ^ari kúja, kúja ari ja lulávo ^vyeene lújaa loomrika mavaru yoosi ya kurumu.

²⁵ Maa kaa, saakwa ari aturikiriwe kwa masáare ^yari foo na siitwa ari ni mbyaala ihi.

²⁶ Ja viintu ^vijáa siku ja Núhu, noo ^vyeene iri kúva siku yo hinduka Mwaana wa Múuntu.

²⁷ Mpíindi ja Núhu, vaantu varijáa no nywa, valoolwáa no loola fúru siku ira Núhu ^akiingere na safíinii. Aho, ira mbula ya imalo ikúja, maa ikavamala voosi vu.

²⁸ Baa mpíindi ja Lúutu ni ja jeyyo vijáa. Vaantu varijáa no nywa, vaváa iyoombe no wala, varimáa no jeenga.

²⁹ Maa kaa, siku ira Lúutu ^akiinuke Sodóoma, mooto na sálufa* újáa wakiima fuma kurumwii, ukavamala voosi vu.

³⁰ Noo jeyyo ^viri kúva siku ira Mwaana wa Múuntu ^ari variyulwa.

³¹ Siku iyo, múuntu ^ari ikekeerii kari akiime sa atole viintu vyaachwe nyuumbii tuku. Na ura ^ari iwundii kari ahíndukaa na kaayii noo toola chochoosi tuku.

* **17:29 sálufa:** Ni kemikáli ^iri ja iwye au muchu ^ari lubúusi. Sálufa yakóreea mooto ja wa ng’aanjo na yanyúkaa ja iyirira. Isáarii ra Múhungu sálufa yoónekya nkalari ya Múhungu.

32 Kumbukiri kira alúmana nocho muki wa Lúutu!✠

33 Múuntu yoyoosi ɛra ^yooyera kúlamurirya nkaasu yaachwe, ɛwo kútaaha ari. Maa kaa, múuntu yoyoosi ɛra ^yookútaaha nkaasu yaachwe, ɛwo kúlamurirya ari.

34 Ni kúvawýíra niise, síkú iyo, vaantu vaviri ^valíire kitáanda kimwí, ɛmwí samulwa ari, na wíngi rekwa ari.

35 Vaantu vaki vaviri ^voosha hamwí, ɛmwí samulwa ari na wíngi rekwa ari. [

36 Vaantu valume vaviri kúva vari vootumama iwundii, ɛmwí samulwa ari na wíngi rekwa ari.]”

37 Aho, vapooji vaachwe vakamuurya, “Mweenevyoosi, aya ní hai ^yari fumira?” Ne akavasea, “Hara kúuntu ^kúri na maka ^ikwíire, aho noo kúuntu nkuumba jilúmaníraa.”

18

Lusímo lwa Múlala sí ^Akérra Mpíima

1 Yéesu akavavaira vapooji vaachwe lusímo ɛlú yoovakiindya vatuube kúndooloomba bila yookatala.

2 Akavasea, “Múujii ɛmwí, kújáa kwatíite múlamuli ɛmwí. Úhú múlamuli, sí amoofáa Múlungu tuku, baa kei, sí avanyemyáa vaantu tuku.

3 Na múujii ɛwo, kújáa kwatíite múlala ɛmwí ^atamanyáa na kwaachwe yoomuloomba, ‘Kalaama nooloomba ɛlamule kíloongi chaani na mavi waani sa mpate kira Miiro ^yaruma.’

✠ 17:32 Laanga Ncholo 19:26.

4 Kwa siku ^jiri foo ura mulamuli ajáa asiita kumwaambirirya. Maa kaa, siku imwi akiisea yeemweene, ‘Baa neembe si nimoófaa Muluungu na baa neembe si nivanyémyaa vaantu,’

5 sa viintu uhú mulala yookuunjuuwa manumamu, lamula ndiri kiloongi chaachwe, apate kira ^kimutéire sa areke kumkatarya.’ ”

6 Aho, Mweenevyoosi akavasea, “Ikiindyí fuma kwa uhú mulamuli si ^ari mawoloki.

7 Eri, Muluungu si ari vaheera vira ^vivateire vaantu ^avasaawula vara ^vooloomba uchiku na muusi tuku wuu?

8 Ni kuvawyiira niise, Muluungu kuvahaera ari chaangu kira ^kivateire. Maa kaa, Mwaana wa Muantu ^ari hinduka na aha weerwii, shaana ari vaantu ^vamuruma wuu?”

Lusímo lwa Mufarisáayo na Músaankan’yi Kóodi

9 Yéesu akavawyiira kwa lusímo vaantu ^veene viiyonáa voovo ni vawoloki na vavachwijáa mati vaantu viingi.

10 Akavasea, “Siku imwi, vaantu vaviri vajáa vatamanya na Kaayii Njija ya Ijwa noo muloomba Muluungu. Umwi ni Mufarisáayo ajáa na wiingi, msaankan’yi kóodi.

11 Ura Mufarisáayo akiima yeemweene, maa akaanda muloomba Muluungu yoosea, ‘Ee Muluungu, nakudumbaa sa niini si ndiri ja vaantu viingi tuku, vakumuriryi, si ^vari vawoloki tuku, ^vayéendaa na vaki va vaantu, baa kei si ndiri ja uhú msaankan’yi kóodi tuku.

12 Niini kwa júma imwi niirékyaa kurya kaviri. Kei, natóolaa ilundu rimwi ra kira malundu ikimi ra viintu vyaani.’

13 Maa kaa, Ɂra mɁsaankan'yi kóodi akiima kuli, si asaaka baa kwiinɁla miiso yaachwe na kurumwii tuku. Yeeye, akiivaavaa kipeembe kɁna yookaavwa ni matima yoosea, 'Ee Muluungu nookuloomba wɁnyonere mbavariri, niini ndiri mavi!'

14 Ni kuvawyiira niise, Ɂhu mɁsaankan'yi kóodi, ahinduka na kaayii kwaachwe kɁna aváirirwe ni mɁwoloki, maa kaa, kwa Ɂra MɁfariśáayo si jeyyo tuku. Sa kira mɁntu ^iiyámbukyaa na mweeri, kiimiwa ari, na Ɂra ^iikíimyyaa na isi, kaambukiwa ari."

Yéesu Yoovatalarya Vasinga

(Matáayo 19:13-15; Maáriki 10:13-16)

15 Haaha vaantu vamureteráa Yéesu vasinga vaduudi sa avavikire mikono. Vapooji vaachwe ^vakoone jeyyo, maa vakavaamirirya.

16 Maa kaa, Yéesu akavaanirira vara vasinga, akavasea, "Vareki vasinga vaduudi vɁje na kari niini, kari mɁvakitire tuku! Sa Utemi wa Muluungu ni sa vaantu ^vari ja vasinga ava.

17 Kimaari noovawyiira, yoyoosi Ɂra si ^ari kuhokera Utemi wa Muluungu ja musinga mudu-udi, si ari kuuyingira vii kaa tuku."

Kuheewa Nkaasu ya Siku ^jisiina Uhero

(Matáayo 19:16-30; Maáriki 10:17-31)

18 Aho, mulongooli Ɂmwi akamuurya Yéesu, "Mukiindya mɁja, che ndiri bweeyya mpokere nkaasu ya siku ^jisiina uhero?"

19 Yéesu akamusea, "Sa che wookɁnyanirira mɁja? Kusiina mɁja tuku, mɁja ni Muluungu yeemweene vii.

20 Umányire ndairiri ja Muluungu wuu? ‘Kari uyéendaa na muki wa muuntu tuku, kari wuúlaa tuku, kari wiívaa tuku, kari ulóngowereryaa muuntu tuku, na uvanyemye vala iyo na taáta waanyu.’☆”

21 Ne akasea, “Ayo yoosi nayakwaatya keende usinga waani.”

22 Yéesu akateere jei, akamusea, “Kimwaari kiintu kimudu vii si unabweeyya. Tamanya, ukavae iyoombe máari joosi uri nojo, na mpía uri turya, uvaheere vakiva. Jeyyo, turya uri máari ya kikomi ya mberii kurumwii. Aho, yeenda, wuuntuube.”

23 Ura muuntu akateere ayo, akiirya mutima maatuku vii, sa yeeye ni musúngaati maatuku vii ajáa.

24 Yéesu akamoonu ura muuntu iiriirye mutima, maa akasea, “Kuva viri vyafafa maatuku vii kwa musúngaati kwiingira Utemii wa Muluungu!”

25 Kikomi, ni vyaangu ngamia kutweera na ihengerii ra sinkeni, kulookya musúngaati kwiingira na Utemii wa Muluungu!”

26 Vaantu vara vateera masáare aya vakasea, “Ni ani de ari daha lamuririwa?”

27 Yéesu akavasea, “Yara si yadáhikaa kwa vaantu, kwa Muluungu yadáhikaa.”

28 Peéteru akamusea, “Laanga! Suusu tareka vyoosi tujáa novyo tukakutuuba weewe!”

29 Yéesu akamusea, “Kimaari noovawyiira, muuntu yoyoosi ura areka nyumba yaachwe, au mudala waachwe, au vanduu vaachwe, au

☆ 18:20 Laanga Ufumo 20:12-16; Nkumbukira ya Miiri 5:16-20.

vala íyo na taáta, au vaana vaachwe sa Ûtemi wa Mũhũngu,

³⁰ ùwo hokera ari ^viri foo mpĩndi iji kũlookya vira ^areka. Na weerũ ^yookũja, hokera ari nkaasũ ya sikũ ^jisiina ùhero.”

Yéesu Yoolũsa Inkwyá na Kũfũka Kwaachwe lwa Katatũ

(Matáayo 20:17-19; Maáriki 10:32-34)

³¹ Aho, Yéesu akavasumula vapooji vaachwe ikimi na vaviri na ivarwii, maa akavasea, “Haaha ni kwaambuka tiise na Yerusaléemu. Masáare yoosi ^meene yaandikwa ni valáli na mutwe sa Mwaana wa Mũntũ, kiimana yari.

³² Yeeye viikwa ari mikonwii ya vaantũ si ^vari Vayahúdi. Aho, muchwa vari mati, mutukira vari na kumuchwira vari mati.

³³ Kei kumuvaa vari na mijeléedi na kumũlala vari na sikũ ya katatũ fũfuka ari.”

³⁴ Maa kaa, vapooji vaachwe si vataanga ùvari yuli wa masáare aya tukũ, sa ùvari yuli waachwe ùjáa wiivisa kũri voovo. Si vataanga ni che alũsáa tukũ.

Yéesu Yoomũhorya Mũhoku

(Matáayo 20:29-34; Maáriki 10:46-52)

³⁵ Yéesu ^akasengerere múuji wa Yerúko, kũjáa kwatĩte mũhoku ùmwĩ ^aloombáa iĩkyĩre heehi na njira.

³⁶ Ûwo mũhoku ^akateere mpuka ya vaantũ voolooka, akuurya, “Ni che kwatĩte?”

³⁷ Vakamusea, “Yéesu wa Nasaréeti yoolooka.”

³⁸ Aho, akatũla isóso yoosea, “Ee Yéesu, Sha Daúdi, naanga na riiso ra wũja!”

³⁹ Vaantú vara ^vajáa valóngwíire mbere ya Yéesu vakaanda kumudalavya akirinye. Maa kaa, ye-eye akadoomererya kumwaanirira, “Ee Sha Daúdi, naanga na riiso ra wúúja Aai!”

⁴⁰ Yéesu akiima, maa akavalairirya vamureete na kwaachwe. Úra muhoku ^akaseese, maa Yéesu akamuurya,

⁴¹ “Che woosaaka nikubweeyiirye?” Ne akasea, “Ee Mweenevyoosi, noosaaka noone!”

⁴² Aho, Yéesu akamúsea, “Haaha ona kaa! Kuruma kwaako kwakuhóniirye.”

⁴³ Hahara akaanda koona kei. Akamutuuba Yéesu kunu yoomudumba Muluungu. Na vaantú voosi ^vakoone ayo, vakamudumba Muluungu.

19

Yéesu Yoolúmana na Sakáayo

¹ Yéesu ^akiingire na múuji wa Yerúko, akakwaatira na katikati ya úwo múuji.

² Úko, kujáa kwatiite muuntú umwi mukulu wa vasaankan’yi kóodi. Úhu muuntú ni musúngaati ajáa na irina raachwe noo Sakáayo asewáa.

³ Sakáayo akava yoosaaka kumoona Yéesu. Maa kaa, sa viintú ajáa mukufi, akasiindwa kumoona Yéesu sa kujáa kwatiite mpuka nkulu ya vaantú.

⁴ Sa jeyyo, akakurika itújo, akalongorera na mbere. Akaambuka msaambwii sa amoone Yéesu kati ^yoolooka.

⁵ Yéesu ^akafike hara msaambwii, akalaanga mweeri, maa akamúsea Sakáayo, “Sakáayo, kiima chaangu! Isiku ni kwaako ndiri kumba!”

⁶ Aho, Sakáayo akakiima chaangu na isi, maa akamuteengya Yéesu na kaayii kwaachwe na cheeru.

⁷ Vaantu voosi ^vakoone, vakaanda ng'uula voosea, "Sa che yookingira noo va muyeni kwa iduwalo?"

⁸ Maa kaa, Sakáayo akiima, ma akamusea Mweenevyoosi, "Aai laanga, haaha jei kera niise máari yaani haviri. Ivaru rimwi vaheera ndiri vakiva na kooni nasumula kiintu cha muuntu kwa uloongo, uwo mhindarira ndiri mara kani ya ikyo kiintu ^nasumula."

⁹ Aho, Yéesu akamusea, "Ulamuriri wiingiire kuri kaaya ihi, sa baa weewe umurumire Muluungu ja taata wiitu Aburahamu.

¹⁰ Sa Mwaana wa Muuntu uja joo saakira no lamurirya vara ^varimira."

*Lusímo lwa Vatumami ^Vaheewa Mpía
(Matáayo 25:14-30)*

¹¹ Vaantu vara ^vamuteereráa Yéesu yoovavaira símo viiseáa Utemi wa Muluungu fika wiise, sa vintu vajáa vasengeriire fika múuji wa Yerusaléemu.

¹² Aho, Yéesu akavasea, "Kujáa kwatiite muuntu umwi wa lukolo lwa kitemi. Yeeye ajáa akera njira na isi ya kuli. Uko ajáa atamanya noo heewa utemi de ahinduke na isi yaachwe kuuntu ^ari kuva mutemi.

¹³ De alooke, ajáa avaanirira vatumami vaachwe ikimi, akavaheera kira muuntu mpía ^jiri foo akavasea, 'Saakiri kunáálo na mpía iji furu siku ^ndiri hinduka!'

¹⁴ Maa kaa, vaantu va isi yaachwe vajáa vamusula, sa jeyyo vakatuma vaantu nyuma

yaachwe voosea, ‘Si toosaaka muuntu uhu ave mutemi wiitu tuku.’

¹⁵ Baa neembe vajáa valúusa jeyyo, yeeye ajáa aheewa utemi. ^Akahinduke, akavaanirira vara vatamami ^ajáa avaheera mpía sa ataange kunáálo ^ng’eene vaturya.

¹⁶ Mutumami wa ncholo ^akuuje, maa akasea, ‘Ee mutemi, mpía ^ng’eene waampeera, nasaakirira kunáálo nkapata malundu ikimi yingi.’

¹⁷ Ura mutemi akamusea, ‘Wabweeyya vya-booha mutumami muja! Sa viintu waava wo kiilaangiwa kwa viintu viduudi, kuheera ndiri wiimirire miji ikimi.’

¹⁸ Mutumami wa kaviri ne akujja akasea, ‘Ee mutemi, mpía ^ng’eene waampeera nasaakirira kunáálo nkapata malundu yingi yasaano.’

¹⁹ Mutemi akamusea uhu muuntu, ‘Baa weewe nakuhire wiimirire miji isaano.’

²⁰ Maa re, akujja ura mutumami wingi akasea, ‘Ee mutemi, mpía jaako ni iji aha. Najichungirira kitabarii sa jidiire rimira.

²¹ Nijaa nakoofa sa weewe uri muuntu mufafu. Usumulaa viintu haantu si ^waviika, na wachwijaa kuuntu si ^uhaanda.’

²² Mutemi akamusea, ‘Mutumwa muvi weewe! Kwa masáare ^yafumire malomwii waako kukulamurira niise! Weewe ujaa umányire niini ndiri muuntu mufafu, nasumulaa kuuntu si ^naviika kiintu, baa kei nachwijaa kuuntu si ^nahaanda.

²³ Ha de haaha, sa che si ujiviika mpía jaani kwa vaantu ^vachúrushaa sa niini ^ndiri hinduka nsumule mpía jaani na kunáálo yaachwe?’

24 Aho, mutemi akavasea vara vaantu ^vajaá viimire aho, 'Muhóki ilundu raachwe mukamuheere ura ^ari na ikimi.'

25 Maa kaa, voovo vakamusea, 'Mukulu, amwi ura atiite malundu ikimi!'

26 Ne akavasea, 'Ni kuvawyiira niise, kira ^ari na kintu, koongereriwa ari kulookya, maa kaa, ura ^asiina kintu, vuulwa ari baa kira kidúúdi ^ari nocho.

27 Na kwa vara vavi vaani, vara si ^vasaakaa nive mutemi mweeri yaavo, vareeti na aha, mavuulae mbere yaani.' "

*Yéesu Yooteengiwa Yerusaleému na Siriri
(Matáayo 21:1-11; Maáriki 11:1-11; Yooháani 12:12-19)*

28 Yéesu ^akahumule kulusa ayo, akavalongorera mbere yookaambuka na Yerusaleému.

29 ^Vakasengerere maturii ya Besifáage na Besanía ^yari luulwii ^lwaséwaa Luulu lwa Miseitúuni, akavatuma vapooji vaachwe vaviri,

30 akavasea, "Tamanyi na ituri ^riri mbere yaanyu, na kati ^mookingira kooni mari mwaana wa ndákwi si ^anavereka muuntu, achúungirwe aho. Muchunguriri, mamareete na aha.

31 Kooni muuntu avuúriirye, 'Sa che moomuchungurira mwaana wa ndákwi?' musei, 'Mweenevyoosi yoomusaaka.' "

32 Vara vapooji vakadoma, maa vakashaana kira kintu ja ^vyeeene Yéesu ajáa avawyirire.

33 Kati ^vamuchunguriraa ura mwaana wa ndákwi, veene ndákwi vakavuurya, "Amwi moomuchungurira mwaana wa ndákwi?"

34 Vara vapooji vakavasea, “Mweenevyoosi yoomusaaka.”

35 Vakamutwaarira Yéesu. ^Vakahumule kwaala ingo jaavo mweeri ya uwo mwaana wa ndákwí, vapooji vaachwe vakamwaambukya ndákwii.

36 Mpiindi Yéesu ^atamanyáa, vaantu vakaala ingo jaavo njirii.

37 Yéesu ^akafike mugiritwii wa Luulu lwa Miseitúuni, mpuka yoosi na vapooji vaachwe vakaanda vaa siriri kunu voomudumba Mulungu na sawúti nkulu, sa myuujíisa yoosi ^vajáa voona Yéesu yoobweeyya.

38 Vaseáa jei,

“Atalariwa Mutemi ^yookujja kwa irina ra Ijéva!
Mwiikalo muja kurumwii na nkongojima
kwa Mulungu ^Ari Mweerimweeri.”☆

39 Vamwi va Mafarisáayo ^vajáa vamwaari mura mpukii, maa vakamusea Yéesu, “Mukiindya, valairirye vapooji vaako vakirinye.”

40 Yéesu akavasea, “Ni kuvawyíira niise, kooni ava vakíriinye, mawye tula yari isóso.”

Yéesu Yookuririra Múuji wa Yerusaléemu

41 Yéesu akasengerera múuji wa Yerusaléemu. ^Akuyone múuji, maa akuririra,

42 yoosea, “Ngaari wataanga siku ihi yara ^yari kuretera mwiikalo muja, haaha yaviswa miiswii yaako.

☆ 19:38 Laanga Sabúuri 118:26.

⁴³ Kíkomi, síkú kúúja jiise, vaví vaako kúkereesa vari, na kúúngirira vari nkaande joosi na kúkitira vari isii.

⁴⁴ Kúkukanya vari weewe na vaantú vaako voosi. Kei sí vari reka iwye baa rimwí mweeri ya riingi tukú, sa sí utaanga mpiíndi Múhúngu úúja na kwaako tukú.”

Yéesu Kaayii Njija ya Ijúva

(Matáyo 21:12-17; Maárikí 11:15-19; Yooháani 2:13-22)

⁴⁵ Aho, Yéesu akúngira Kaayii Njija ya Ijúva akaanda vakibirya vaantú ^vaváa iyoombe viintú aho.

⁴⁶ Akavasea, “Yaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, ‘Nyuumba yaani kúva iri nyuumba yo múloomba Múhúngu.’☆ Maa kaa, nyuunyu mwíiválandwíire ikava ‘mpaanga ya víívi.’☆”

⁴⁷ Kira siikú akiindyáa Kaayii Njija. Maa kaa, vakúúlu va veeneisi va Ijúva na vakiindya va Mi-iro na valongooli va vaantú vasaakiráa njira yo múulaa Yéesu.

⁴⁸ Maa kaa, vakasova njira sa vaantú voosi va-teereráa masáare yaachwe na vamúteeráa matu kamwi.

20

Yéesu Yoofoorimwa Lúvíro Lwaachwe

(Matáyo 21:23-27; Maárikí 11:27-33)

¹ Síkú imwí, Yéesu avavariyúriráa Masáare Maaja vaantú waámii wa Kaaya Njija ya Ijúva. Vakúúlu

☆ 19:46 Laanga Isáaya 56:7. ☆ 19:46 Laanga Yeremía 7:11.

va veeneisi va Ijéva, vakiindya va Miiró na vawosi vakamújira.

² Aho, vakamuurya voosea, “Túwyyire ni kwa wiimiriri wa ani wootumama masáare aya? Ni ani akúheera wiimiriri uhú?”

³ Ne akavasea, “Naani kuvuurya ndiri, múungwyyire,

⁴ eri, úbatíiso wa Yooháani ni kurumwii wafuma, bakú kwa vaantu?”

⁵ Aho, vakalusikan’ya voovo kwa voovo, “Kooni taséire ‘Wafuma kwa Múlungu,’ sea ari, ‘Haaha amwi si mwamuruma?’

⁶ Maa kaa, kooni taséire, ‘Wafuma kwa vaantu,’ vaantu voosi kutavaa vari na mawye tukwe sa vaantu voosi vamuruma Yooháani ni muláli na mutwe wa Múlungu.”

⁷ Aho, maa re vakamúsea, “Si tamányire kúuntu wiimiriri waachwe ^wafuma tukú.”

⁸ Yéesu ne akavasea, “Naani si ndiri vawyyira ni kwa wiimiriri urikwi nootumama aya tukú.”

Yéesu Yoovafwaanirirya Vakúúlu va Vayahúudi na

Varimi Vavi

(Matáayo 21:33-46; Maárika 12:1-12)

⁹ Aho, maa Yéesu akaanda kuvavaira vaantu lusímo ulú, “Múuntu umwi ajáa ahaanda misabíibu iwundii kwaachwe. Iro iwunda akarikoja kwa varimi. Maa yeeye akakera njira na isi ya kuli. Úko akúita kiikala kwa síku ^jiri foo.

¹⁰ Mpíindi jo chwa ^jikafike, akamutuma mutumami waachwe kwa vara vaantu sa vamúheere haantu haachwe ha sabíibu ^vachwíire. Maa kaa, vara varimi ^ajáa avakojya

vakamuvaa ura mutumami, maa vakamukibirya na mikono mituhu.

¹¹ Akamutuma mutumami wiingi, uhu ne vakamuvaa, vakamubweeyirya masáare ya soni, maa vakamukibirya na mikono mituhu.

¹² Kei akamutuma wa katatu, uhu ne vakamutamikya, maa vakamufweitira na weerwii ya iwunda.

¹³ Maa re mweeneiwunda ra misabíbu aki-iyurya, ‘Che ndiri bweyya? Haaha kumutuma niise mwaana waani. Uhu namweenda maatuku! Uhu ifaanaa vamanyemye.’

¹⁴ Maa kaa, vara ^vakojiwa iwunda ^vakamoone vii, maa vakiiwyiira voovo kwa voovo voosea, ‘Uhu noo mupaari wa iri iwunda. Tumwulaa haaha sa mpaari waachwe uve wiiswi.’

¹⁵ Vakamufweitira na weerwii ya iwunda ra misabíbu, maa vakamwulaa.”

Aho, Yéesu akavuurya, “Haaha mweeneiwunda che ari vabweyya vaantu vara?

¹⁶ Kuuja ari na kuvwulaa ari avo vaantu ^avakojya iwunda na kuvakojya ari vaantu viingi iri iwunda ra misabíbu.” Vaantu ^vakateere ayo masáare, maa vakasea, “Aka tuku! Kari baa luu vifumire vii tuku!”

¹⁷ Yéesu akavalaanga, maa akavasea, “Masáare aya ^Yari Mpeho ni che yalwusa?

‘Iwe ^rasiitwa ni vajeengi,

ravire iwe ikulu ra kichurii.’☆

¹⁸ Kira mwantu ^awíjaa mweeri ya iwe iri, ng’enyekang’enyeka ari, na ura ^riri muwyiira, chinika ari kamwi.”

☆ 20:17 Laanga Sabúuri 118:22.

¹⁹ Vakiindya va Miiro, na vakúúlu va veeneisi va Ijuva, vakasaakira njira yo mukwaata chaangu sa vajáa vatáangire lusímo ulo ni voovo lujáa lwavalúusire. Maa kaa, vakavoofa vaantu.

*Kuriha Kóodi kwa Kaisári
(Matáayo 22:15-22; Maáriki 12:13-17)*

²⁰ Aho, vakúúlu va Vayahúudi vakava voomuriira iyeo. Vakatumu vaantu viibweeyye vawoloki sa vandomusola. Vabweeyyáa jei sa vapate kiintu cho mukwaatira, vamuvike isi ya ngururu na wi-imiriri wa gávana.

²¹ Avo vuurikiriri vakamuurya, “Mukiindya, tamányire weewe ulúsaa na uváryulaa ya kimáári. Weewe si woófaa ukúúlu wa vaantu tuku, weewe wakiindyaa kimáári ja ^vyeene Mulungu asákaa.

²² Eri, ndairiri jaruma tundooraha kóodi kwa Kaisári baku tuku?”

²³ Maa kaa, Yéesu akataanga ukwaata waavo, maa akavasea,

²⁴ “Ndairi mpía ya dinári. Buuwo iki na irina iki ni vya ani?” Vakuuyirya voosea, “Ni vya Kaisári.”

²⁵ Aho, Yéesu akavasea, “Vya Kaisári, muheeri Kaisári. Na vya Mulungu, muheeri Mulungu.”

²⁶ Vakasiindwa kumukwaata kwa yara ^alusáa mbere ja vaantu. Vakahwaalala maatuku vii kwa vira ^vyeene uuyiryáa, vakakirinya sawu.

*Kufufuka
(Matáayo 22:23-33; Maáriki 12:18-27)*

²⁷ Mpindi ^jikalooke, Masadukáayo, noo kusea vaantu vara ^vaséaa kusiina kufufuka tuku, vajáa vamujira Yéesu,

28 maa vakamuurya, “Mukiindya, Músa ajáa atwaandikira, ‘Kooni mũntũ akwíire baa kũva na vaana tũkũ, mwaanaavo yoosaakwa amũpaale ũwo mũlala sa amũvyaarire vaana mwaanaavo ũra ^aakwya.’”

29 Haaha, kũjáa kwatĩite vaana valũme mufungati va mũntũ ũmwi. Ndaambere yaachwe ajáa aloola, maa akawulala baa kũva na mwaana tũkũ.

30 Wa kavĩri [akamũpaala ũwo mũlala, ne akawulala baa reka mwaana tũkũ.]

31 Wa katatũ ne akamũpaala ũwo mũlaala, ne akakwya baa reka mwaana tũkũ. Ikava viivyo kwa vaana voosi mufungati ^vamũlola ũra mũntũ muki, na kusiina ^areka mwaana tũkũ.

32 Maa reerũ ũra mwaana muki akawulala.

33 Haaha, sikũ ya ufufũko ni muki wa ani ari kũva? Sa ajáa aloolwa ni voosi mufungati.”

34 Yéesu akavasea, “Aha weerwii vaantũ valóolaa no loolwa.

35 Maa kaa, vara ^vari valwa ni Mũlũngũ, vafufulwe fuma inkwyii na vaturye nkalo weerwii ifya, avo si vari loola no loolwa tũkũ.

36 Ava si vari kukwya kei tũkũ, sa avo kũva vari ja mirimũ miija. Voovo ni vaana va Mũlũngũ sa voovo ni vaana ^vafufulwa.

37 Maa kaa, kwa isáare ra vara ^vaakwya kufufuka, baa Músa alũusa vaantũ ^vaakwya fufuka vari. Alũusa aya masáarii ya rira itũundu ^rakoreráa mooto. Alũusa ^akamwaanĩire Ijũva ni Mũlũngũ wa Aburaháamu, Mũlũngũ wa Isaka

☆ 20:28 Laanga Nkumbukira ya Miirũ 25:5-6.

na wa Yaakúupu.*

³⁸ Yeeye si Mũhũngu wa vaantu ^vaakwya tũkũ. Yeeye ni Mũhũngu wa vaantu ^vari nkaasũ, na kwaachwe voosi ni nkaasũ vari.”

³⁹ Vamwĩ va vakiindya va Miĩro vakamũsea, “Mukiindya, ulúusire kikomi kamwĩ!”

⁴⁰ Kwaandĩra aho, kusiina ^ayera kumuurya tũkũ.

*Masía ni Mwaana wa Daúdi na Mweenevyoosi
(Matáayo 22:41-46; Maáriki 12:35-37)*

⁴¹ Aho, maa Yéesu akavuurya, “Eri, ni jooli vyaava vaantu vandomwaanĩra Masía Mwaana wa mũtemi Daúdi?

⁴² Daúdi mweeneevyo alũsa jei kitáabwii cha Sabúuri,

‘Ijũva amuwĩra Mweenevyoosi waani,

“Ikala mũkono waani wa kũlũme,

⁴³ fũrũ nivaviike vavi vaako,

vave kabambari ko vikira majeo yaako.” ☆

⁴⁴ Kooni Daúdi yoomwaanĩra ‘Mweenevyoosi’ waachwe, haaha jooli Masía ari kũva Mwaana wa Daúdi?”

Kwiivaa Kipeembe

(Matáayo 23:1-36; Maáriki 12:38-40)

⁴⁵ Na mpiĩndi vaantu voosi ^vamũteereráa, Yéesu akavasea vapooji vaachwe,

⁴⁶ “Mũvalaange neeja vakiindya va Miĩro. Voovo veenda kwiivikira nkáancho ndiĩhi na veenda luumbiwa kwa nyemi masóokwii.

* **20:37** Kitáabwii cha Ufumo 3:6, Mũhũngu ajáa amuwĩra Mása masáare aya. Maa kaa, mpiĩndi ijo, Aburaháamu, Isaka na Yaakúupu vajáa vawulala aho kali vii. ☆ **20:43** Laanga Sabúuri 110:1.

Kei, veenda kwiikala machuumbii ya mbere masinagóogii, na na haantu ha nyemi ngovii.

⁴⁷ Vanyáhiraa nyuumba ja valala. Na ukweembi vamulóombaa Mulungu viliihiliihi. Vaantu ja ava, heewa vari irya ikulu fuma kwa Mulungu.”

21

Mpóryo ya Mulala (Maárikí 12:41-44)

¹ Mpiindi Yéesu ajáa Kaayii Njija ya Ijéva, ajáa avoona vasúngaati voovikira mpóryo jaavo isandúkwii ro vikira mpóryo.

² Aho, akamoona mulala umwi mukiva yoovikira fipócho fiviri fya mpía.

³ Aho, Yéesu akavasea, “Kikomi noovawyyira, uh mulala mukiva atwíre munamunu kulookya voosi.

⁴ Sa ava viingi voosi, vatwíre mpóryo kwa Mulungu sa ukúlu wa usúngaati waavo. Maa kaa, uh mulala na ukiva waachwe, atwíre vyoosi ari novyo vyoomabweeyya ave nkaasu.”

Siku ja Uhero (Matáayo 24:1-2; Maárikí 13:1-2)

⁵ Vamwi va vapooji va Yéesu vakava voomulaira vyeene Kaaya Njija yajeengwa na mawye yabooha, baa na viintu vyingi vya iyoombe ikulu vyeene vaantu vatoola ja mpóryo kwa Mulungu. Maa kaa, Yéesu akavasea,

⁶ “Viintu vyoosi ivi moovyona, siku kuja jiri, kusiina iwye riri chaala mweeri ya iwye ringi tuku. Yoosi vawa yari na isi!”

Uturikiri ^Wook~~uu~~ja
(Matáayo 24:3-14; Maárika 13:3-13)

⁷ Vapooji vaachwe vakamuurya, “Mukiindya, masáare ayo ni naadi ^yari fumira? Na isháara che jiri laira yaséngerire fumira?”

⁸ Yéesu akavasea, “Laangi neeja, kari mukóoverwaa tuku. Vaantu ^vari foo k~~uu~~ja vari kwa irina raani voosea, ‘Nini noo yeeye!’ Na viingi sea veende, ‘Mpiindi jo herererya ni aha miiswii jiri!’ Kari mavatúubaa tuku!

⁹ Mpiindi ^muri teera mbuwo ja nkoondo na masáare ya ntiribuka, kari moófaa tuku. Ayo yoosi ni mpaka yafumire ta, maa kaa, ura uherereryo wa yoosi ukaari.”

¹⁰ Kei akavasea, “Isi kiinula iri nkoondo na isi yingi, na utemi umwi kiinula uri nkoondo na utemi wingi.

¹¹ K~~uu~~va kari na vitiintima vikulu, njala ya imalo na ndwála jo kihokererya haantu haantu. Kei k~~uu~~va kari na viintu ^vyookoofya na isháara ^jiri foo fuma kurumwii.

¹² Maa kaa, ayo de yafumire, vaantu kuvakwaata veende na kuvaturikiry veende. Vatwaala veende mukalamurirwe masinagóogii na kuvachuunga veende manyololwii. Kei, twaalwa mweende na kwa vatemi na kwa gavana sa mulamurirwe. Ivi vyoosi ni sa irina raani.

¹³ Ihi k~~uu~~vaheera iri nkalo nyuunyu yo vabweeyya vataange kimaari.

¹⁴ Maa kaa, mulamule kureka kwiitweetya mitimii yaanyu ni che muri lusa mbere ya balasa tuku.

15 Sa niini kuvaheera neende masáare ya tooti ^meene mwĩndoolũsa. Na masáare ayo, kusiina mavi waanyu ^ari daha kuyuuyirya au kayasiita tuku.

16 Varindukwa mweende baa ni vavyĩri vaanyu, vaanaanyu, vandũũ vaanyu na vijeengi vyaanyu. Kei vamwi vaanyu, vaantũ kuvũlala veende.

17 Sũulwa muri ni vaantũ voosi sa mwaanduma niini.

18 Maa kaa, baa lujwĩri lumwi vii lwaanyu si luri rimira tuku.

19 Ko yimirirya, lamurirya muri nkaasu yaanyu.

*Kusaambulwa kwa Yerusalemu
(Matáayo 24:15-21; Maáriki 13:14-19)*

20 Mpĩndi ^muri kooná múuji wa Yerusalemu warĩngirĩrwe ni valũkalũka va vavi vaanyu, mataange kusaambulwa kwaachwe kwasengeriire.

21 Mpĩndi ijo, vara ^vari Yudeea vatijire njuulwii. Vara ^vari kati na kati ya múuji vafume na weerwii ya múuji. Na vara ^vari mawundii kari viingire na múujii tuku.

22 Sa siku ijo, kuva jiri siku ja irya, sa yara ^yaandikwa yakiimane.

23 Ni mpolai kwa vara ^vari kuva varuto, na vara ^vĩndookoonkya siku ijo! Mpĩndi ijo, kuva kari na imalo ikulu kari weeru yoosi, na nkari ya Mulungu veera iri mweeri ya vaantũ va mbyaalahi.

24 Vaantũ ^vari foo kulawa vari na nyaasuka, na viingi twaalwa vari na utúmwii isi jingi. Na múuji wa Yerusalemu kindairirwa uri ni vaantũ si

^vari Vayahúudi, fúuru mpíindi jaavo jo kúuyimirira jisire.

Kúuja kwa Mwaana wa Múuntu
(Matáayo 24:29-31; Maáriki 13:24-27)

²⁵ Mwaasu, mweeri na nyéyeeri koonekya viri isháara. Na kúri weeru, isi kúva jiri na uturikiri, mayiya kúva yari na vidandárika na mapúunta makúulu ^yari na mukíindo.

²⁶ Vaantu kindooyirika veende sa woowa. Kiisea veende irya ikúulu kúuja riise sa ngururu ja kumwii singisika jeende.

²⁷ Aho, kúmoona vari Mwaana wa Múuntu yookúuja machwii na ngururu na nkongojima nkúulu.

²⁸ Mpíindi aya ^yari kaanda fúmira, mwíime neeja na múve na cheeru sa ununuuli waanyu waséngeríire.”

Lusímo lwa Músaambu
(Matáayo 24:32-35; Maáriki 13:28-31)

²⁹ Aho, akavavaira lusímo ulu, “Iirikani msaambu na miti yíngi yoosi.

³⁰ Mpíindi ^muri koona yaándire turika, mwatáangaa mpíindi ja irutira jaséngeríire.

³¹ Noo jeyyo, ^muri koona viintu ivi vyoofúmira, taangi Utemi wa Múluungu waséngeríire.

³² Kimaari noovawyíira, mbyaala íhi sí íri looka tuku keende masáare aya yoosi sí yanafúmira.

³³ Kurumu na weeru looka jiri, maa kaa, masáare yaani sí yari looka víi kaa tuku.

Múlaange Neeja

³⁴ Mulaange neeja, kari mitima yaanyu iremeerwe ní ureevi, uláku na uturikiri wa nkaasu

ihí tukú. Bweeyyi jeyyo, sa síkú ya Mwaana wa Múntú kúja írí koonka na koonka.

³⁵ Síkú iyo, kúja írí ja múteo kwa vaantú voosi va weerú.

³⁶ Haaha múve miiso. Múndoomúloomba Múlungu sa avaveere ngururu jo nehera aya yoosi ^yari fúmira. Aho, madahe kwíima mbere ya Mwaana wa Múntú.”

³⁷ Kwa síkú joosi ijo, Yéesu akiindyáa vaantú Kaayii Njija. Na kyúulwa ^kíkíngire atamanyáa noo laala Luulwii lwa Miseitúuni.

³⁸ Na kira síkú vaantú valaaváa namutóondo noo múteerera Kaayii Njija.

22

*Yúda Yoolamúla Kumúvalandúka Yéesu
(Matáyo 26:1-5, 14-16; Maárikí 14:1-2, 10-11;
Yooháani 11:45-53)*

¹ Haaha mpíindi ja ngovi ya mikáate sí ^ívíkírwaa usasi noo kúsea Paásika ijáa yaséngerire.

² Na mpíindi ijo, vakúúlu va veeneisi va Ijáva na vakiindya va Miiro vasaakiráa njira yo múlala Yéesu. Vabweeyya jeyyo sa vavoofáa vaantú.☆

³ Irimú rikamwíngira Yúda ^aséwaa Isikarióoti, umwi wa vapooji ikimi na vaviri va Yéesu.

⁴ Aho, Yúda akatamanya na kwa vakúúlu va veeneisi va Ijáva na vakúúlu va valúkalúka va Kaayii Njija ya Ijáva. Akiirumira novo ^vyeene ari múvarindúka sa vamúkwaate.

⁵ Isáare iro rikaveerya mítima na vakiirumira kumuriha mpía.

☆ 22:2 Laanga Lúka 19:47-48.

⁶ Yúuda akaruma na akaanda saakira njira yo mvarinduka Yéesu mpindi kusiina mpuka ya vaantu.

Kwiimya Neeja Paásika

(Matáyo 26:17-25; Maáriki 14:12-21; Yooháani 13:21-30)

⁷ Sikú ya ngovi ya mikáate si ivikirwaa usasi ikafika. Sikú iyo noo muundi iri mpeho sa Paásika yasinjwaa.☆

⁸ Aho, maa Yéesu akavatuma vala Peéteru na Yooháani akavasea, “Tamanyi, mukatwiimirye neeja chóorya cha Paásika, twiirye hamwi.”

⁹ Novo vakamuurya, “Hai woosaaka tukwiimirye neeja chóorya cha Paásika?”

¹⁰ Yéesu akavasea, “Mpindi muri kungira múujii, lumana muri na muantu malume umwi itikire saviya ya maaji. Mutuubi uwo muantu malume furu nyumba ari kungira.

¹¹ Muri kungira, musei mweenenyumba, ‘Mukiindya yookuurya, hai kiri chumba cha vayeni kuntu ndiri rira chóorya cha Paásika na vapooji vaani?’

¹² Na yeeye kvoonekya ari, baanka nkulu iri gorofii kwavikwa viintu vyoosi neeja. Iyimi neeja Paásika haaho.”

¹³ Aho, vakatamanya, vakafike uko, vakashaana kira kintu ja vyeene ajaa avawiyirire. Maa vakiimya neeja chóorya cha Paásika.

☆ 22:7 Laanga Ufumo 12:3-6.

Chóorya cha Mweenevyoosi
(Matáayo 26:26-30; Maáriki 14:22-26; 1
Vakorínto 11:23-25)

¹⁴ Mpíindi ^jikafike, Yéesu akiikala méesii hamwi na vatumwi vaachwe, kurya chóorya.

¹⁵ Aho, akavasea, “Namériirye mati maatuku vii, nirye chóorya cha Paásika na nyuunyu, de kuturikiriwa kwaani kufike.

¹⁶ Ni kuvawyiira niise, si ndiri kurya Paásika kei tuku, furu siku ^iri kiimana Utemii wa Muluungu.”

¹⁷ Aho, akatoola nduvo, akamudumba Muluungu, yoosea, “Toolii nduvo ihi voosi munywe!

¹⁸ Ni kuvawyiira niise, kwaandira haaha si ndiri kunywa kei diváai tuku furu Utemi wa Muluungu ^ari kuja.”

¹⁹ Aho, akatoola mukáate, akamudumba Muluungu, akubendulabendula akavaheera yoosea, “Uhu ni maviri waani ^wootoolwa sa nyuunyu. Bweeyi jei sa nkumbakira yaani!”

²⁰ Viivyo ^vakahumale kurya, akatoola nduvo, akasea, “Nduvo ihi ni maháko mufya wa Muluungu wa sakami yaani ^yookitika sa nyuunyu.

²¹ Maa kaa, taangi, muntu ^yookunvarinduka amwaari yooriya na niini.

²² Kikomi Mwaana wa Muntu tamanya iise noo kulawa ja ^vyeene Muluungu asaaka vive. Maa kaa, ni mpolai kwa muntu ^ari mvarinduka.”

²³ Aho, vakaanda kiiyurya voovo kwa voovo, “Ni ani kari suusu ^ari daha tumama isáare iri?”

Ni Ani noo Mukúúlu?

²⁴ Vapooji va Yéesu vakaanda kwiiruta ndihi, ni ani kati na kati yaavo ^ari mukúúlu.

25 Aho, Yéesu akavasea, “Vatemi va vaantu si ^vari Vayahúudi na vakúúlu vaavo, vaviimíríraa vaantu vaavo na ngururu. Na kei, vara ^valaíraa vatiite wiimiriri mweeri yaavo, viiyáníríraa ni vaambiriryi va vaantu.

26 Maa kaa, nyuunyu kari mwiifwaane novo tuku. Kiri vyoova jeyyo, muuntu mukúulu waanyu ave ja muduudi kulookya voosi. Kei, ura ^ari malongooli wa vaantu, ave ja mutumami waanyu.

27 Iririkani! Mukúulu ni arikwi? Ni ura ^iikalaa méesii kurya au ni ura ^atámamíraa vaantu méesii? Eri, si ura ^iikalaa kurya tuku wuu? Haaha niini ndiri umwi waanyu ja ura ^avatámamíraa vaantu.☆

28 Nyuunyu mwachaala na niini siku joosi ^nayerwaa.

29 Haaha, ja ^vyeene niini naheewa Utemi ni Taáta waani, baa niini ni kuvaheera niise utemi.

30 Jeyyo, kurya mweende no nywa méesii ya Utemii waani. Kei, kiikala mweende machuumbii ya kitemi na lamurira mweende nkolo ikimi na iviri ja Isiraéli.”

*Yéesu Yoolúusa Peéterí Sea Ari si Amumányire Tuku
(Matáayo 26:31-35; Maáriki 14:27-31; Yooháani 13:36-38)*

31 Yéesu akasea, “Simóoni, Simóoni, Irimu ralóombire sa riveere nyuunyu ja viintu murimi ^eéraa ngáano.

32 Maa kaa, nakulóombiire weewe Simóoni kuruma kwaako kudiire keheka. Na ^uri kunhindukira, uvaheere mutima vaanaanyu.”

☆ 22:27 Laanga Yooháni 13:1-20.

33 Peéteru akamusea, “Ee Mweenevyoosi, nini nímire neeja kutwaalwa na manyololwii hamwi na weewe, baa kukwya hamwi na weewe!”

34 Yéesu akamusea, “Peéteru, nookuwyira de nkukulume ivike uchiku wa isiku, kuunsiita uri katatu woosea si wumányire tuku!”

Kuyimirira Ifafu

35 Aho, maa Yéesu akavuurya vapooji vaachwe, “^Nkavatume bila mpía, bila mufuko wo kijnira na bila viráatu, majáa mwasirirwa ni kiintu wuu?” ☆ Novo vakuuyirya vakasea, “Tuku, si tasirirwa ni kiintu chochoosi tuku!”

36 Aho, akavasea, “Haaha kooni muuntu ari na mufuko wa mpía usumule, na ura ^ari na mufuko wo kijnira usumule. Na ura ^asiina nyaasuka, avae iyoombe nkáancho yaachwe awale nyaasuka.

37 Sa ni kuvawyira niise, Masáare ^Yari Mpeho ni mpaka yakiimane kuri nini, ‘Avalwa hamwi na ^vawúnaa miiro.’ ☆ Kikomi yara ^yaandikwa sa nini ni kiimana yiise.”

38 Vapooji vaachwe vakamusea, “Mukúlu, laanga kwatiite nyaasuka iviri aha.” Ne akavasea, “Yatóoshiirye.”

Yéesu Yoomuloomba Mulungu Luulwii lwa Miseitúuni

(Matáyo 26:36-46; Maárika 14:32-42)

39 Hara, maa Yéesu akadoma na Luulwii lwa Miseitúuni ja viintu ^ijuvira na vapooji vaachwe vajáa vmutúbire.

☆ 22:35 Laanga Lúka 10:4. ☆ 22:37 Laanga Isáaya 53:12.

40 ^Vakafike aho, maa akavasea vapooji vaachwe, “Muloombi Muluungu sa madiire kwiingira mutehwii!”

41 Aho, akavareka kuli kuli ja iwumo ra iweye. Akachwaama akaanda kumuloomba Muluungu

42 yoosea, “Taáta! Kooni viri kweerya mutima, nooloomba wunseyyirye ndavo ihi ya uturikiri. Maa kaa, kari vive ja ^veene noosaaka tuku, vive ja ^vyene woosaaka weewe.” [

43 Murimu muja fuma kurumwii ukamufumira, maa ukamuheera ngururu.

44 Yésu akatuuba loomba munumunu na ajáa atiite uturikiri na alunguriráa ni usungu. Na mpindi ^aloombáa, irutira raachwe rikava ja matóonti ya sakami yoowya na isi.]

45 Aho, akiinuka hara kuntu ^amuloombáa Ijva, akahinduka na kwa vapooji vaachwe. Kura akavashaana valíre, sa vajáa vakátire sa viintu vajáa vaviswíre.

46 Akavuurya akavasea, “Sa che manyéyyiirye? Inuki, muloombi Muluungu, kari ji mwiingire mutehwii tuku.”

*Yésu Yoovarindukwa na Yookwaatwa
(Matáayo 26:47-56; Maáriki 14:43-50; Yooháani 18:3-11)*

47 Mpindi Yésu ^ajáa akaari yoolusika na vapooji vaachwe, mpuka ya vaantu ^valóngwiirwe ni Yúda, umwi wa vapooji vaachwe ikimi na vaviri, ikafika. Yúda akamuseeserera Yésu sa amusundire.

48 Maa kaa, Yésu akamusea, “Aka Yúda! Eri, ni kumvarinduka wiise Mwaana wa Muntu ko mansundira wu?”

49 Vapooji va Yéesu ^vakoone yara ^yari fumira, maa vakamuurya Yéesu, “Mukúlu, tuvatemeteme na nyaasuka wuu?”

50 Hahara, umwi waavo akamutema na nyaasuka mutumami wa mweeneisi mukulu, kutu kwa kulume dúú.

51 Maa kaa, Yéesu akasea, “Reki!” Aho, akamusaasya kura kutu na ura muntu akahola.

52 Aho, maa Yéesu akavuurya vakúlu va veeneisi va Ijva, vakúlu va valukaluka va Kaayii Njija ya Ijva na vawosi ^vajaa vuújire, “Nini ndiri muhóki vaantu viintu muújire na nyaasuka na nkusi wuu?”

53 Siku joosi nijaa na nyuunyu waámii wa Kaaya Njija, maa kaa, kura si mwaankwaataa tuku. Haaha vyavúre mpindi jaanyu, mpindi mutemi wa kilwiirya ^yookimira!”

Peéteru Yoosea si Amumányire Yéesu Tuku

(Matáayo 26:57-58, 69-75; Maáriki 14:53-54, 66-72; Yooháani 18:12-18, 25-27)

54 Aho, vakamukwaata Yéesu, maa vakamutwaala furu kaayii kwa mweeneisi mukulu. Peéteru ne akatuuba nyuma kwa kuli.

55 ^Vakakorye mooto katikati ya waama, maa vakiikala hamwi vookoota mooto. Peéteru ne akiikala hamwi novo.

56 Mutumami umwi wa kiintu kiki akamoona Peéteru iikyire hara mootwii. Akamulaanga neeja, maa akasea, “Baa muntu uhu ni hamwi aari na Yéesu.”

57 Maa kaa, Peéteru akasiita yoosea, “Aka, muntu muki, si namumányire tuku!”

58 Mpíindi kiduudi muntu umwi akamoona Peéterí, maa akamusea, “Baa weewe uri umwi waavo!” Maa kaa, Peéterí akasea, “We muntu we, niini tuku!”

59 Ja isaa rimwi jei rikalooke, muntu wiingi akumirirya yoosea, “Kikomi muntu uhu ni hamwi aari ne sa baa yeeye woosi ni Mugaliláaya.”

60 Aho, Peéterí akamusea, “We muntu we, si nootaanga kira woolusa tuku!”

Hahara viintu alusáa masáare ayo, nkukulume ikaviika.

61 Aho, Mweenevyoosi akiilorera, akamulaanga Peéterí. Peéterí akakumbukira masáare meene aari awyirirwe ni Mweenevyoosi, “Isiku nkukulume si inaviika, sea uri si waamanyire tuku katatu.”

62 Peéterí akafuma na weerwii, maa akita koorira maatuku vii.

*Valukaluka Voomhenchula Yésu
(Matáayo 26:67-68; Maáriki 14:65)*

63 Vara vaantu vamulaangirirya Yésu vakaanda kumhenchula no mvaa.

64 Vakamuchuunga ntaami miiswii, maa de vandomhenchula voosea, “Hooni taanga ni ani akuváire?”

65 Vakatuuba kumutukira munamun.

Yésu Yootwaalwa na Mbere ya Balása Nkulu ya Vayahúudi

(Matáayo 26:59-66; Maáriki 14:55-64; Yooháni 18:19-24)

66 Kukumwaae, Balása Nkulu ya vawosi, hamwi na vakúlu va veeneisi va Ijva, na vakúlu va vakiindya va Miiró vakalumana. Yésu ne akareetwa na mbere yaavo.

⁶⁷ Aho, vakamuurya voosea, “Tuwyyiire! Weewe noo Masía wuu?” Yéesu akavasea, “Baa kooni navawyyiire si muri ruma vii tuku.

⁶⁸ Kei baa kooni navuúriire, si muri kuuyirya vii tuku.

⁶⁹ Maa kaa, kwaandira haaha Mwaana wa Muuntu iikyire mukono wa kulume wa Mulungu Mweenengururu.”

⁷⁰ Aho, voosi vakamuurya, “Eri, weewe noo Mwaana wa Mulungu wuu?” Yeeye akavasea, “Nyuunyu mulúsire niini ndiri!”

⁷¹ Aho, maa vakasea, “Ushahidi wingi urikwi kei toosaaka kulookya uhu? Suusu veeneevyo tatéire fuma mulomwii waachwe.”

23

*Yéesu Yootwaalwa na kwa Gávana Piláato
(Matáyo 27:1-2, 11-14; Maáriki 15:1-5; Yooháani 18:28-38)*

¹ Aho, Balása Nkuulu yoosi ya Vayahúudi ikiinuka, maa vakamutwaala Yéesu na kwa Piláato.

² Vakaanda kumusitaakya voosea, “Tamuteera uhu muuntu yookiindya vaantu vave vasaambu kuri isi yiitu. Avakáan’yaa vaantu vareke kuriha kóodi kwa Kaisári, kei aséaa yeeye noo Masía, na ni Mutemi.”

³ Jeyyo Piláato akamuurya Yéesu, “Weewe noo mutemi wa Vayahúudi wuu?” Yéesu akasea, “Weewe ulúsire.”

⁴ Aho, Piláato akavasea vakuulu va veeneisi va Ijva na mpuka ya vaantu, “Si nookoona uvi wa uhu muuntu tuku!”

⁵ Maa kaa, voovo vakuumirirya voosea, “Uhu muuntu yoosoonka vaantu kwa ukiindya

waachwe kwa isi yoosi ya Vayahúudi. Aandira úko Galiláaya mpaka afikire kũũ Yerusaléemu.”

Yéesu Mbere ya Heróode

⁶ Piláato ^akateere ayo, maa akuurya, “Uũ mũũntũ ni Mugaliláaya wũũ?”

⁷ ^Akataange Yéesu ni mũũntũ wa Galiláaya, maa akamutwaala na kwa Heróode. Heróode noo ajáa mũtemi wa Galiláaya na mpiĩndi ijo ni Yerusaléemu ajáa.

⁸ Heróode ^akamoone Yéesu, akavyeenda maatũkũ vii sa ajáa ateera masáare Yéesu ^atũmamáa, sa jeyyo, asaakáa kũmoona Yéesu kwa sikũ ^jiri foo. Kei, ajáa atiite mpiĩma yo moona Yéesu yootũmama ishára na myuujĩisa ^yiĩsimiresimire.

⁹ Aho, akamuurya Yéesu masáare ^yari foo, maa kaa, Yéesu si uuyirya kiĩntũ chochoosi tũkũ.

¹⁰ Vakúúlũ va veeneisi va Ijũva na vakiindya va Miĩro vajáa viĩmire voomusitaakya Yéesu na ngu-ruru.

¹¹ Heróode na valwi nkoondo vaachwe vakaanda kũmũhenchũla Yéesu no mũbwĩitira. Vakamũvikira ingo ja kitemi, maa vakamũhindũla na kwa Piláato.

¹² Keende sikũ iyo, Heróode na Piláato vakava vijeengi. De ayo yafũmire Piláato na Heróode ni ja kúri na nyaáu vajáa.

Yéesu Mbere ya Piláato

(Matáayo 27:15-26; Maáriki 15:6-15; Yooháani 18:38-19:16)

¹³ Mpiĩndi kiduudi, Piláato akavaanĩrira vakúúlũ va veeneisi va Ijũva, vakúúlũ va Vayahúudi na vaantũ viingi.

14 Aho, akavasea, “Nyuunyu mumurétire uhu muntu na kwaani na mure yoo vakiindya vaantu vave vasaamba. Haaha nini namuchúkurumire mbere yaanyu, maa kaa, nime asiina uvi tuku.

15 Baa Heróode si nime isáare roroosi tuku ro mulamurira muntu uhu, na noo ^chooreka amuhindwiire na kuri suusu. Ja ^vyeene mookoona kusiina kiitu chochoosi ^cheene muntu uhu atumamire ^choobweeya nime neeja kukwya tuku.

16 Haaha ni lairiryi nime avawe mijeléedi, maa de nime rekere.” [

17 Piláato ajáa atite tava yo muchungurira muntu umwi ^achuungwa mpiindi ja ngovi ya Paásika.]

18 Aho, vaantu voosi vakatula isoso na ngururu voosea, “Muntu uwo ulawe, tuchungurire Baráaba!”

19 Uhu Baráaba ajáa achuungwa sa ntiribuka ^ng'eene ajáa abweyya mújii na so kulaa muntu.

20 Piláato asaakaa kumrekera Yéesu, sa jeyyo, akalusika kei na vaantu.

21 Maa kaa, voovo vakatuuba tula isoso voosea, “Muning'in'ye msalábii furu akwye, muning'in'ye msalábii furu akwye!”

22 Lwa katatu Piláato akavuurya, “Sa che? Ni uvi urikwi uhu muntu ^abwéeyiirye? Nini si nime uvi wowoosi wo bweyya ulawe tuku. Sa jeyyo, lairiryi nime avawe mijeléedi, maa de nime rekere.”

23 Maa kaa, vaantu vakatuuba tula isoso munumunu, voosaaka Yéesu aning'iniwe

musaláabii fúuru akwye. Jeyyo, isóso raavo rikasiinda.

²⁴ Aho, Piláato akalamula kubweeyya ja ^vyeene vasaakáa.

²⁵ Piláato akamuchungurira ura muuntu ^vamusaakáa, ^ajáa achuungwa so reeta ntiribuka na so kúulaa. Akamukwaatya Yéesu mikonwii ya valwi nkoondo vaachwe va Kirúumi, sa vamubweeyirye ja ^vyeene Vayahúudi vasaakáa.

Yéesu Yooning'iniwa Musaláabii

(Matáayo 27:32-44; Maáriki 15:21-32; Yooháani 19:17-27)

²⁶ Njirii, mpíindi ^vamatwaaláa Yéesu noo muning'in'ya, vakalumana na muuntu umwi ^aséwaa Simóoni, muuntu wa múuji wa Kiréene.* Yeeye ni iwundii afumáa. Valwi nkoondo vakamukwaata, vakamudoomererya avereke musaláaba nyuma ya Yéesu.

²⁷ Vaantu ^vari foo vamutuubáa Yéesu. Vamwi va vaantu avo, ni vaantu vaki ^veene vamuririráa no myaaha.

²⁸ Yéesu akiilorera, akavasea, “Nyuunyu vahíinja va Yerusaléemu, kuundiriri nini tuku! Iririri nyuunyu na vaana vaanyu!

²⁹ Laangi, fika jiri mpíindi vaantu lúusa vari, ‘Vatalariwa ^vawuumba, vara si ^vavyaala na vara masusu yaavo si ^yoonkwa.’

³⁰ Aho,
‘Kujisea vari njulu “Tuwyiiri!”

* **23:26 Kiréene:** Uhu ni múuji ^ujáa kura Afirika kaskasíni. Uko Vayahúudi ^vari foo viikaláa, baa Simóoni ni umwi wa Vayahúudi ^veene vujáa na Yerusaléemu na ngovii ya Paásika.

Na viduunda “Tukunikiriri!” ☆

31 Sa kooni vookubweeyirya jei muti uri icho, ni jooli viri kuva kwa muti wuma?”

32 Mpiindi ijo, kujaa kwatiite viivi vaviri vatwaalwaa sa vakulawe hamwi na Yeesu.

33 Vakafike haantu haséwaa Kisáaya cha Mutwe, vakamuning'in'ya Yeesu musalábii hamwi na viivi vaviri, umwi mukono wa kalume na wingi mukono wa kumooso, kira muntu musalábii waachwe. 34 Yeesu akasea, “Taáta, vasee uvi waavo wasiire sa si vootaanga kira vootumama tuku.” Vakiigavira ingo jaachwe ko jivaira mbare.

35 Vaantu vakiima aho, kunu voomulaanga. Vakulu va Vayahúudi vakaanda mhenchula voosea, “Avalamurirya viingi, kooni yeeye ni Masía asaawulwa ni Mulungu ni ilamurirye yeemweene!”

36 Valwi nkoondo novo vakuja, vakamhenchula, maa vakamretera divái yasanguka sa anywe.

37 Vakamusea, “Kooni kikomi weewe noo mtemi wa Vayahúudi, ilamurirye weemweene!”

38 Mweeri yaachwe masáare aya yajaa yaandikwa ibambarii, “UHU NOO MTEMI WA VAYAHÚUDI.”

39 Umwi wa vara viivi vajaa vaning'iniwe ne akamutukira yoosea, “Weewe si noo Masía? Ilamurirye sa utlamurirye na suusu.”

40 Maa kaa, ura mwiivi wingi akamudalavya yoosea, “Eri, weewe si umoófaa Mulungu tuku wu? Amwi voosi tahíwe irya riho?”

41 Suusu, tahóküre iri irya ja ^vyeene Miiro yalúsa sa vira ^vyeene tabwéyyaa. Maa kaa, uhú muuntu si abwéyyiirye úvi wowoosi túku.”

42 Aho akasea, “Ee Yéesu, nkumbukira mpíindi ^uri kíngira Utemii waako!”

43 Yéesu akamúsea, “Kíkomi nookuwyíira, isiku kúva uri hamwi na níini ntindikii njija.”

Yéesu Yookwya Músalaábii

(Matáayo 27:45-56; Maárikí 15:33-41; Yooháani 19:28-30)

44 Mpíindi ijo, ni ja mpíindi ja mpoloonge jijáa, mwaasu úkarima fúuru mpíindi ja cháámuusi, kil-wiirya kikakunikirira isi yoosi.

45 Mwaasu ukareka korera. Ipasía ra Kaaya Njija ya Ijva rikaatúka kati na kati haviri.

46 Yéesu akalúusika na ngururu, yoosea, “Taáta, mikonwii yaako mutima waani nuuvíikire.” ^Akalúuse ayo, akawulala.

47 Mukúúlu wa valwi nkoondo ^akoone ayo ^yafúmiire, akamúduumba Mulúungu yoosea, “Kíkomi muuntu uhú ni múwoloki aari.”

48 Na vaantu voosi ^vajáa víijíngire hara kulaanga masáare aya ^vakoone ayo ^meene yajáa yafúmiire, vakahínduka na kaayii kwaavo kúnu vookiivaavaa kipeembe ni usúungu.

49 Maa kaa, vara ^vajáa vamumányire neeja na vara vaantu vaki ^veene ajáa újan’ya novo fuma Galiláaya, vajáa víima kuli, kúnu voolaanga ayo masáare.

Yéesu Yootaahwa

(Matáayo 27:57-61; Maárikí 15:42-47; Yooháani 19:38-42)

50 Haaha kujáa kwatiite muuntu umwi ajáa muja na mwoloki asewáa Yooséefu. Yeeye ni umwi wa Balása Nkuulu ya Vayahúudi ajáa.

51 Uhu Yooséefu, meevo ni múujii wa Arimatáaya uri isi ya Yudéa kujáa. Yeeye awoogeráa kuja kwa Utemi wa Mulungu. Siku iyo, yeeye si ajáa arúmire ulamuli wa viivaachwe wo mulaa Yéesu tuku.

52 Yooséefu akatamanya na kwa Piláato, akitooolomba aheewe maviri wa Yéesu sa akutahe.

53 Akuukiimya maviri wa Yéesu, akufarimbirira na sáanda ya kitáani, maa akiita kutaaha mbiririi ijáa si inataahwa muuntu. Ihi mbirira ni ja mpaanga ijáa na ijáa yabokwa mwaalaliwyii.

54 Siku iyo, ni siku yo kiimya neeja siku ya Sabáato ijáa na Sabáato ijáa yasengerire kwaanda.

55 Vaantu vaki vara vajáa vujan'ya na Yéesu fuma Galiláaya, vajáa vamutuuba Yooséefu na mbiririi. Sa jeyyo, vakiyona ira mbirira na maviri wa Yéesu haantu ajáa uláriiwe.

56 Aho, vakahinduka na kaayii, vakiita kiimya neeja makuta na mooda wo haka maviri. Siku ya Sabáato vakahumuka ja vyeene ulairiri wa Ijva walusa.✠

24

Kufuka kwa Yéesu

(Matáayo 28:1-10; Maáriki 16:1-8; Yoháani 20:1-10)

1 Haaha siku ya Jumapiri namutóondo dwii, vara vaantu vaki vajáa vatoola makuta yara vajáa

✠ 23:56 Laanga Ufumo 20:8-11; Nkumbukira ya Miiri 5:12-15.

viimiiryé neeja, maa vakadoma na mbiríríi ya mpaanga ^ng'eene ijáa yabokwa mwaalaliwyii.

² ^Vakafike kúra, vakashaana rira iwe rafingiritiwe fuma mbiríríi.

³ Maa kaa, ^vakiingire na mbiríríi, si vashaana maviri wa Yéesu Mweenevyoosi tuku.

⁴ Nti ^vakaari vahwáaliire, koonka vaantu valume vaviri viivikiire ingo njeru ^jilavalava munumunu ja lulávo vakafumira, maa vakiima heehi novo.

⁵ Avo vaantu vaki vakoofa munumunu, vakinamya mitwe yaavo furu isi. Aho, vara vaantu vakavasea, "Sa che moomusaakira ^ari mooyo kwa vaantu ^vaakwa?"

⁶ Asiina aha tuku, afufukire! Kumbukiri vira ^vyeeene avawyira mpindi ^ajáa hamwi na nyu-nyu kúra Galiláaya.

⁷ Ajáa avasea, 'Vyasaakwa Mwaana wa Muntu avikwe mikonwii ya vaantu vavi, aning'iniwe masalábii furu akwe, na siku ya katatu afufuke.' ☆

⁸ Aho, vakayakumbukira yara masáare Yéesu ^ajáa avawyira.

⁹ Avo vaantu vaki vakahinduka fuma mbiríríi. Vakiita koo vawyira isimwi iri vara vatumwi ikimi na mwí baa na vapooji vingi voosi va Yéesu.

¹⁰ Avo vaantu vaki marina yaavo noo vala Mariia Makidaléena, Yooána na Mariia íyo waala Yaakúpu. Kei kujáa kwatite vaantu vaki vingi ^vajáa hamwi novo, na ava noo vavawyira vatumwi masáare aya.

☆ 24:7 Laanga Lúka 9:22.

11 Maa kaa, si varuma ayo masáare tuku, vakoona ni ya kihoho vii.

12 Baa neembe ni jeyyo, Peéteru akiinuka, akatamany itájo fúuru mbirírui. ^Akasungirire akoona ingo ja kitáni joong'eene vii. Akahinduka na kaayii kúnu yookiiyurya kira ^kifúmiire.

Vapooji Vaviri Voodoma na Emáau
(Maárikí 16:12-13)

13 Haaha siku iyo, kujáa kwatiite vapooji vaviri va Yéesu ^vatamanyáa na iturii rimwi ^raséwaa Emáau. Kufuma Yerusaléemu fúuru Emáau ni ja luyeendo lwa masaa yaviri.

14 Na mpiindi ^vajáa njirii, vakava vookiivaira mbuwo ja masáare ^meene yafumiré.

15 Mpiindi ^vajáa vakaari vooluusika ayo, Yéesu mweeneevyo akavakwaata, maa akaanda yeeendan'ya novo.

16 Maa kaa, miiso yaavo yakakunikirirwa vadiire kumutaanga.

17 Yeeye akavuurya, “Ni mbuwo che mukitookiivaira mpiindi ^mooyeenda?” Avo vamaka vakiima kúnu vaviswiré.

18 Umwi waavo ^asewáa Kileóopa akamuurya, “Weewe vii noo muyeni si ^umányire masáare ^yafumiré aha Yerusaléemu siku iji wuu?”

19 Maa Yéesu akavuurya, “Ni masáare yarikwi ayo?” Novo vakamusea, “Masáare ya Yéesu wa Nasaréeti. Yeeye ni muláli na mutwe ajáa, kei ajáa atiite laviro lukúlu mirimwii yaachwe na masáarii yaachwe mbere ya Mulungu na vaantu voosi.

20 Vakúlu va veeneisi va Ijva na vakúlu va aha miitu, vamukwaatya mikonwii ya Piláato

sa aheewe irya ro kwya, maa akaning'iniwa musaláabii fúuru akakwya.

²¹ Maa kaa, uhú noo tiilaangyáa tununuula ari suusu Viisiraéeli fuma kwa vavi viitú. Kulookya ayo, isikú ni sikú ya katatú keende ayo ^yafumira.

²² Kei kwatiite vaantú vaki va mpuka yiiswi ^vatuhwáaliirye isikú. Voovo vaari valáavire na mbiríríi.

²³ Uko mbiríríi, si vuhshíhíne maviri wa Yéesu tukú. ^Vakahinduke, vatuséire, vafumírwe ni mirimú miija na yavaséire, 'Yéesu ni mooyo ari.'

²⁴ Aho, vamwi va vaantú valume va mpuka yiiswi vadómire itíjo na mbiríríi na vashíhíne ja ^vyeene vawyírírwe ni vara vaantú vaki. Maa kaa, voovo si vamwíne Yéesu tukú."

²⁵ Yéesu akavasea, "Aka re nyuunyu muri va-hoho! Sa che mitima yaanyu yafafa jei kuruma masáare yoosi ^yalúswa ni valáli na mutwe va Ijva?

²⁶ Eri, si vijáa vyasaakwa Masía aturikiriwe kwa njira iyo, maa de íngire nkongojimii yaachwe tukú wuu?"

²⁷ Akavavariyurira masáare yoosi ^yari Masáarii ^Yari Mpeho ^meene yalúswa kúri yeeye. Akalúsa kwaandira masáarii ya Músa fúuru masáarii yoosi ya valáli na mutwe.

²⁸ ^Vakasengerere kufika rira ituri kúuntú ^vadamáa, Yéesu akabweeyya ja yoolookanirya na mbere.

²⁹ Maa kaa, voovo vakamuheemba voosea, "Laala aha mítú, amwi iwúlo ríngíre nuuchikú wafikire?" Jeyyo Yéesu akatamanyan'ya novo.

30 Yéesu ^akiikale novo méesii kurya chákurya, akatoola mukáate, akamudumba Mulungu, akubendulabendula, maa akavaheera.

31 Hahara, miiso yaavo yakakunukulwa, maa vakamutaanga ni Yéesu. Ne hahara akarimira mbere yaavo.

32 Aho, vakiiyurya voosea, “Mitima yiiswi si yaari ikóriire mpiindi ^atavariyurira no talaira Masáare ^Yari Mpeho kura njirii tuku wuu?”

33 Mpiindi jijira vakahinduka na Yerusaléemu. Kura, vakavashaana vapooji vaachwe ikimi na umwi viijingire hamwi baa na viingi.

34 Novo vaseáa, “Mweenevyoosi afúfukire kikomi! Amufumire Simóoni!”

35 Aho, vara vapooji vaviri novo vakalusasa masáare ^yavafumire njirii, na ^vyeeene vamutángire Yéesu ^akabendulebendule mukáate, de akavaheera.

*Yéesu Yoovafumira Vapooji Vaachwe
(Matáayo 28:16-20; Maáriki 16:14-18; Yooháani 20:19-23)*

36 Mpiindi ^vajáa vakaari voolusika ayo, Yéesu mweenevyo akiima katikati yaavo akavasea, “Mwiikalo muja uve na nyuunyu!”

37 Vakiivunduka na vakoofa munumunu sa viseáa vine murimu.

38 Maa kaa, Yéesu akavuurya, “Sa che mookoofa? Sa che muri na kivundu mitimii yaanyu?”

39 Laangi mayaanja yaani na majeo yaani, sa mutaange kooni kikomi ni nini. Nsaasyi moone, sa murimu usiina maviri tuku na makúfa tuku ja ^vyeeene mookunyonona natite.”

⁴⁰ ^Akahumule kuvawyiira masáare ayo, akavalaira mayanja yaachwe na majeo yaachwe.

⁴¹ Vapooji vaachwe vakavyeenda maatuku vii mpaka vakasiindwa baa kuruma yara ^voonáa. Aho, akavuurya, “Mwatiite chóorya chochoosi aha wuu?”

⁴² Voovo vakamuheera ibéendu ra soompa ^yookiwa.

⁴³ Yeeye akahokera, maa akarya mbere yaavo.

⁴⁴ Aho, akavasea, “Aya noo masáare ^navawyiiráa mpiindi ^nijáa na nyuunyu. Nijáa navasea, kira kiintu ^chaandikwa kuri niini Miirwii ya Músa, vitáabwii vya valáali na matwe na Sabúurii ni mpaka kiikiimane.”

⁴⁵ Aho, akachungula miryungu yaavo sa vadahe kutaanga Masáare ^Yari Mpeho.

⁴⁶ Akavasea, “Ayo noo yaandikwa, Masía turikiriwa ari na siku ya katatu fufuka ari fuma inkwyii.

⁴⁷ Kei kwa irina raachwe, vaantu va isi joosi kwaandira Yerusaleému variyurirwa vari vavalanduke fuma uvii waavo, na vasewe uvi waavo wasirire.

⁴⁸ Nyuunyu noo mashahíidi va aya masáare.

⁴⁹ Laangi! Niini matama ndiri kuri nyuunyu Matima Muija Taáta waani ^ajáa iichuunga kuvaretera ari. Haaha, ikali aha Yerusaleému fuuru mpiindi ^muri heewa ngururu fuma kurumwii.”

*Yéesu Yoosumulwa na Kurumwii
(Maáriki 16:19-20; Mirimo ya Vatumwi 1:9-11)*

⁵⁰ Mpíindi kiduudi, Yéesu akavasumula na weer-wii ya múuji fúuru iturii ra Besanía. Akiinurirya mikono yaachwe, akavatalarya.

⁵¹ Mpíindi ^avatalaryáa, akavareka, maa akasumulwa na kurumwii.

⁵² Aho, vakamwiinamira, maa vakahinduka na Yerusaleemu kana vavyeéndire munamununa.

⁵³ Siku joosi vakiikala Kaayii Njija ya Ijva, kana voomudumba Mulungu.

Rangi **Rangi Translation Project (New Testament)**

copyright © 2023 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rangi

Contributor: Wycliffe USA

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Dec 2025 from source files dated 8 May 2025

f1dc5da6-bc39-5ea5-ac13-942132b5feb6